

N:o 30.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn; Gifven Stockholms slott den 29 november 1901.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denne dag vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att

dels antaga härvid fogade förslag till

1:o lag angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn, samt

2:o lag angående ändrad lydelse af 1, 2, 9, 10, 13, 19, 22, 30, 36 och 39 §§ i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862;

dels medgifva:

att till styrelse för skyddshem må till bestridande af kostnaderna för hvarje på grund af lag angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn i skyddshemmet intaget barns vård utgå ett årligt statsbidrag af 100 kronor för den tid, skyddslingen vårdas i skyddshemmet;

att till betäckande af de för barns uppfostran i enskildt hem eller barnhem eller under anställning i arbete, tjänst eller yrke uppkomna kostnader, som på grund af nyssnämnda lags bestämmelser stannat å barnavårdsnämnd, må för den tid, barnet på nämndens föranstaltande njuter sådan uppfostran, till nämnden utgå ett årligt statsbidrag af 40 kronor, om barnet vårdas i barnhem, och hälften af dessa kostnaders belopp, dock ej öfver 25 kronor, om barnet är anförtrödt åt enskildt hem eller anställt i arbete, tjänst eller yrke; samt

att det må ankomma på Kongl. Maj:t att vid nämnda statsbidrags utbetalande anordna den kontroll och meddela de bestämmelser i öfrigt, som kunna finnas erforderliga;

dels förklara, att Kongl. Maj:t må, för tiden från början af år 1903, till dess lag angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn i allo träder i kraft, utdela understöd för barns uppfostran i skyddshem och barnhem, med tillämpning, så vidt ske kan, af omförmälda grunder för statsbidrags utgående och i enlighet med de närmare föreskrifter Kongl. Maj:t må finna lämpligt meddela;

dels ock, för att till nu angifna ändamål användas, på ordinarie stat under riksstatens åttonde hufvudtitel bevilja ett förslagsanslag, med titel »uppfostringsanstalter för vanartade och i sedligt afseende försummade barn», å 70,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Nils Claëson.

Förslag

till

lag angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn.

1 §.

1. Denna lag afser beredande af ändamålsenlig uppfostran åt barn under femton år, hvilka på grund af föräldrars eller målsmäns lastbarhet, vårdslöshet eller oförmåga att egna barnen nödig tillsyn äro i sedligt afseende så försummade, att särskilda åtgärder anses vara erforderliga för att förekomma deras vanartande, eller äro så vanartade, att hemmets och skolans uppfostringsmedel finnas otillräckliga för deras tillrättaförande.

2. Huru vanartadt barn i visst fall må kunna afven efter fyllda femton år omhändertagas för uppfostran, stadgas i 12 §.

2 §.

I hvarje skoldistrikt skall finnas en barnavårdsnämnd, hvilken det åligger att i enlighet med denna lags bestämmelser taga vård om sådana i 1 § omförmälda barn, som vistas inom distriktet. Denna nämnd utgöres i de distrikt, der ej särskild barnavårdsnämnd tillsättes enligt 27 §, af skolrådet eller den myndighet, som eljest utgör skolstyrelse; skolande härvid i afseende å skolstyrelse i motsvarande tillämpning gälla hvad föreskrifvet är om kallelse till inställelse inför kyrkorådet i ordnings- och sedlighetsmål.

3 §.

I fall af behof eger barnavårdsnämnd att för utöfvande af sin verksamhet indela sitt distrikt i kretsar och att för hvarje sådan till sitt bi-träde årligen utse kretsombud antingen bland sina egna ledamöter eller ock bland andra män eller qvinnor, hvilka nitälska för ungdomens uppfostran.

4 §.

Kretsombud samt för vederbörande skoldistrikt anställd särskild folkskoleinspektör ega att närvara vid barnavårdsnämndens sammanträden och att deltaga i öfverläggningarna, men ej i besluten.

5 §.

Barnavårdsnämndens ledamöter och kretsombud böra hafva uppmärksamhet derå, att barn ej må blifva försummade i sedligt afseende eller vanartas, samt, om sådant förekommer, derom göra anmälan hos nämnden. Sådan anmälan må ock göras af någon statens eller kommunal myndighet eller ock af embets- eller tjänsteman, hvilken i denna sin egenskap erhållit kännedom om förhållanden, som föranleda till anmälan.

6 §.

1. Har anmälan enligt 5 § blifvit gjord, skall barnavårdsnämndens ordförande för ärendets beredande oförtöfvadt söka inhemta noggrann kännedom om barnets lefnadsförhållanden och uppförande.

Finnes anledning antaga, att barns vanart är beroende på sjuklighet till kropp eller själ, skall ordföranden inhemta läkares yttrande härom.

2. Till deltagande i nämndens öfverläggning om anmäldt barn skola kallas det ombud, till hvars krets barnet hör, och skoldistriktets särskilde folkskoleinspektör samt den lärare eller lärarinna inom distriktet, af hvilken barnet senast åtnjutit undervisning; börande läraren eller lärarinnan, om hinder möter för personlig inställelse, till nämnden afgifva skriftligt yttrande.

Tillhör barnet församling af främmande trosbekännare och är denna församlings föreståndare bosatt inom distriktet, skall tillfälle beredas honom att yttra sig i ärendet.

7 §.

1. Finner barnavårdsnämnd anmäldt barn vara i sedligt afseende försummadt, skall nämnden inför sig eller genom särskildt utsedt ombud tilldela dem, hvilka det åligger att hafva vård om barnet, en allvarlig förmaning att bättre uppfylla sina uppfostringspligter.

2. Visar barnet vanart, skall nämnden, på sätt nu är sagdt, tilldela det en allvarlig varning och, om sådant anses gagneligt, jemväl föreskrifva, att barnet skall inom viss tid och i ojäfviga vittnens närvaro tilldelas lämplig aga; skolande nämnden draga försorg derom, att agan varder genom dertill af nämnden utsedd lämplig person behörigen verkställd.

3. Har nämnden beslutit åtgärd, hvarom i 1 eller 2 mom. sägs, bör nämnden uppdraga åt någon af sina ledamöter eller åt kretsombud eller annan lämplig person att med särskild uppmärksamhet följa barnets lefnadsförhållanden och öfvervaka dess uppförande samt lemna råd och bistånd vid dess uppfostran.

4. Då åtgärd enligt 1 eller 2 mom. vidtages, skola barnets föräldrar eller målsman tillika erinras om den påföljd, som, der rättelse ej vinnes, skall enligt 8 § inträda, och om den ersättningsskyldighet, som i sådan händelse jemlikt 25 § åligger dem.

8 §.

1. Pröfvar barnavårdsnämnd i särskildt fall de i 7 § anvisade åtgärderna vara gagnlösa eller hafva sådana åtgärder vidtagits, men icke medfört åsyftad verkan, eger nämnden skilja barnet från hemmet att för vård och uppfostran till annan öfverlemnas.

2. Beslut om barns skiljande från hemmet skall skriftligen delgifvas dess föräldrar eller målsman, och skall dervid tillika affordras dem förklaring, huruvida de samtycka till beslutets verkställande; skolande behöriga intyg om såväl delgifningen som den afgifna förklaringen förvaras bland nämndens handlingar samt vid dess nästa sammanträde föredragas och i protokollet antecknas.

3. Om föräldrar eller målsman icke lemna sådant samtycke, som i 2 mom. sägs, skall nämnden, med redogörelse för hvad i ärendet förekommit, senast fjorton dagar efter den, då beslutet bevisligen delgafs, underställa detsamma domkapitlets pröfning.

4. Hafva barnets föräldrar eller målsman icke inom fjorton dagar efter beslutets fattande kunnat anträffas, skall beslutet underställas domkapitlets pröfning inom fjorton dagar efter utgången af sagda tid.

9 §.

Utan hinder af underställning må barnavårdsnämnds beslut bringas till verkställighet.

10 §.

1. Har underställning jemlikt 8 § 3 mom. skett, skall domkapitlet låta delgifva barnets föräldrar eller målsman föreläggande att antingen å viss tid hos domkapitlet, personligen eller genom ombud, inställa sig för att höras i ärendet eller ock inom samma tid med skriftligt yttrande inkomma, vid äfventyr, om sådant försummas, att ärendet ändå afgöres. Barnavårdsnämnden skall om tiden för förhöret underrättas för att blifva i tillfälle att genom ombud eller skriftligen i ärendet sig yttra.

2. Har underställning jemlikt 8 § 4 mom. skett, ege domkapitlet, sedan barnets föräldrar eller målsman genom kallelse i allmänna tidningarne anmanats att inom viss tid i ärendet sig yttra, att, afven om yttrande ej inom förelagd tid inkommit, i ärendet besluta.

3. Varder nämndens beslut om barnets skiljande från hemmet af domkapitlet fastställdt, må ändring sökas hos Konungen genom besvär, som skola till ecklesiastikdepartementet ingifvas inom den tid, som för underdåniga besvär öfver domkapitlets beslut i allmänhet är bestämd.

11 §.

1. Skall ett i sedligt afseende försummadt barn enligt barnavårdsnämnds beslut skiljas från hemmet, bör nämnden sätta det i annat *enskildt hem*, om hvilket nämnden på grund af inhemtade upplysningar kan antaga, att barnet der kommer att på ett tillfredsställande sätt vårdas och uppfostras.

2. Finnes icke sådant hem att tillgå, bör nämnden bereda barnet plats i ett för ändamålet lämpadt *barnhem*. Sådana anstalter skola af skoldistriktet i mån af behof inrättas och underhållas samt vara underkastade den inspektion, som Konungen bestämmer.

3. När barnet hunnit den ålder och nått den stadga, att det anses kunna i tjänst eller yrke anställas, skall nämnden söka bereda barnet lämplig anställning och tillse, att det erhåller nödig utrustning.

4. Utöfver det kalenderår, under hvilket barnet fyller sexton år, bör godtgörelse för dess vård och uppfostran i enskildt hem eller barnhem icke af nämnden utfästas; och eger för i strid häremot utfäst godtgörelse rätt till ersättning enligt 23 eller 25 § icke rum.

12 §.

1. Skall vanartadt barn skiljas från hemmet, har barnavårdsnämnd att ombesörja, att barnet, så snart utväg dertill finnes, varder intaget i ett för vanartade barn afsedt *skyddshem*, hvartill afven är att räkna annan af

Konungen erkänd uppfostringsanstalt för vanartade minderåriga. Har barn under tiden närmast innan det fyller femton år visat synnerligen grof vanart, må det kunna intagas i skyddshem äfven sedan det uppnått nämnda ålder, dock ej efter fyllda sexton år.

2. Till vård och uppfostran i enskildt hem eller barnhem på sätt i 11 § sägs må nämnden öfverlemna jemväl vanartadt barn, så framt icke våda för andra barns sedliga utveckling kan befaras derigenom uppkomma.

13 §.

Visar barn, som enligt 11 § eller 12 § 2 mom. öfverlemnats till enskildt hem eller barnhem, vanart af den beskaffenhet, att dess samvaro med andra barn måste anses innebära våda för dessas sedliga utveckling, skall den barnavårdsnämnd, som om barnets skiljande från hemmet beslutit, draga försorg om dess intagande i skyddshem.

Sådan åtgärd bör ock vidtagas, der den eljest pröfvas vara af behofvet påkallad.

14 §.

Landsting och stad, som ej i landsting deltager, åligger att, hvar för sitt område, upprätta och underhålla skyddshem i den mån sådana erfordras för mottagande af barn från området. Uppstår fråga om upprättande af gemensamt skyddshem för två eller flere af nämnda områden eller om rätt för ett område att mot viss afgift få barn intagna i ett af annat område eller af förening eller enskild upprättadt skyddshem, underställes frågan Konungens pröfning.

15 §.

1. Skyddshem skall stå under ledning af en styrelse och vara försett med ett af Konungen godkändt reglemente samt vara underkastadt den inspektion, som Konungen bestämmer.

2. Barn af olika kön må ej i samma skyddshem intagas.

3. Högsta antalet skyddslingar, som må samtidigt vara intagna i ett skyddshem, bestämmes af Konungen.

4. Skyddshem bör i fråga om den vid detsamma anställda personal äfvensom i andra afseenden vara så anordnad, att en hvar af dess skyddslingar må komma i åtnjutande af den särskilda handledning och vård, som erfordras för hans uppfostran till gudsfruktan och arbetsduglighet.

5. Inom skyddshem skall meddelas skolundervisning, som till omfånget ej må trängre begränsas än gällande folkskolestadga medgifver.

6. Rätt till disciplinär bestraffning af skyddsling tillkommer skyddshems styrelse och föreståndare.

16 §.

Har ett år förflutit, sedan skyddsling blifvit i skyddshem intagen, eger styrelsen att, derest sådant finnes för skyddslingen nyttigt, tills vidare eller för viss tid för vård och uppfostran öfverlemna honom till enskildt hem eller anställa honom i arbete, tjänst eller yrke; styrelsen obetaget att tidigare vidtaga dylik åtgärd, der i särskildt fall omständigheterna sådant påkalla.

Då skyddsling sålunda öfverlemnas till enskildt hem eller anställs i arbete, tjänst eller yrke, skall förbehåll göras om rätt för skyddshemmets styrelse att när som helst återtaga skyddslingen; och vare styrelsen skyldig återtaga honom, om hans uppförande eller annat förhållande dertill föranleder.

17 §.

1. När skyddsling vunnit den stadga, att uppfostran i skyddshemmet anses icke vidare vara för honom behöflig, må styrelsen besluta hans utskrifning. Senast då skyddsling uppnått aderton år, skall han från hemmet utskrifvas.

2. Styrelsen skall söka bereda skyddsling lämplig anställning vid utskrifningen samt tillse, att han erhåller nödig utrustning.

18 §.

1. Barnavårdsnämnden bör öfvervaka de barns uppförande och uppfostran, som till enskildt hem eller barnhem af nämnden öfverlemnats.

2. Tillhör det enskilda hem eller barnhem, till hvilket ett i sedligt afseende försummadt eller ett vanartadt barn blifvit af barnavårdsnämnd öfverlemnadt, annan nämnds distrikt, skall underrättelse om barnets öfverlemnande ofördröjligen meddelas denna nämnd.

3. Finner nämnden, att barn, som inom dess distrikt är af annan barnavårdsnämnd eller af styrelse för skyddshem till enskildt hem eller barnhem öfverlemnadt, ej erhåller nödig vård och uppfostran eller att det genom sin vanart utöfvar menlig inverkan på andra barn, skall underrättelse härom ofördröjligen meddelas vederbörande nämnd eller styrelse.

4. Leder sådant meddelande icke till åsyftad verkan, skall barnavårdsnämnden inom det distrikt, der barnet vistas, om förhållandet göra anmälan hos domkapitlet, som har att förstärka vederbörande nämnd eller styrelse att vidtaga lämplig åtgärd för barnets uppfostran. Tillhör denna nämnd eller styrelse annat stift, öfverlemnar domkapitlet ärendet till handläggning af domkapitlet derstädes.

19 §.

Domkapitlet eger att äfven i andra fall, än som i 18 § 4 mom. afses, tillhålla barnavårdsnämnd, som underlåter vidtaga åtgärd, då sådan för ett i

sedligt afseende försummadt eller ett vanartadt barns uppfostran erfordras, att sin skyldighet fullgöra.

20 §.

Ordförande i barnavårdsnämnd och föreståndare för skyddshem ega att, der så pröfvas nödigt, påkalla biträde af presterskap, kommunal- eller polismyndighet.

21 §.

Öfver de barn, om hvilka barnavårdsnämnd beslutit åtgärd enligt 7 eller 8 §, skall af nämnden föras en längd, hvari antecknas barnets namn, födelseår och födelseort, föräldrars, målsmans eller fosterföräldrars namn, yrke och bostad samt de åtgärder, som för barnets uppfostran vidtagits.

22 §.

Tilltalas den, som ej fyllt aderton år, för gerning, som i allmänna strafflagen är med straff belagd, skall barnavårdsnämnd på begäran af allmän åklagare meddela de i dess protokoll och anteckningslängd tillgängliga upplysningar om den tilltalades uppförande och de förhållanden, under hvilka han uppvuxit.

23 §.

1. Till betäckande af de kostnader, barnavårdsnämnd fått vidkännas för barns uppfostran i enlighet med bestämmelserna i denna lag i enskildt hem eller barnhem, dit barnet af nämnden öfverlemnats, skall, med den inskränkning i 3 mom. sägs, det fattigvårdssamhälle, inom hvilket barnet vistades, då dess skiljande från hemmet beslöts, lemna bidrag med ett belopp af 100 kronor för år räknadt eller det lägre belopp, som må vara tillräckligt för hela den årliga kostnadens ersättande.

2. Till betäckande af kostnader för barns uppfostran jemlikt denna lag i skyddshem, eller utom skyddshem i enlighet med 16 §, är barnavårdsnämnd, på hvars föranstaltande barnet öfverlemnats till skyddshemmet, skyldig att för en tid af högst fem år till dess styrelse erlægga bidrag med ett belopp af 150 kronor för år räknadt eller det lägre belopp, som må vara tillräckligt för hela den årliga kostnadens betäckande; skolandet, med den inskränkning i 3 mom. sägs, det fattigvårdssamhälle, som afses i 1 mom., ersätta barnavårdsnämnden med ett årligt belopp af 100 kronor eller det mindre belopp, nämnden måst utgifva.

3. Kostnad, som, enligt hvad nu är sagdt, skall hvila å ett fattigvårdssamhälle, utgår ej i den mån godtgörelse till barnavårdsnämnden

frivilligt lemnats af barnets föräldrar eller målsman samt ej för längre tid än sammanlagdt fem år, derunder barnet njutit uppfostran enligt denna lag. Kostnaden skall betraktas såsom kostnad för lemnad fattigvård.

4. Barnavårdsnämnd åligger att, så snart ett af nämnden fattadt beslut om barns skiljande från hemmet gått i verkställighet, om beslutet underrätta fattigvårdsstyrelsen i det samhälle, hvarom ofvan förmäles, hvarefter fattigvårdsstyrelsen har att vid sitt nästa sammanträde låta i protokollet anteckna hvad sålunda meddelats; skolande understöd för barnet anses vara beviljadt från och med den dag meddelandet blifvit i protokollet intaget eller bort der intagas.

24 §.

Har barn, som blifvit från hemmet skildt, icke hemortsrätt i det fattigvårdssamhälle, der det vistades, då dess skiljande från hemmet egde rum, är fattigvårdssamhället berättigadt att af det fattigvårdssamhälle, hvarest barnet har hemortsrätt, utbekomma godtgörelse för hafd kostnad, hvarom i 23 § sägs.

25 §.

Den kostnad för barns vård och uppfostran enligt denna lag, som på grund af bestämmelserna i 23 och 24 §§ drabbat fattigvårdsstyrelse i det samhälle, hvilket slutligen fått vidkännas utgift härför, skall, i den mån fattigvårdsstyrelsen icke finner skäl till eftergift, af barnets föräldrar eller den, hvilken eljest bör ansvara för dess försörjning, ersättas.

26 §.

1. Om barnets hemortsrätt ej kunnat utrönas eller detsamma ej är svensk medborgare, gäller beträffande kostnad, hvarom i 23 § är nämnt, enahanda rätt för fattigvårdssamhälle till godtgörelse af staten, hvarom i § 29 mom. 3 af förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871 för der afsedt fall stadgas; skolande jemväl beträffande ordningen för upptagande och fullföljande af frågor om ersättning enligt 24 eller 25 § af denna lag i motsvarande tillämpning gälla hvad för dylika fall är stadgadt i händelse fattigvårdsstyrelse beviljat fattigvård enligt § 1 af nämnda förordning.

2. I förhållande till annat fattigvårdssamhälle har den omständigheten att fattigvårdsstyrelse erlagt kostnad, hvarom nu är sagdt, icke inverkan på frågan om den hemortsrätt, barnets fader eller moder tillkommer.

27 §.

1. Vederbörande skoldistrikt eger, såsom i 2 § sägs, tillsätta särskild barnavårdsnämnd. I denna nämnd är kyrkoherden eller den hans embete förestår ordförande.

2. Efter dertill af Konungen på gjord ansökning lemnadt tillstånd må dylik nämnds verksamhetsområde, som består af två eller flere pastorat, fördelas i distrikt med särskilda barnavårdsnämnder.

Omfattar nämndens verksamhet två eller flere pastorat, skall den af pastoratens kyrkoherdar vara ordförande, som af nämndens ledamöter dertill väljes å sammanträde, hvilket, då sådant val första gången erfordras, utlyses af den till lefnadsåren äldste kyrkoherden.

3. Till ledamöter i särskild barnavårdsnämnd skola å kyrkostämma utses minst fyra för nit om ungdomens uppfostran kända män eller qvinnor. Väljes qvinna till ledamot af nämnden, eger hon att när som helst afsäga sig uppdraget.

Då val af ledamöter i nämnden eger rum, må, der i vederbörlig ordning så beslutes, jemväl utses hälften så många suppleanter som ledamöter i nämnden eller, då dessas antal icke är jemnt, det antal, som är närmast öfver hälften.

Angående val af ledamöter och suppleanter i särskild barnavårdsnämnd, hvars verksamhet omfattar två eller flere pastorat, eger Konungen att på framställning af stiftets domkapitel förordna.

4. Nämnden väljer inom sig för hvarje år en vice ordförande.

5. I afseende å valbarhet till ledamot eller suppleant i särskild barnavårdsnämnd, ledamots eller suppleants tjenstgöringstid och afgang, fyllnadswal efter ledamot, som under tjenstgöringstiden afgått, nämndens rätt att kalla till inställelse och påföljd för underlåtenhet att hörsamma kallelsen äfvensom angående kallelse till nämndens sammanträden, antal ledamöter, som skola vara tillstädes för att ärende må handläggas, omröstning, protokolls förande och justering, skriftvexling, vård om nämndens handlingar och upprättande af register samt utseende af kassaförvaltare gäller i motsvarande tillämpning hvad för kyrkoråd finnes stadgadt.

6. För hvarje år åligger det särskild barnavårdsnämnd att uppgöra ett utgifts- och ett inkomstförslag. Om dessa förslags uppställning och framläggande för kyrkostämma, om debitering och uppbörd af de med anledning af desamma utaf kyrkostämman beviljade medel samt om nämndens räkenskaper, dessas granskning och ledamots ansvarighet gäller i motsvarande tillämpning hvad i dessa afseenden för kyrkoråd finnes stadgadt.

7. För de fall, då enligt 3 mom. på Konungen ankommer att förordna om val af ledamöter och suppleanter i särskild barnavårdsnämnd, meddelar Konungen nödiga bestämmelser i afseende å de frågor, som omförmälas i 6 mom.

28 §.

I de fall, då i vederbörlig ordning tillsatt särskild skolstyrelse på grund af 2 § utgör barnavårdsnämnd, skola, i afseende å afgifvande af utgifts- och inkomstförslag för utöfvande af skolstyrelsens verksamhet i nämnda egenskap, beviljande af medel härtill, dessa medels handhafvande, granskning af skolstyrelsens förvaltning och räkenskaper äfvensom ansvarsfrihet för skolstyrelsen i samma egenskap, i motsvarande tillämpning gälla de särskilda föreskrifter, som meddelats rörande sådan skolstyrelses handhafvande af folkskoleväsendet.

29 §.

Hvad i denna lag säges om domkapitel gäller i Stockholm stadens konsistorium.

30 §.

1. Om statsbidrag till bestridande af kostnader för uppfostran åt vantade och i sedligt afseende försummade barn är särskildt stadgadt.

2. Kostnaderna för den af Konungen anordnade inspektionen öfver skyddshem och barnhem bestridas af statsmedel.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1905, dock att erforderliga åtgärder för att lagen då må kunna tillämpas skola redan före nämnda tidpunkt vidtagas.

Förslag

till

lag angående ändrad lydelse af §§ 1, 2, 9, 10, 13, 19, 22, 30, 36 och 39 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862.

§ 1.

Hvarje kyrkoförsamling, så i stad som på landet, eger att, för vården af kyrkans och folkskolans samt dermed sammanhängande angelägenheter, i kyrkostämma med kyrkoherden sammanträda till öfverläggning och beslut, på sätt denna förordning stadgar.

Har Kongl. Maj:t förordnat, att kommun, som ej bildar egen kyrkoförsamling, skall utgöra särskildt skoldistrikt, gälle om sådan kommun, i afseende å vården af folkskolans samt dermed sammanhängande angelägenheter, hvad i denna förordning är om kyrkoförsamling stadgadt.

§ 2.

Till kyrkostämmas handläggning höra frågor om:

- 1) åtgärder — — — — — gudstjensten;
- 2) folkskoleundervisningen och dithörande anstalter samt uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn;
- 3) kyrko- och skolråds, särskild barnavårdsnämnds, kyrkovärdars, folkskolelärares, orgelnisters, klockares och annan kyrkobetjenings tillsättande och afskedande, der ej annorlunda stadgadt är;
- 4) kyrkomedels användande samt granskning af kyrko- och skolråds räkenskaper;
- 5) hushållning — — — — — egendom;
- 6) byggnad — — — — — kyrkobetjente;

7) bestämmande af afgifter till kyrka och folkskola jemte dithörande anstalter, samt för uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn;

8) fördelning — — — — — kyrkan;

9) ordnande — — — — — egendom; äfvensom

10) öfverenskommelser — — — — — löneförmåner.

§ 9.

Tre ordinarie kyrkostämmor skola årligen hållas: *den första* inom maj månads utgång för besluts fattande om föregående årets räkenskaper och förvaltning; *den andra* i oktober för bestämmande af utgifts- och inkomststat för kyrka och skola samt för uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn, enligt hvad i § 36 sägs; och *den tredje* inom utgången af december för debiteringslängdens granskning samt för anställande af val till de under kyrkostämma hörande befattningar, hvilka vid årets slut blifva lediga, äfvensom för val af revisorer.

§ 10.

Kyrkostämma hålles äfven när Kongl. Maj:ts befallningshafvaude, domkapitlet, visitationsförrättare, magistraten, kyrko- eller skolrådet eller ock särskild barnavårdsnämnd, der sådan finnes, det äskar, eller då ordföranden sådant nödigt finner.

Enskild — — — — — beslut.

§ 13.

De ärenden, som skola å kyrkostämma till afgörande företagas, böra förut vara vederbörligen beredda, antingen af kyrko- eller skolrådet eller af särskild barnavårdsnämnd, der sådan finnes, eller ock af särskildt dertill utsedda personer, då kyrkostämman, med afseende på ärendets beskaffenhet eller andra förhållanden, finner sådant lämpligt eller nödigt.

§ 19.

Ordföranden åligger tillse, att utdrag af kyrkostämmans protokoll tillätalles kyrko- eller skolrådet eller särskild barnavårdsnämnd, der sådan finnes, eller de andra personer, åt hvilka verkställighet af stämmans beslut uppdrages. För öfrigt eger enhvar, som det åstundar, att af protokollet taga afskrift, och att utan lösen få afskriftens riktighet af ordföranden bestrykt.

Protokollen — — — — — förvaras.

§ 22.

Kyrkorådet — — — — — angelägenheter.

Skolrådet — — — — — uppdragen.

Om skolrådets befattning med ärenden angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn gälle hvad derom särskildt stadgas.

Såväl — — — — — infordras.

§ 30.

Vid behandling af de ärenden angående folkskoleundervisningen, hvilka det tillkommer skolrådet att handlägga, skola de stadgar lända till efterrättelse, som rörande denna undervisning gifna äro.

§ 36.

För hvarje år åligger det kyrkorådet att för kyrkan, samt skolrådet att såväl för skolan som, der särskild barnavårdsnämnd ej finnes, för uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn, uppgöra ett utgifts- och ett inkomstförslag.

I utgiftsförslaget — — — — — utgå.

Uti inkomstförslaget — — — — — påräkna.

§ 39.

Kyrko- och skolrådets räkenskaper skola afslutas med kalenderår, samt senast den 1 derpå följande mars aflemnas till de för deras granskning utsedda revisorer.

Revisionsberättelsen — — — — — skall.

Hvad — — — — — stadgadt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1905, dock med den tidigare tillämpning i vissa delar, som erfordras med hänsyn till lag angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 29 november 1901.

N ä r v a r a n d e:

Hans excellens herr statsministern friherre VON OTTER,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: ANNERSTEDT,
herr VON KRUSENSTJERNA,
grefve WACHTMEISTER,
CLAËSON,
CRUSEBJÖRN,
ODELBERG,
HUSBERG,
PALANDER,
HAMMARSKJÖLD.

31:o

Departementschefen, statsrådet Claëson, yttrade härefter:

Ang. uppföstran åt
vanartade och
i sedligt af-
seende för-
summade barn.
»I skrifvelse den 25 april 1896 framhöll Riksdagen, hurusom allvar-
sam fara hotade vår samhällsordning genom den sedliga förvildningen hos
en del af det uppväxande slägtet. Genomgripande åtgärder häremot måste
enligt Riksdagens öfvertygelse vidtagas. Skulle någon varaktig förbättring
kunna åstadkommas, måste bemödandena i främsta rummet rigta sig på
att i tid förekomma det onda genom beredande af lämplig uppföstran åt
sådana barn, hvilka, ehuru ej dömda brottslingar, genom sin vanart stode
nära brottslighetens gräns, äfvensom åt sådana, hvilka visserligen ännu ej
vore vanartade, men genom försummelse och sedlig vanvård från för-
äldrarnes eller målsmännens sida löpte största fara att blifva det.

Såsom väsentliga medel för utförande af det räddnings- och uppfostringsarbete, som här erfordrades, hänvisade Riksdagen till inrättande af särskilda anstalter, af hvilka de, som skulle afses för minderåriga förbrytare, borde upprättas af staten, som äfven skulle, med bidrag af vederbörande målsmän, draga kostnaderna för deras verksamhet, de åter, som skulle hysa vanartade och i sedligt afseende försummade barn, borde anordnas och upprätthållas af landstingen och de städer, som ej i landsting deltog, med bidrag af staten och målsmännen för deras hållande i verksamhet, medan hem för barn, som försummade skolgång, skulle inrättas af vederbörande skoldistrikt och af dem, med bidrag af målsmännen, underhållas; och uttalade Riksdagen såsom allmän regel, att smärre uppfostringsanstalter egde företräde framför större sådana.

Det statens ingripande, som härvid ifrågasatts, grundades af Riksdagen derpå, att, enligt hvad erfarenheten ådagalagt, en tillfredsställande lösning af frågan om bekämpande af brottsligheten och vanarten hos de minderåriga icke stode att vinna uteslutande genom bemödanden af enskilda, äfven om dessa förfogade öfver synnerligen storartade tillgångar. Jemte det staten ekonomiskt skulle träda emellan, borde staten genom lagbestämmelser ordna de olika slagen af tvångsuppfostran samt hafva tillsyn öfver de upprättade anstalternas verksamhet. Hvad lagbestämmelserna anginge, kunde de, enligt Riksdagens åsigt, närmast ansluta sig till de stadganden i strafflagens kap. 5, hvilka rörde af minderårig person begångna förbrytelser, äfvensom till lagen angående lösdrifvares behandling, hvilken lag i sitt nuvarande skick saknade hvarje föreskrift om behandlingen af de minderåriga lösdrifvarne, samt till folkskolestadgans § 51, som för närvarande väl gäfvade skolstyrelse magt öfver barn, som försummade sin skolgångsskyldighet, men icke öfver barn, som visade sig vanartade eller i moraliskt afseende groft försummade.

Under återopande af hvad i skrifvelsen anförts anhöll Riksdagen, att Eders Kongl. Maj:t tacktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag om åtgärder för beredande af lämplig uppfostran dels åt minderåriga förbrytare, dels åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn.

Med anledning af denna Riksdagens skrifvelse beslöt Eders Kongl. Maj:t den 16 oktober 1896 att åt särskilda komiterade anförtro utredningen af denna fråga; dervid Eders Kongl. Maj:t med hänsyn till den skiljaktiga utredning, som å ena sidan beträffande minderåriga förbrytare kräfdes och å andra sidan med afseende på öfriga mindre vålartade barn vore erforderlig, samt för att komitén vid sitt omfattande arbetes utförande ej måtte blifva alltför talrik, fann lämpligt att, på samma gång en del ledamöter

erhöllo i uppdrag att deltaga i komitéarbetet i hela dess omfattning, öfriga ledamöter utsågos särskildt för frågan angående uppfostringsanstalter för minderåriga förbrytare och särskildt för frågan angående dylika anstalter för öfriga i sedligt afseende försummade barn.

Till den sålunda tillsatta komitén blef sedermera, utom Riksdagens förutnämnda skrifvelse, öfverlemnadt det af särskilde komiterade den 27 januari 1897 afgifna underdåniga förslag till ordnande af fosterbarnsvården m. m. för att, hvad anginge deri intagna förslag till vissa ändringar i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871, tagas i öfvervägande vid fullgörandet af komiténs uppdrag, hvarjemte vissa öfver nämnda förslag afgifna yttranden äfvenledes tillställes komitén. Vidare har komitén dels, för att tagas i öfvervägande vid fullgörandet af komiténs uppdrag, fått till sig öfverlemnad en af Riksdagen den 8 maj 1897 aflåten skrifvelse angående beredande af ordnade förhållanden med afseende å vissa kringvandrare, i synnerhet de s. k. tatarne, dels ock erhållit nådig befallning att afgifva underdånigt utlåtande öfver en af domkapitlet i Göteborg hos Eders Kongl. Maj:t gjord framställning, att Eders Kongl. Maj:t tacktes taga i öfvervägande, i hvad mån åtgärder kunde och borde vidtagas för beredande af kristlig uppfostran åt det s. k. vandringsfolkets barn.

Sedan komitén trädt i verksamhet, afgaf densamma till en början med underdånig skrifvelse den 26 oktober 1898 betänkande och förslag angående minderåriga förbrytares behandling; afseende dessa förslag, bland annat, lag angående ändring i vissa delar af strafflagen den 16 februari 1864, lag innefattande vissa bestämmelser angående handläggning af brottmål rörande minderåriga samt lag om tvångsuppfostran på grund af domstols förordnande. Detta med I utmärkta betänkande har denna dag redan inför Eders Kongl. Maj:t anmälts af chefen för justitiedepartementet; och Eders Kongl. Maj:t har dervid beslutit att för Riksdagen framlägga lagförslag angående ändrad lydelse af 5 kap. 1, 2 3, och 6 §§ strafflagen, angående verkställighet af domstols förordnande om tvångsuppfostran samt angående vissa bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande minderåriga. I vissa afseenden har jag anledning att i det följande återkomma till de ämnen, som afses i berörda förslag. Här vill jag blott nämna, att jag ur omförmälda betänkande hemtat de helt kortfattade uppgifter rörande vissa utländska förhållanden, som jag strax skall meddela.

Sedan komitén fortsatt och afslutat sina arbeten, öfverlemnade densamma vidare till Eders Kongl. Maj:t med underdånig skrifvelse den 26 oktober 1899 betänkande och förslag angående vanartade och i sedligt afseende försummade barns behandling; omfattande detta med II betecknade arbete förslag till:

1:o) lag angående vanartade och i sedligt afseende försummade barns behandling;

2:o) lag om ändrad lydelse af § 13 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862;

3:o) lag om ändrad lydelse af § 11 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863;

4:o) förordning om ändrad lydelse af § 42 i förnyade stadgan angående folkundervisningen i riket den 10 december 1897;

5:o) förordning om ändrad lydelse af §§ 5, 12 och 40 i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871; samt

6:o) lag om ändrad lydelse af § 1 i lagen angående lösdrifvares behandling den 12 juni 1885.

Komiténs nyssnämnda betänkande åtföljes af en reservation, innefattande den särskilda mening, som af en af komiténs ledamöter uttalats.

Såsom af det redan anförda framgår, har komitén delat Riksdagens uppfattning om behofvet af en lagstiftning i den rigtning, som af Riksdagen antydts. Komitén anför till en början:

»I det betänkande angående minderåriga förbrytares behandling, som förut afgifvits af den afdelning inom komitén, hvilken haft denna frågas utredning sig anförtrodd, har blifvit påvisadt, hurusom brottsligheten bland de minderåriga i vårt land synes vara stadd i en hotande tillväxt. Men denna tilltagande brottslighet har sin upprinnelse och sin naturliga förutsättning i en bland ungdomen vidt utbredd vanart och sedeslöshet. Det är visserligen endast hos ett relativt mindre antal individer, som vanarten tager sig uttryck i brottsliga handlingar, men bakom de unga brottslingarne stå stora skaror af minderåriga, hvilkas sedliga utveckling tagit en sådan rigtning, att en tillfällig frestelse af en eller annan art lätt nog kan föranleda deras inträdande i de brottsligas led. Under sådana förhållanden synes det komitén uppenbart, att, om staten skall kunna med utsigt till framgång motverka brottsligheten bland det uppväxande släktet, det icke kan vara tillräckligt att ingripa emot de unga förbrytarne för att med tjenligare medel, än hittills varit använda, söka åvägabringa deras upprättande och rädda dem åt samhället. Skall en väsentlig och varaktig förbättring kunna påräknas, måste åtgärderna från statens sida hafva till föremål icke endast de barn, hvilka redan blifvit beträdda med brott, utan äfven dem, hvilkas ådagalagda vanart och trotsiga sinnelag gifva grundad anledning att befara, att de skola utveckla sig till samhällsfarliga per-

soner, eller hvilka uppväxa under påverkan af brottsliga eller lastbara föräldrar eller eljest under förderfbringande inflytelser.

»Att de ifrågavarande åtgärderna äfven i vårt land böra erhålla den nu angifna omfattningen, står ock i full öfverensstämmelse med de ledande grundtankarne för nutidens lagstiftningsarbete på detta område. En af de mest framträdande bland dessa grundtankar är den, att brottslighet hos barn icke bör medföra straffpåföljd, utan i stället bekämpas genom lämpliga uppfostringsåtgärder, enär den måste betraktas såsom i väsentlig mån beroende derpå, att den minderårige lagöfverträdarens uppfostran icke varit egnad att bibringa honom den stadga i karaktären, som erfordras för att han må kunna motstå mötande frestelser. Det anses därför ligga i statens intresse att genom ingripande i den minderåriges uppfostran söka leda denna till ett sådant resultat, att faran för ytterligare rättskränkningar från hans sida aflägsnas. Ett sådant ingripande kan emellertid visa sig i lika hög grad behöfligt, derest den minderårige, utan att hafva gjort sig skyldig till något lagbrott, på annat sätt visat dåliga anlag och böjelser af sådan art, att deras utveckling uppenbarligen innebär en fara för statens rättsordning. Någon skälig anledning, hvarför staten gent emot en sålunda yppad fara skulle förhålla sig overksam, så länge icke någon under strafflagens bestämmelser fallande handling blifvit af den minderårige begången, synes så mycket mindre förefinnas, som möjligheten till framgång för uppfostringsåtgärder af nu ifrågavarande art enligt erfarenhetens vittnesbörd minskas i samma mån som åtgärderna uppskjutas. Och likasom staten sålunda till förebyggande af brottslighet bland de unge bör lemna sin medverkan till de vanartade barnens uppfostrande, så är det ock i ej mindre grad af behovet påkalladt, att, der barn växa upp under sådana yttre omständigheter, som med största sannolikhet kunna väntas hos dem framkalla vanart, staten ingriper för att om möjligt gifva en bättre riktning åt deras sedliga utveckling.»

Vidare yttrar komitén:

»Det kan, såsom förut blifvit antydt, enligt komiténs förmenande icke vara för staten likgiltigt, om inom dess område uppväxa skaror af barn, hvilka, derest de icke kraftigt omhändertagas, skola komma att, såsom till nyttigt arbete odugliga, lastbara och brottsliga män eller qvinnor, icke endast bereda sitt eget förderf utan också ligga samhället till last och ständigt störa eller hota dess ordning. Tvärtom måste sådana barns tillrättaförande och fostrande till samhällsnyttiga medborgare framstå såsom ett viktigt statsintresse, hvars tillgoseende måste i sinom tid på mångfaldiga sätt, både materielt och ideelt, komma samhället till godo. Er-

farenheterna från utlandet och särskildt från England gifva också vid handen, att genom ett planmässigt och energiskt bedrifvet arbete en stor mängd af de barn, som, åt sig sjelfva lemnade, ofelbart skulle hemfallit åt last och brott, blifvit derifrån räddade och att, sedan det ifrågavarande arbetet under en följd af år pågått, en fortgående minskning i brottsligheten inom såväl äldre som yngre åldersklasser kunnat påvisas. Det torde därför på goda grunder kunna antagas, att äfven i vårt land de ekonomiska uppförfningar, som från statens sida kunna erfordras, skola efter hand i väsentlig grad ersättas genom minskning i statens omkostnader för fängvården och tvångsarbetsanstalterna. Men den hufvudsakliga vinst, som härvidlag kan af samhället påräknas, är dock icke af ekonomisk utan af ideel natur; och denna vinst, förbättringen af rättssäkerheten och moraliteten inom samhället, torde svårligen kunna nog högt uppskattas.

»Också torde någon allvarsam meningsskiljaktighet i fråga om nödvändigheten äfven för vårt land af statsåtgärder i nu antydd syftning knappast vara att befara. Klagomål öfver förvildningen och sedeslösheten hos en stor del af vår ungdom hafva på senare tider så kraftigt uttalats från många de mest omdömesgilla håll, och skildringar om minderårigas uppträdande på ett om råhet och trots mot samhällsordningen vittnande sätt hafva så ofta bragts till allmänhetens kännedom, att det ofafvisliga behovet af kraftiga mått och steg till det ondas bekämpande numera torde vara allmänt erkändt.»

För vinnande af detta ändamål hafva de bestämmelser i gällande lagstiftning, som kunna anses syfta deråt, icke af komitén funnits vara tillräckligt verksamma. Komitén öfvermålar i korthet dessa bestämmelser, som återfinnas dels i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871, §§ 1, 12: 1, 13: 2, 35: 4 och 40: 3, 4, 5, dels ock i stadgan angående folkundervisningen i riket den 10 december 1897, §§ 42: 4 och 51.

Likasom komitén anslutit sig till Riksdagens åsigt om önskvärdheten af lagstiftningsåtgärder på ifrågavarande område, har komitén också haft sin uppmärksamhet fäst vid Riksdagens uttalanden rörande behovet af anstalter för uppfostran åt ifrågavarande barn — af hvilka anstalter somliga borde upprättas af landsting och af de städer, som ej i landsting deltaga — samt om statsbidrag till anstalternas upprätthållande. Till komiténs mening i dessa frågor skall jag senare återkomma. Här må nämnas, att enligt af komitén inhemtade och i dess betänkande meddelade upplysningar i landet redan finnas, förutom åkerbrukskolonien Hall vid Södertelge, hvilken hufvudsakligen mottager minderåriga förbrytare, ett antal af åtta smärre anstalter, som kunna anses afsedda såväl för minderåriga förbrytare som för vanartade barn, tre anstalter för dels vanartade dels ock i sedligt

afseende försummade barn samt tre anstalter, som i viss mån kunna betraktas såsom skolkarenskolor, men som delvis äfven upptaga vanartade och i sedligt afseende försummade barn. Till omförmälda anstalter kommer ett ganska stort antal barnhem, närmast afsedda för i sedligt afseende försummade och fattiga barn. Slutligen finnes en mängd särskilda föreningar och fonder, med ändamål att bereda uppfostran åt vanartade, i sedligt afseende försummade och fattiga barn.

Förutom å Hall, hvarest vid 1896 års slut 175 barn voro intagna, funnos i de åtta inrättningen å Hall närstående anstalterna 239 platser att tillgå; och voro der intagna 176 gossar. I de anstalter, som upptaga såväl vanartade som i sedligt afseende försummade barn, funnos platser sammanlagdt för 200 gossar och 60 flickor; och voro i dessa anstalter intagna 172 gossar och 52 flickor. Ifrågavarande anstalter äro i regel upprättade på enskildes föranstaltande och bekostnad; endast få af dem äro upprättade och underhållas af landsting eller stadsfullmäktige i de städer, som ej deltaga i landsting.

Till en jämförelse med nyss omförmälda siffror vill jag ur en af komitén lemnad statistik meddela, att år 1896 antalet af vanartade barn i en ålder af 7—14 år för hela riket skulle utgöra 1,038, deraf 884 gossar och 154 flickor, samt motsvarande tal för i sedligt afseende försummade 4,058, 2,632 och 1,426. Närmare halfva antalet af dessa barn tillhörde städerna. Groft vanartade, men ej inför domstol åtalade barn hafva uppgifvits år 1896 utgöra 355 gossar och 50 flickor, tillhopa 405. Beträffande dessa sifferuppgifter, hvilka sammanstälts ur uppgifter, som lemnats från ordförandena hos skolråden, rikets magistrater, poliskammare och kronofogdar, anmärker komitén, att de af flere orsaker icke kunde anses vara exakta. Dock utgjorde de utan tvifvel ett minimum.

Jag vill i sammanhang härmed ur komiténs betänkande I meddela, att antalet af de tilltalade, som under år 1896 för brottslig gerning, begången före uppnådda femton år, dömts till straff eller förklarats skola agas eller insättas i allmän uppfostringsanstalt, utgjort tillhopa 163, deraf 6 flickor; hvartill kan läggas, att under samma år 18 gossar under femton år tilltalats inför domstol för brottslig gerning, utan att åtalet ledt till någon påföljd. Att döma af nämnda betänkande synes äfven siffran 163 vara ett minimital. Medeltalet för hvarterdera af åren 1892—1896 skulle hafva utgjort omkring 210.

Då det vid¹ behandling af en fråga, som väsentligen är att anse såsom ny från den svenska lagstiftningens synpunkt, utan tvifvel är af stort intresse att inhemta hvad på motsvarande områden åtgjorts i sådana

främmande länder, hvilkas lagstiftning skulle kunna ifrågasättas i någon mån tjena till förebild hos oss, vill jag, innan jag ingår på en närmare redogörelse för komiténs förslag, nu lemna förut af mig antydda kortfattade uppgifter rörande vissa utländska förhållanden.

Jag skall då först omförmäla den *norska* lagen om behandlingen af försummade barn den 6 juni 1896. Enligt denna lag skall i hvarje kommun finnas ett »værgeraad», bestående af ortens domare och prest samt fem af kommunen särskildt utsedde, deribland en läkare och en eller två qvinnor. Værgeraadets myndighet sträcker sig ej allenast till de i sedligt hänseende försummade och de vanartade barnen, utan äfven till barn, som beträddts med att hafva begått brottsliga handlingar, båda kategorierna omfattande barn under sexton år. Værgeraadets viktigaste magtmedel består i barnets skiljande från hemmet och uppfostran under offentlig uppsigt. Äfven kan rådet gifva såväl uppfostrarne som barnet varning. Barnet kan ock agas eller, om det icke uppnått femton år, för högst sex månader insättas i skolkareskola, dervid det dock fortfarande tillhör sitt hem. När værgeraadet skridit till att skilja barnet från hemmet — hvarvid rådet samtidigt kan beröfva endera eller båda föräldrarne föräldramyndigheten — försättes barnet till annat enskildt hem, barnhem eller skolhem, hvilka sistnämnda äro af två slag: mildare och strängare. Beslutet om barnets skiljande från hemmet kan underställas vederbörande departements pröfning. Kostnaderna för minderårigas uppfostran under offentlig uppsigt fördelas mellan stat och kommun, med rätt för båda till viss ersättning af barnets föräldrar. Kostnaden i skolhem — hvilka af staten upprättas — bestrides af staten med rätt till ersättning af vederbörande kommun efter 40 öre om dagen för hvarje barn. Kommunen bestrider utgifterna i skolkareskolor, med statsbidrag: 30 öre om dagen för hvarje barn. Kostnaden för barnets uppfostran i främmande familj eller i barnhem är i regel lagd på kommunen. Föräldrars eller målsmans bidrag får ej öfverstiga en krona om dagen.

I *Danmark* är ett lagförslag uppgjordt, hvartill förebild hemtats från 1896 års *norska* lag. Ett »værgeraad» skall finnas i hvarje kommun, med enahanda rätt som dess *norska* motsvarighet. Værgeraadet skall bestå af ortens domare och prest samt »sogneraadets», kommunalnämndens, ordförande jemte två valde ledamöter, deraf en lärare eller lärarinna eller annan man eller qvinna med insikt i skolfrågor. Den andra af dessa valde ledamöter utses af »amtsraadet», landstinget, och är gemensam för hela det judiciela område kommunen tillhör.

I motsats till de *norska* bestämmelserna afser det *danska* förslaget i regel barn under femton år samt upptager en själfständig öfverinstans,

»overværgeraadet», bestående af en af regeringen utnämnd öfverinspektör för uppfostringsanstalterna såsom ordförande äfvensom en af justitie- samt en af kyrko- och undervisningsministeriet utsedd medlem. Vid sidan af sin ställning som öfverinstans har overværgeraadet andra viktiga uppgifter. Bland annat har denna myndighet att på lämpligaste sätt bringa till utförande hvarje af værgeraadet fattadt beslut om barns skiljande från deras hem och anbringande i annat enskildt hem, barnhem eller uppfostringsanstalt; vidare skall overværgeraadet vara förmyndare för hvarje barn, som skiljes från sina föräldrar.

En annan nyhet i det danska förslaget, i förhållande till den norska lagen, är, att, om barnets skiljande från hemmet icke synes vara af behovet påkalladt, men dess eget uppförande eller föräldrarnes sätt att sköta sina uppfostringspligter ändock ger anledning till anmärkning, en särskild person, »tilsynsvæрге», kan tillsättas med uppgift att utöfva tillsyn öfver barnen eller föräldrarne.

Enligt ifrågavarande förslag skola kostnaderna för barns anbringande utom hemmet — så framt de icke täckas af de bidrag, som af barnets föräldrar skola erläggas och hvilkas storlek værgeraadet eger att bestämma — i regeln hvila till hälften på staten och till hälften på den kommun, som eger försörjningspligten. Den erforderliga kostnaden för tvångsskolor drabbar dock uteslutande kommunen.

Jag skall nu beträffande de utländska förhållandena ytterligare tala blott om dem, som råda i Storbritannien.

Striden mot ungdomens förvildning har i *England* upptagits tidigare och kraftigare än annorstädes. Från början rigtad blott på beredande af vård och uppfostran åt minderåriga förbrytare, vann densamma omsider ett vidare omfång, i det man började sträfva efter att förebygga uppkomsten af brottsliga tendenser, der detta på grund af barnets lefnadsförhållanden eller omgifning kunde vara att befara. Den rörelse för ifrågavarande ändamål, som gripit vidsträckta kretsar af befolkningen, afspeglade sig omsider i lagstiftningen. År 1854 tillkommo två parlamentsakter i ämnet, och de efterföljdes under de närmaste åren af flere i samma syfte.

Det utmärkande för de engelska förhållandena är inrättningen af anstalter, afsedda antingen för minderåriga förbrytare, »reformatory schools», eller för vanartade och vanvårdade barn, »industrial schools». I reformatory schools intagas under olika förutsättningar barn under sexton år, barn under tolf år, barn mellan tolf och sexton år samt barn mellan tio och sexton år. Uti industrial schools upptagas i regel barn under fjorton år. Till dessa anstalter hafva sedermera kommit dels s. k. »day industrial schools», i hvilka barnet under dagen erhåller mat och omvårdnad, hvaremot

detsamma tillbringar natten i föräldrahemmet, dels ock s. k. »truant schools», skolkareskolor, hvilka uteslutande upptaga försumliga skolbarn.

Det har visat sig, att dessa anstalters verksamhet medfört goda resultat i afseende å de i dem intagna barnen. En följd af deras framgångsrika arbete synes ock hafva varit ett sjunkande af brottsligheten hos det fullvuxna släktet. Statistiken har härutinnan mycket gynsamma siffror att uppvisa. Det förtjenar emellertid att framhållas, hurusom i England på senare tid röster höjt sig, uttalande betänkligheter mot det engelska uppfostringssystemet: uppfostran i anstalter. I ett utlåtande af år 1896, afgifvet af en af regeringen tillsatt komité för undersökande af förhållandena inom reformatory och industrial schools, framhålles eftertryckligt, att ett barns uppfostran på det allmännas bekostnad samt dess skiljande från föräldrar och släktingar vore en nödfallsutväg, som endast med största försigtighet borde anlitas. Såsom en ogynsam följd af ett barns uppfostran i en dylik anstalt betonar den engelska komitén, att barnet genom att under en längre tid stå utan beröring med det verkliga lifvet lätteligen förlorar förmågan att reda sig på egen hand och till följd deraf vid utträdet ur anstalten icke alltid förmår att rätt tillgodogöra sig den återvunna friheten. Den mekaniska systematisering, som i viss mån måste utmärka hvarje anstalt, hvilken vore afsedd att upptaga flere barn, medförde, enligt komiténs åsigt, att barnets individuella anlag undertrycktes och dess förmåga af eget initiativ förslöades. En annan anledning till uttalande af ett mindre gynsam omdöme finner komitén i det förhållandet, att omkring 30 procent af de barn, som utgått från reformatory och industrial schools, från anstalten återvände till sina hem. Då dessa hem i allmänhet kunde betraktas såsom mindre goda samt barnets intagande i en anstalt af ifrågavarande slag ofta just afsett dess aflägsnande från hemmet, anser komitén det anförda förhållandet vara ett bevis på att det åsyftade ändamålet i ett stort antal fall förfelats. Bland de utvägar, komitén föreslår till förebyggande af de menliga följder, som barnets uppfostran uti ifrågavarande anstalter anses kunna medföra, må nämnas, att uteslutande hänsyn skall tagas till barnets ålder, när fråga är, om det skall anförtrös åt en reformatory eller industrial school. Detta förslag stöder sig på en uppfattning, som äfven annorstädes utomlands gjorts gällande, nämligen att skilnaden mellan de barn, som öfverträdt strafflagens föreskrifter, och sådana, som icke gjort sig härtill skyldiga, ej är så stor, att den utgör en lämplig indelningsgrund vid pröfningen af frågan, till hvilket slag af anstalter ett barn bör hänvisas. Komitén föreslår därför, att barn under fjorton år, oberoende af frågan om deras brottslighet, skola öfverlemnas till industrial schools och äldre barn till reformatory schools.

Innan jag lemnar detta ämne, bör jag ej underlåta att tillfoga, att åsikterna bland den engelska komiténs ledamöter varit mycket skiljaktiga och att förslaget i väsentliga delar uttrycker endast en svag majoritets uppfattning.

Jag skall nu öfvergå till en redogörelse för de viktigaste punkterna af det föreliggande komitéförslagets förnämsta afdelning, förslaget till lag om vanartade och i sedligt afseende försummade barns behandling. I afseende å sjelfva ordalydelsen af såväl detta förslag som öfriga af komiténs och dess reservant afgifna förslag torde det tillåtas mig hänvisa till komitébetänkandet.

De barn, hvilka enligt komiténs förslag skulle utgöra föremål för såväl lagen om tvångsuppfostran som nyss omförmälda lag, bilda tre hufvudgrupper:

1) Minderåriga förbrytare, hvilkas gerning skulle åtalas inför domstol. Gerningen skulle vara strafflös, men på grund af domstols förordnande skulle barnet kunna agas eller insättas i allmän — af staten upprättad — uppfostringsanstalt. Härmed öfverensstämma de i fråga om barn under femton år nu gällande stadganden.

2) Vanartade barn, det vill säga sådana, hvilka vare sig genom begångna, men ej i laga ordning beifrade brottsliga handlingar eller genom bettleri, skolförsummelser eller annorledes ådagalagdt dåligt uppförande visat, att de uppfostringsmedel, öfver hvilka hemmet och skolan förfoga, äro otillräckliga för deras tillrättaförande. För dessa barn böra, enligt komiténs åsigt, af landsting eller de städer, som ej i landsting deltaga, upprättas nödigt antal skyddshem.

3) Barn, hvilka på grund af föräldrars eller målsmans lastbarhet, vårdslöshet eller oförmåga att egna barnen nödig tillsyn äro i sedligt afseende så försummade, att särskilda åtgärder anses vara erforderliga för att förekomma deras vanartande. Dessa barn skulle intagas i enskilda hem eller i barnhem, upprättade af kommunerna.

Huruledes denna indelning rubbats genom de på föredragning af chefen för justitiedepartementet af Eders Kongl. Maj:t förut denna dag gillade, af mig omnämnda lagförslag utvisas af dem och skall i det kommande af mig omförmälas.

På sätt framgår af hvad jag redan anfört skulle, enligt komiténs tanke, den lagstiftning, som utgör närmaste föremålet för detta mitt anförande, ej afse den nyssnämnda första hufvudgruppen. För denna skulle gälla de bestämmelser, som äro innefattade i komiténs med I utmärkta betänkande och förslag. Den följande redogörelsen för komiténs förslag

hänför sig alltså väsentligen till den andra och den tredje af förutnämnda hufvudgrupper.

Komitén har icke ansett lämpligt att angifva någon viss ålder såsom den lägsta, vid hvilken ett barn skulle kunna göras till föremål för uppfostringsåtgärder enligt den af komitén föreslagna lagstiftningen, då faran för ett barns utveckling i ond rigtning kan redan vid ganska tidig ålder vara påtaglig och då det är svårt att efter allmänna grunder bestämma åldersgränsen nedåt samt frånvaron af en sådan begränsning icke kan antagas medföra någon olägenhet. En åldersgräns uppåt är deremot, enligt komiténs åsigt, oundgängligen nödig; och har komitén i sådant afseende föreslagit, att endast barn, som ännu icke uppnått femton år, skulle kunna till uppfostran omhändertagas. Förslaget grundar sig på samma skäl, som förmått komitén att i förslaget angående minderåriga förbrytares behandling — i öfverensstämmelse med gällande svensk rätt likasom ock i enlighet med de inom de flesta under senare tider tillkomna utländska lagstiftningar antagna bestämmelser — fastställa nämnda ålder såsom den gräns, vid hvilken straffrättslig ansvarighet inträder. Det har ansetts, att vid denna ålder bör hafva uppnåtts icke endast den utveckling i intellektuellt afseende, som är en förutsättning för att kunna skilja mellan tillåtliga och otillåtliga handlingar, utan också den stadga i karaktären och viljerigtningen, som gifver förmåga att oberoende af tillfälliga bevekelsegrunder välja det rätta eller det orätta.

Pröfningen och afgörandet af uppkomna frågor om uppfostringsåtgärder för vanartade och i sedligt afseende försummade barn har komitén velat öfverlemna åt en alldeles ny kommunal myndighet, hvilken skulle erhålla namnet barnavårdsnämnd. I denna nämnd skulle vederbörande kyrkoherde vara sjelfskrifven ordförande, och till ledamöter i densamma skulle å kyrkostämman utses minst fyra för nit om ungdomens uppfostran kända män eller qvinnor. Till sitt biträde kunde nämnden få utse ombud för särskilda kretsar af sitt verksamhetsområde.

På sätt komitén omförmäler, har komitén vid framställandet af sitt förslag rörande inrättandet af en barnavårdsnämnd haft uppmärksamhet fäst vid förutnämnda norska lag af den 6 juni 1896 och det derpå väsentligen bygda lagförslaget i Danmark. I anslutning till bestämmelserna i nämnda lag och lagförslag har komitén afsett, att barnavårdsnämnden icke måtte erhålla större verksamhetsområde än en kommun. Det måste nämligen anses vara af stor vikt för framgången af denna myndighets arbete, att dess medlemmar egde en någorlunda fullständig personlig kännedom om distriktets befolkning och dennas lefnadsomständigheter, så

att förekommande fall af sedlig försummelse eller af barns uppenbara vanart icke behöfde befaras undgå nämndens uppmärksamhet.

Deremot har komitén i afseende å barnavårdsnämndens sammansättning och sättet för utseendet af dess ledamöter bygt sitt förslag på grunder, som väsentligen afvika från dem, på hvilka omförmälda lag och lagförslag hvila. Genom sitt förslag, att kommunen vid besättandet af ledamotsplatserna ej skulle vara inskränkt till personer af visst yrke eller viss samhällsställning, har komitén velat främja det syfte, hvilket komitén anser utgöra en grundförutsättning för framgången af den nya lagstiftningen, eller att barnavårdsnämnderna må kunna i sitt arbete påräkna förtroende och medverkan af befolkningens breda lager. Endast ordförandebefattningen i barnavårdsnämnden skulle, såsom redan nämnts, enligt komiténs förslag besättas med sjelfskrifven innehafvare, nämligen kyrkoherden i församlingen. Barnavårdsnämndernas uppgift har synts komitén ligga så nära den verksamhet, som är kyrkoherdarne anförtrord både i deras egenskap af själasörjare och såsom sjelfskrifna ordförande i kyrko- och skolråd, att komitén ansett sig kunna förutsätta, att den mest insigtsfulla ledning för arbetet skall kunna påräknas från kyrkoherdarnes sida och att dessa skola såsom en under embetsansvar dem ålagd och tillika af dem med personligt intresse omfattad uppgift taga sig an detta arbete. Komitén har också hållit före, att pastor i församlingen måste antagas hafva de bästa tillfällen att lära känna de hem, der tuktlöshet och laglöshet råda, likasom ock de hem, dit på afvägar komna barn skulle kunna med största trygghet öfverlemnas till uppfostran. Komitén anser sig sålunda hafva synnerligen goda grunder för sitt förslag om kyrkoherdens sjelfskrifvenhet såsom barnavårdsnämndens ordförande och fäster vid detta förslag stor vikt.

Då emellertid sådana fall syntes kunna inträffa, att en kyrkoherde, särskildt i stad, af sina öfriga embetsåligganden kunde vara antingen tillfälligtvis eller för kortare eller längre tid urständsat att utöfva ordförandeskapet i nämnden, har komitén ansett det böra föreskrifvas, att en vice ordförande alltid borde finnas i nämnden, något som äfven af andra skäl syntes behöfligt.

Under komiténs öfverläggningar har äfven den frågan förevarit, huruvida icke de af den nya lagstiftningen föranledda göromålen skulle kunna anförtrors åt skolrådet och dymedelst inrättandet af en ny kommunal myndighet kunna undvikas. Såsom skäl, hvarför komitén icke kunnat ansluta sig till denna tanke, har komitén framhållit, dels att den nya lagstiftningens stora vikt syntes kräfva, att en myndighet inrättades med den särskilda uppgiften att göra densamma verkligt effektiv, dels ock att

genom utsträckning af skolrådets befogenhet till att omfatta äfven de barn, som ännu icke uppnått skolåldern, och dem, som öfverskridit denna ålder, skolrådets hela uppgift komme att till sina grunder undergå en väsentlig omgestaltning och dess arbetsbörda, hvilken för närvarande kunde anses vara i många kommuner ganska betungande, blefve alltför mycket tillökad, hvaraf måhända äfven den påföljd kunde befaras, att de af den nya lagstiftningen föranledda göromål, öfverlemnade åt en för andra ändamål redan förefintlig myndighet, blefve, såsom från denna myndighets synpunkt mindre trängande, i större eller mindre mån åsidosatta. Af hufvudsakligen enahanda skäl har komitén icke heller ansett lämpligt att åt kyrkorådet anförtro bestyret med den föreslagna lagstiftningens bringande till verkställighet.

I den nu afhandlade frågan har komitén slutligen anfört, att, äfven om den ifrågasatta barnavårdsnämndens arbete i många fall blefve qvantitativt obetydligt, så måste det dock alltid medföra stort gagn, att en myndighet funnes med den särskilda uppgiften att öfva uppsigt beträffande uppfostringsförhållandena inom kommunen. Dessutom hade komitén hyst den tanke, att åt barnavårdsnämnden möjligen skulle kunna framdeles anförtros äfven vissa andra befattningar, som på grund af sin natur stode i nära sammanhang med de i komiténs förslag angifna. Särskildt hade komitén i sådant afseende tänkt på de göromål, som enligt förut omförmälda förslag till ordnande af fosterbarnsvården m. m. skulle anförtros åt helsovårds- eller kommunalnämnd. Det lede intet tvifvel, att barnavårdsnämnden skulle bättre än helsovårds- eller kommunalnämnden vara egnad att handhafva dessa angelägenheter, på samma gång som barnavårdsnämnden genom en sådan utsträckning af dess befogenhet till att omfatta de med barnavårdsnämndens verksamhet naturligen nära sammanhörande ärendena rörande fosterbarnsvården kunde väntas förvärfva en mångsidigare erfarenhet och vinna ökad auktoritet. Komitén, som ansett det icke vara med det komitén meddelade uppdrag öfverensstämmande att gifva sitt förslag till lagstiftning angående barnavårdsnämnden sådan omfattning, som senast blifvit antydt, har emellertid såsom bilaga vid sitt betänkande fogat det utarbetade förslaget till förordning om skydd för fosterbarn, deri komitén, med utmärkande af förslagets oförändrade lydelse, infört de ändringar, som skulle föranledas deraf, att på barnavårdsnämnden öfverflyttades de sysslor, som enligt förslaget skulle åligga helsovårds- eller kommunalnämnd.

Jag nämnde nyss, att barnavårdsnämndens verksamhetsområde skulle utgöra en kommun. Komitén föreslår i 2 § af sitt lagförslag angående vanartade och i sedligt afseende försummade barns behandling, att i hvarje

kyrkoförsamling skulle finnas en barnavårdsnämnd, som skulle taga vård om sådana i lagen afsedda barn, som vistades inom församlingen. För att underlätta den synnerligen vigtiga samverkan emellan barnavårdsnämnden och skolmyndigheterna, har komitén ansett sig böra hemställa, att i de fall, der kyrkoförsamlingen och skoldistriktet icke till sina gränser sammanföle, detta senare måtte förklaras utgöra området för barnavårdsnämndens verksamhet, och detta vare sig skoldistriktet utgjorde endast en del af en kyrkoförsamling eller bildats genom sammanslagning af två eller flere församlingar, dock att ett af flere församlingar bestående skoldistrikt borde kunna uppdelas i särskilda barnavårdsdistrikt. En sådan uppdelning skulle enligt komiténs förslag beslutas af Eders Kongl. Maj:t; och då dess ändamål tydligen skulle vara undanröjande af yppade eller befarade olägenheter af distriktets alltför stora omfattning, har komitén föreställt sig, att i tillämpningen dylik fråga skulle komma att i de flesta fall väckas genom ansökning af någon utaf de till distriktet hörande församlingarna, såsom af frågan närmast intresserade. En framställning af nu ifrågavarande slag skulle dock äfven kunna göras af till exempel Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet, vederbörande biskop eller kyrkoherde.

Med bestämmande af området för barnavårdsnämnds verksamhet är emellertid, anmärker komitén, frågan om dennas yttre gränser icke på ett uttömmande sätt besvarad. Dertill fordrades äfven, att det afgjordes, huruvida i det fall, då ett barn vistades inom en barnavårdsnämnds verksamhetsområde, men i fattigvårdsafseende egde hemortsrätt inom annan nämnds område, den befogenhet i förhållande till barnet, som i lagförslaget tillerkändes barnavårdsnämnd, skulle utöfvas af den förra eller af den senare nämnden eller, med andra ord, huruvida en viss barnavårdsnämnds befogenhet skulle omfatta de barn, som vistades inom dess område, eller dem, som inom detta egde hemortsrätt. Olika sätt för denna frågas lösning hade under komiténs förhandlingar tagits i öfvervägande. Att vistelseortens barnavårdsnämnd måste antagas i allmänhet först erhålla kännedom om sådana förhållanden, som kunde gifva anledning till särskilda åtgärder för ett vanartadt eller ett i sedligt afseende försummadt barns uppfostran, låge i sakens natur; och det torde jemväl kunna anses sjelffallet, att denna barnavårdsnämnd borde vara skyldig att egna dessa förhållanden sin uppmärksamhet och om dem införskaffa erforderliga upplysningar äfvensom att, då omständigheterna sådant föranledde, meddela varningar och vidtaga andra åtgärder af mindre ingripande art. Men då de åtgärder, hvartill förhållandena kunde gifva anledning, i många fall måste medföra kostnader, hvilka, derest barnets föräldrar saknade tillgångar, borde drabba dess hemortskommun, kunde det synas mindre lämpligt att tillerkänna

vistelseortens barnavårdsnämnd rättighet att bestämma, huruvida sådana åtgärder borde vidtagas eller icke. Önekligen skulle det från denna synpunkt vara riktigast att ålägga vistelseortens barnavårdsnämnd att, derest densamma funne några åtgärder erfordras, hvilka kunde föranleda kostnader för hemortskommunen, hos barnavårdsnämnden derstädes anmäla förhållandet för att sätta denna nämnd i tillfälle att afgöra, huru med barnet skulle förfaras. Men mot en sådan anordning syntes till en början den anmärkningen kunna med fog framställas, att hemortens barnavårdsnämnd vid afgörandet af dylik fråga vanligen endast i andra hand, genom de af barnavårdsnämnden i vistelseorten lemnade upplysningar, skulle ega kännedom om de faktiska omständigheter, efter hvilka det lämpliga förfarandet med barnet skulle bestämmas. Och oafsedt denna olägenhet, skulle en bestämmelse af nu ifrågasatt innehåll medföra den fara, att, derest hemortens barnavårdsnämnd åsidosatte sin skyldighet att skilja ett inom annan kommun vistande barn från dess hem, detta barn skulle kunna på andra barn i sin vistelseort utöfva ett menligt inflytande, utan att barnavårdsnämnden derstädes vore i stånd att ingripa till hämmande af den sedliga smitta, som utginge från det ifrågavarande barnet. Betydelsen af denna fara förökades ytterligare derigenom, att hemortens barnavårdsnämnd skulle kunna genom att utan något ingripande afbida den tid, då barnet kunde förvärfva hemortsrätt i den kommun, der det vistades, på denna kommun öfverflytta kostnaderna för barnets uppfostrande utom hemmet. Tvifvelsutän skulle ock i tillämpningen betydande svårigheter och stor osäkerhet vållas genom stadgande af olika förfaringssätt beträffande å ena sidan sådana åtgärder, som kunde medföra kostnader för hemortskommunen, och å andra sidan de åtgärder, af hvilka några kostnader icke behöfde befaras uppkomma, såsom varning eller åga. Visserligen åsyftade hvarje åtgärd af senare slaget att åstadkomma sådan förbättring i de yppade missförhållandena, att åtgärder af det förra slaget icke skulle blifva behöfliga, men den faran låge dock alltid nära till hands, att en lindrigare åtgärd skulle visa sig otillräcklig och därför åtföljas af en strängare; och då sålunda beträffande ett visst barn olika åtgärder tid efter annan visade sig behöfliga, kunde ett bestämmande af den tidpunkt, då risken för blifvande kostnader skulle anses inträda, näppeligen tillmätas någon sådan objektiv giltighet, att en väsentlig olikhet i de särskilda barnavårdsnämndernas rättigheter och skyldigheter derpå kunde grundas. Och ändock skulle ett afgörande, huruvida kostnader öfver hufvud taget skulle uppkomma, icke vara tillfyllest; för bestämmande, hvilken barnavårdsnämnd rättigheten och skyldigheten att i här förutsatt fall ingripa tillkomme, skulle äfven bedömas, om dessa kostnader kunde af barnets föräldrar gäldas eller icke.

Genom en bestämmelse af nu antydt innehåll skulle den ifrågasvarande lagstiftningen enligt komiténs förmenande i alla händelser väsentligen förlora sin effektivitet i förhållande till de utom sin lagliga hemort vistande vanartade och i sedligt afseende försummade barnen. Det kunde nämligen med visshet förutsägas, att en barnavårdsnämnd, som icke vore i tillfälle att på nära håll iakttaga de förhållanden, under hvilka ett barn uppväxte, eller att i första hand erhålla upplysningar om dessa förhållanden och om barnets uppförande, komme att sakna nödiga förutsättningar för att kunna på ett verksamt sätt öfva uppsigt öfver barnet och dess uppfostrare eller för att kunna afväga den rätta tidpunkten och det lämpliga sättet för ett ingripande.

Inom komitén har äfven varit ifrågasatt, huruvida icke vistelseortens barnavårdsnämnd skulle kunna berättigas att besluta barnets skiljande från hemmet, med skyldighet att derefter till hemortens barnavårdsnämnd öfverlemna afgörandet af de åtgärder, som af ett sådant beslut borde följa. Då emellertid under denna förutsättning sistberörda barnavårdsnämnd svårigen kunde förmenas rättigheten att själfständigt bedöma, hvilket behandlingssätt finge anses vara det för ett till dess åtgärd anmaldt barn tjenligaste, och sålunda äfven skulle kunna helt och hållet underlåta alla åtgärder, skulle ett stadgande af sådant innehåll sannolikt medföra slitningar mellan de skilda barnavårdsnämnderna och icke vara egnadt att medföra önskvärd säkerhet för en ändamålsenlig behandling af de barn, om hvilka nu är fråga.

De skäl, komitén sålunda anfört, hafva föranlett komitén att frångå tanken på ett ordnande af förhållandet mellan vistelseortens och hemortens barnavårdsnämnder på något af de sätt, hvarom nu blifvit taladt. Den enda möjliga lösningen af föreliggande fråga har komitén funnit ligga i ett sådant afvägande af de båda nämndernas befogenhet, att barnavårdsnämnden i barnets vistelseort tillerkännes uteslutande rätt att genom alla de medel, som i förevarande lagförslag anvisas, vid förefallande behof ingripa emot barn, som vistas inom dess verksamhetsområde, äfven om de ega hemortsrätt inom främmande kommun. Endast genom en sådan anordning syntes säkerhet kunna vinnas för att den ifrågasvarande lagstiftningen måtte gent emot de barn, som vistades utom sin lagliga hemort, erhålla samma kraft och verkan som emot öfriga barn. Men komitén hade å andra sidan icke förbisett, att denna lösning äfven kunde i vissa fall medföra verkningar af mindre lycklig art. Det kunde befaras, att då de kostnader, som genom ett barns skiljande från hemmet kunde uppkomma, skulle drabba en främmande kommun, den beslutande barnavårdsnämnden vid afgörandet af en dylik fråga icke tillvägaginge med samma varsamhet

och försigtighet, som derest kostnaderna skolat träffa den kommun, hvilken utgjorde nämndens eget distrikt. Hänsynen till den egna kommunens ekonomiska intresse skulle till och med kunna tänkas sätta en barnavårdsnämnd i frestelse att utan trängande behof skilja ett barn från dess hem i afsigt att genom en sådan åtgärd söka förebygga, att barnet förvärfvade hemortsrätt inom kommunen. Särskildt med afseende derå, att enligt bestämmelse i förslaget erläggandet af kostnad i dylikt fall icke komme att inverka på frågan om barnets föräldrars hemortsrätt, hade de senast antydda olägenheterna emellertid syntes komitén vara af vida mindre betydelse än de skadliga verkningar, som kunde befaras uppkomma, derest den nu förevarande frågan löstes på något af de sätt, hvarom förut talats.

Beträffande det sätt, hvarpå barnavårdsnämnden skulle fullfölja sitt syftemål, en ändamålsenlig barnuppfostran, framhåller komitén, att der denna kan på ett tillfredsställande sätt ordnas utan någon mera ingripande förändring i dess naturliga gång, i hemmet under föräldrars eller målsmans ledning, måste detta också betraktas såsom det mest önskvärda. Det egna hemmet erbjöde merendels den rätta jordmånen för barnets utveckling, och giltigheten af denna sats borde icke inskränkas till de hem, der på det hela taget allt vore väl bestäldt och der barnet möttes af goda föredömen och inflytelser. Äfven der hemmet i ett och annat, ja i mångt och mycket, icke vore af önskvärd beskaffenhet, borde man noga betänka sig, innan en så ingripande åtgärd vidtoges som barnets skiljande från hemmet; känslan af samhörighet äfven med ett mindre godt hem utgjorde tvefvelsutän en stödjepunkt, som kunde verksamt bidra till hejdande af ett barns begynnande förfall. I öfverensstämmelse med dessa grundsatser lemnar ock komitén anvisningar till barnavårdsnämnden, hvilka afse att förbättra eller stödja hemmens uppfostrande verksamhet.

Omständigheterna kunde emellertid, säger komitén vidare, gestalta sig så, att barnets skiljande från hemmet och uppfostrande på annat håll visade sig vara oundgängligen af nöden. Om föräldrarna lefde i osedlighet, dryckenskap och andra laster och någon rättelse härutinnan icke stode att vinna, om de saknade fast bostad och förde ett kringstrykande lefnads-sätt, om de genom sina exempel eller genom direkta uppmaningar infödade sina barn till bettleri, till snatteri eller annan brottslighet, likasom ock om föräldrarnas nödtvungna bortovaro från hemmet och deraf följande brist på tillsyn öfver barnen visade sig medföra fara för dessas vanartande, då skulle barnavårdsnämnden ingripa och bereda barnen en uppfostran, som vore egnad att kraftigt motverka de dåliga inflytelser de förut mottagit och att utveckla och understödja deras bättre anlag och

böjelser. På enahanda sätt måste ock förfaras, om ett barn, oakadt förhållandena i dess hem icke varit af den sorgliga art, som nyss blifvit antydt, visat en så utpräglad vanart, att någon förhoppning om dennas stälfjande genom hemmets och skolans påverkan icke förefunnes. Att samhället vore fullt berättigadt till ett sådant ingripande gent emot föräldrar, som saknade vilja eller förmåga att bruka sin föräldramyndighet på ett för barnet och samhället gagnande sätt, syntes icke kunna dragas i tvifvelsmål. Enligt nu gällande folkskolestadga, § 51, vore ock en sådan rätt tillerkänd skolrådet i fråga om barn, hvilkas föräldrar eller målsmän visade sig tredskande eller försumliga i afseende å barnens skolgång.

För att barnavårdsnämndens uppfostrande verksamhet skall kunna fortgå utan störande ingrepp från föräldrarnas sida, har komitén funnit nödigt föreslå, att barnavårdsnämnd, som skilt ett barn från dess hem, skulle ega målsmansrätt öfver detsamma, intill dess det uppnått myndig ålder. Denna rätt skulle, derest barnet intoges i skyddshem — hvarom vidare i det följande — öfvergå på dettas styrelse.

Det är emellertid, fortsätter komitén, onekligen en stor magt, som komitén vill lägga i barnavårdsnämndens händer genom att åt densamma anförtro befogenheten att besluta om barns skiljande från hemmet. Komitén har också ansett särskilda garantier för ett rätt utföande af denna befogenhet böra uppställas. I sådant afseende har föreslagits, att der föräldrar eller målsman vägra att samtycka till barns eller myndlings skiljande från hemmet, barnavårdsnämndens derom fattade beslut skall underställas Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes pröfning, likasom också att föräldrarna eller målsmannen skola ega rätt att hos nämnda myndighet anföra besvär öfver beslutet. För den af komitén sålunda omfattade mening, att pröfningen i högre instans af barnavårdsnämndens beslut af nu ifrågavarande innehåll bör uppdragas åt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, har komitén funnit ett stöd deri, att nämnda myndighet enligt sin instruktion har till åliggande dels att tillse, att stadgarna till upprätthållande af sedlighet och uppfostran behörigen iakttagas, och dels att upptaga de med frågor af nu förevarande beskaffenhet närbeslägtade ärendena rörande bettlares och lösdrifvares behandling.

Komitén har vidare hemställt, att, då ett ärende af berörda slag till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande inkommit, denna myndighet skall ega att, för vinnande af erforderliga upplysningar i ärendet, anställa förhör med föräldrarna, hvarvid tillfälle äfven skall lemnas barnavårdsnämnden att genom ombud närvara eller afgifva skriftligt yttrande. Och slutligen skall Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes beslut kunna i vanlig ordning öfverklagas hos Eders Kongl. Maj:t i ecklesiastikdepartementet. Genom

dessa bestämmelser, hvilka icke få utgöra hinder för omedelbar verkställighet af barnavårdsnämnds beslut, finner komitén all anledning till fruktan för magtmissbruk från barnavårdsnämnds sida vara undanröjd.

Afgörandet af frågan om det sätt, hvarpå ett af barnavårdsnämnd omhändertaget barn skall uppfostras, bör enligt komiténs uppfattning grundas hufvudsakligen på den omständigheten, huruvida dess omhändertagande föranledts af mot barnet från dess uppfostrares sida visad försummelse eller af barnets egen ådagalagda vanart. Då emellertid tvekan ej sällan kan råda derom, till hvilken af dessa båda grupper ett barn rätteligen är att hänföra, har komitén velat lemna barnavårdsnämnden en viss valfrihet, dervid komitén ansett medlemmarnas i nämnden personliga kännedom om barnen och deras föregående lefnadsförhållanden samt derpå grundade omdöme om den i hvarje särskildt fall lämpligaste behandlingen böra falla utslaget.

För de i sedligt afseende försummade barnens räkning har komitén i första rummet förordat deras anbringande i enskilda hem, som kunna anses ega vilja och förmåga att samvetsgrant handhafva barnens uppfostran. Det närmast till hands liggande likasom ock det verksamaste korrektivet mot det skadliga inflytandet på barnet af ett dåligt hem har ansetts vara att bereda det ett bättre. Derest emellertid en barnavårdsnämnd skulle se sig ur stånd att finna något lämpligt hem, som är villigt mottaga ett af nämnden omhändertaget barn, har en annan utväg blifvit nämnden anvisad, nämligen barnets öfverlemnande till en för välartade barn afsedd anstalt, ett så kalladt barnhem.

Då ett barn, hvilket, såsom i sedligt afseende försummadt, blifvit af barnavårdsnämnd till enskildt hem eller barnhem öfverlemnadt, uppnått sexton års ålder och sålunda minst ett år förflutit från det barnet blifvit till uppfostran omhändertaget, har komitén ansett detsamma i allmänhet kunna antagas hafva vunnit den stadga och arbetsduglighet, att det lämpligen bör kunna i tjänst eller yrke anställas. Skulle likväl i något fall särskild anledning förefinnas att längre låta barnet kvarstanna i fosterhemmet, har komitén ansett barnavårdsnämnden icke böra vara berättigad att af barnets föräldrar eller af vederbörande fattigvårdssamhälle bekomma ersättning för längre tid än till slutet af det kalenderår, under hvilket barnet fyllt sexton år.

Beträffande af barnavårdsnämnd omhändertagna vanartade barn har komitén ansett kraftigare tvångsmedel vanligen erfordras, än som stå det enskilda hemmet till buds, och därför icke heller tilltrött sig att såsom regel förorda deras öfverlemnande till uppfostran hos enskilda personer.

Sådant bör dock i vissa fall kunna få ega rum, likasom vanartade barn ock må kunna intagas i barnhem — i ena och i andra fallet likväl under förutsättning att fara för dåliga inflytelser å andra barn dervid icke uppstår. Emellertid anser komitén, att det för ett vanartadt barns tillrättaförande och för undvikande af nyssnämnda fara i allmänhet är mest ändamålsenligt att bereda detsamma plats inom ett för vanartade barn afsedt skyddshem.

Ganska många dylika hem äro, såsom i det föregående angifvits, redan på skilda orter i vårt land upprättade, och komitén har föreställt sig, att äfven de skyddshem, som ytterligare äro erforderliga, skola komma att på initiativ af enskilda personer eller föreningar eller af landsting och större stadssamhällen inrättas, derest staten erbjuder sitt ekonomiska understöd till upprätthållandet af deras verksamhet. I Riksdagens förutnämnda skrivelse förutsattes ock, att »räddningshemmen», hvilka skulle vara afsedda för vanartade och moraliskt vanvårdade barn, skulle upprätthållas af landstingen med bidrag af staten och målsmännen; och komitén, som ansett upprättandet af skyddshem böra vara en landstingsområdenas och de större städernas angelägenhet, har i sitt lagförslag rigtat en vädjan till landsting och stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga, att, der ej skyddshem till erforderligt antal annorledes kommit till stånd, draga försorg om deras upprättande.

Då skyddshemmen sålunda icke vore afsedda att vara statsinstitutioner, har komitén ansett det icke kunna ifrågakomma, att i lagstiftningsväg skulle fastställas några mera i detalj gående normer för deras organisation och verksamhetssätt; men väl har komitén funnit lämpligt och nödigt, att vissa allmänna grunder, efter hvilka skyddshemmen böra vara inrättade, genom lag fastslås och uppställas såsom vilkor för åtnjutande af understöd från statens sida samt att föreskrift lemnas derom, att det reglemente, som bör innehålla de närmare bestämmelserna angående hvarje skyddshems verksamhet, skall vara af Eders Kongl. Maj:t fastställt. Derjemte har komitén utarbetat och vid sitt betänkande fogat normalreglemente för skyddshem för gossar, instruktioner för föreståndare, husmoder, lärarinna och rättare, dagordning för skyddshem samt ritningar till skyddshem för såväl gossar som flickor, allt i ändamål att, i den mån sådant finnes lämpligt, tjena till ledning vid anordnandet af skyddshem.

Skyddshemmets mål bör, yttrar komitén, vara att genom en sträng och allvarlig behandling i förening med kärleksfull omvårdnad fostra barnen till gudsfruktan och arbetsduglighet, och till lämpligheten för ett i sådant syfte bedrifvet uppfostringsarbete bör vid tillsättandet af hemmets personal framför allt tagas hänsyn. Barnens antal finge icke vara större

än att de hvar för sig måtte kunna erhålla den för uppfostringsarbetets framgång nödiga särskilda handledning och vård. Detta hade ock behjertats af Riksdagen, som förklarar sig omfatta den åsigt, att de smärre uppfostringsanstalterna egde företräde framför de större. Komitén, som å andra sidan velat tillse, att icke genom alltför stark inskränkning af skyddslingarnas antal deras uppfostran blefve förenad med för dryga kostnader, har hemställt, att maximiantalet af skyddslingar i hvarje hem skulle bestämmas till trettio; och har komitén föreställt sig, att inom de flesta län en anstalt för barn af hvardera könet — ty gossar och flickor skulle ej få intagas i samma anstalt — kunde fylla behofvet. Beträffande sjelfva uppfostringsarbetet inom skyddshemmen har komitén icke ansett någon annan bestämmelse böra i lagen inrymmas än att skolundervisning skulle inom dessa hem meddelas och att denna icke finge till sitt omfång inskränkas i högre grad än gällande folkskolestadga medgäfve.

I öfverensstämmelse med den af komitén uttalade åsigt, att ett i sedligt afseende försummadt eller ett vanartadt barn borde i skyddshem insättas endast då dess förbättrande ansåges icke kunna annorledes åvägabringas, har komitén vid affattningen af sitt förslag till bestämmelser angående tiden för barnets qvarhållande i skyddshemmet utgått från den uppfattningen, att ett i skyddshem intaget barn icke borde der qvarhållas längre än till dess detsamma utan våda kunde försättas i mera normala lefnadsförhållanden. Tydligt är likvisst, säger komitén, att, derest behandlingen i skyddshemmet skall kunna medföra någon varaktig förbättring af barnet, densamma icke får för hastigt afbrytas och att vissa garantier härför icke kunna undvaras. Med afseende härå har komitén föreslagit, att vistelsen i skyddshem endast i undantagsfall skulle kunna inskränkas till kortare tid än ett år, men att derefter skyddsling borde utskrifvas, när han vunnit den stadga, att uppfostran i skyddshemmet ansåges icke vidare vara för honom behöflig, eller senast då han uppnått aderton år. Derest en skyddsling, som ett år vistats i skyddshemmet, icke ansåges kunna definitivt utskrifvas, har komitén i sitt förslag lemnat skyddshemmets styrelse en anvisning att försätta skyddslingen i en ställning, mera liknande den, som vid hans utskrifning väntade honom, men ändock behålla honom under sin uppsigt. Detta kunde ske derigenom, att styrelsen tills vidare eller för viss tid för vård och uppfostran öfverlemnade skyddslingen till enskildt hem eller anställde honom i arbete, tjänst eller yrke. I sådana fall borde styrelsen tid efter annan göra sig underrättad om skyddslingens uppförande och, i händelse detta eller andra omständigheter dertill gäfve anledning, återtaga honom till skyddshemmet. Om åter försöket utfölle efter

önskan, borde styrelsen, då sådant lämpligen ansåges kunna ske, utskrifva skyddslingen.

Utöfver fylda aderton år har komitén ansett en skyddsling icke böra under några omständigheter i skyddshem qvarhållas. Då uppfostringsåtgärderna skola hafva tagit sin början innan barnet fyllt femton år och sålunda, då aderton års ålder uppnås, hafva pågått i minst tre år, har komitén ansett det vara att befara, att, derest en skyddsling vid sistnämnda ålder ännu icke kunnat bibringas den stadga, att resultatet af hans uppfostran kunde anses tillfredsställande, hans qvarhållande i skyddshemmet innebure sådan våda för de öfriga skyddslingarna, att hänsynen till deras bästa kräfde hans aflägsnande. Saknaden af en bestämd åldersgräns i detta afseende skulle äfven kunna i något fall framkalla det missförhållande, att ett skyddshems föreståndare eller styrelse allt för länge qvarhölle en skyddsling i syfte att för skyddshemmets räkning draga fördel af någon hans inöfvade färdighet.

Äfven om en skyddsling under anstaltens stränga uppsigt visat tillfredsställande uppförande, föreläge likväl nära nog alltid den fara, att efter utskrifningen de genom skyddshemmets uppfostringsarbete vunna resultaten skulle gå förlorade; och då risken för återfall i vanart särskildt starkt framträdde, om den utskrifne skyddslingen åter försattes i de lefnadsförhållanden, hvarunder hans vanart utvecklats, har komitén ansett nödigt, att vid utskrifningen särskilda åtgärder af skyddshemmets styrelse vidtoges för att så vidt möjligt minska nämnda fara. I sådant syfte har föreslagits, att styrelsen skulle vid utskrifning af en skyddsling söka bereda honom lämplig anställning.

De nu angifna bestämmelserna angående skyddshem hafva af komitén inrymts i dess förslag till lag angående vanartade och i sedligt afseende försummade barns behandling och sålunda ansetts böra vara för alla skyddshem ovilkorligen bindande. Men dessutom har komitén, såsom redan blifvit anmärkt, genom vid betänkandet fogade normalreglemente, instruktioner samt ritningar närmare angifvit, huru enligt komiténs åsigt ett skyddshem lämpligen kunde inrättas. Innehållet i nämnda normalreglemente m. m. är icke afsedt att vara i sina detaljer bindande, då en viss frihet vid organisationen af ett skyddshem ansetts böra medgifvas med afseende å dels olika orters olikartade förhållanden och dels enskilda stiftares och donatorers önskningsar. Garantien för att skyddshemmets syfte icke skulle till följd af den sålunda lemnade friheten förfelas har komitén sökt i lagförslagets bestämmelser, att reglementet skulle vara af Eders Kongl. Maj:t fastställt och att skyddshemmet

skulle vara underkastadt den inspektion, som Eders Kongl. Maj:t bestämde.

Hvad angår sättet för inspektionens verkställande, har komitén ansett två system härför kunna ifrågakomma. Antingen skulle inspektionen kunna så anordnas, att samtliga anstalter i hela riket öfvervakades af en enda eller, om så skulle visa sig behöfligt, af ett par inspektörer, hvilka skulle hafva inspektionen af skyddshemmen till sin hufvudsakliga uppgift, eller ock skulle inspektionen kunna uppdragas åt samma personer, som hafva folkskolornas inspektion sig anförtrödd. Komitén har ansett, att, då olikheter i folklynne och åskådningssätt inom olika landsdelar gjorde det önskvärdt, att ledningen af de särskilda skyddshemmen i någon mån härefter afpassades, inspektionen också lämpligen borde uppdragas åt personer, som hvar på sin ort kunde antagas vara förtrogna med ortens egendomligheter och vid bedömandet af skyddshemmens verksamhet härtill taga tillbörlig hänsyn. Komitén har därför också förutsatt, att Eders Kongl. Maj:t skulle vid meddelandet af bestämmelser angående inspektionen öfver skyddshemmen komma att, åtminstone till en början, uppdraga denna inspektion åt folkskoleinspektörerna.

- Om det ock vore riktigast, att staten, då den lemnade rätt till barns skiljande från hemmet, också genom något sitt organ tillsåge att alla på grund af barnavårdsnämnds beslut från sina hem skilda barn erhöles tillfredsställande vård och uppfostran, har komitén dock ansett sig endast böra föreslå inspektion af skyddshemmen, hvilken inspektion framdeles, om och i den mån så visade sig nödigt, skulle kunna göras så omfattande, att den komme att gälla alla barn, som barnavårdsnämnd skilt från deras hem.

Jag skall slutligen ock redogöra för den viktiga del af komiténs betänkande, som handlar om kostnaderna för verkställande af barnavårdsnämnds beslut angående ett barns uppfostrande i enskildt hem, barnhem eller skyddshem.

Enligt komiténs mening böra dessa kostnader i första hand bestridas af barnavårdsnämnden. Men nämnden skulle hafva rätt att, der ej utgiften af föräldrar eller målsman frivilligt ersättes, af fattigvårdsstyrelsen i den kommun, der barnet vistades, då dess skiljande från hemmet beslöts, erhålla godtgörelse för sina utgifter. Enligt förslaget skall vidare nämnda fattigvårdsstyrelse i sin ordning vara berättigad dels att af barnets föräldrar bekomma ersättning på sätt i det följande omförmäles och dels att, om barnet eger hemortsrätt inom annat fattigvårdssamhälle, af detta erhålla godtgörelse i den ordning, som för utbekommande af ersättning

för lemnad fattigvård finnes stadgad. De ifrågavarande kostnaderna skulle alltså enligt komiténs förslag anses som och ingå bland vederbörande kommuners fattigvårdskostnader och i afseende å rätten att af annat samhälle bekomma ersättning vara likställda med sådana fattigvårdskostnader, som enligt § 1 i gällande fattigvårdsförordning utgifvas för nödstäld minderårig eller till den, som i följd af ålderdom, kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller lyte är oförmögen att genom arbete förvärfva hvad till lifvets uppehållande oundgängligen erfordras och som tillika saknar egna medel samt underhåll och vård af annan. Detta komiténs förslag motiveras dermed att, då fattigvårdsstyrelserna enligt gällande lagstiftning redan hafva sig anförtrodd en förvaltning af hufvudsakligen enahanda beskaffenhet som den nu ifrågasatta, en ej oväsentlig besparing i arbetskraft skulle vinnas derigenom att de af barnavårdsnämndernas beslut föranledda kostnaderna i allo betraktades och behandlades såsom fattigvårdskostnader och barnavårdsnämnden berättigades att, utan afseende derpå hvarest ett till uppfostran omhändertaget barn hade sin hemort, af fattigvårdsstyrelsen i det samhälle, der barnet vistades, då dess skiljande från hemmet beslöts, erhålla godtgörelse för sina utgifter, med öfverlemnande åt fattigvårdsstyrelsen att i sin ordning af den slutligen betalningsskyldige i laga ordning utkräfvat ersättning.

Den ersättning, som vederbörande fattigvårdsstyrelse ansetts böra ega tillgodonjuta af ett till uppfostran omhändertaget barns föräldrar, har enligt komiténs förslag begränsats dels så, att densamma icke skall utgå under längre tid än fem år efter det barnet skildes från sitt hem, och dels så, att ersättningens belopp icke får öfverstiga 50 öre för hvarje dag, barnet varit på grund af barnavårdsnämndens bestämmelse vårdadt utom sitt eget hem. Att ersättningsskyldighet öfverhufvud taget bör åligga föräldrarna, har ansetts både principiellt riktigt och praktiskt lämpligt för att förebygga, att föräldrar skulle kunna, för att bli qvitt skyldigheten att draga försorg om sina barn, afsigtligt uppmuntra dessa till vanartigt och sedeslöst lefnadssätt och derefter kasta omsorgen om deras underhåll på samhället. Begränsningen i dagafgiften till 50 öre har åter ansetts påkallad af hänsyn dertill, att uppfostran i skyddshem gifvetvis på grund af der vidtagna särskilda anordningar komme att betinga väsentligen högre kostnad än som i allmänhet kan anses erforderlig för barnens underhåll i deras egna hem och att det synts icke böra fordras, att föräldrar, som måste förutsättas i många fall befinna sig i knappa lefnadsvilkor, till följd af barnens skiljande från hemmen betungas med alltför mycket ökade utgifter för deras uppfostran. Och vidare har komitén ansett, att, då ett barn på grund af barnavårdsnämnds förordnande under fem års

tid varit föremål för särskilda uppfostringsåtgärder, barnet måste antagas hafva nått en sådan utveckling och förvärfvat sådan färdighet i de arbeten, hvartill det öfvats, att det enskilda hem eller den uppfostringsanstalt, der barnet vistas, kan antagas vara genom dess arbete åtminstone i någon mån ersatt för sina kostnader.

Med uppställandet af grundsatsen om den enskildes ersättningsskyldighet till fattigvårdssamhället för kostnader af nu ifrågavarande slag skulle emellertid endast i ringa grad vara sörjdt för att vederbörande fattigvårdssamhällets utgifter för de genom barnavårdsnämnderna omhändertagna barnen blefve godtgjorda. Det torde nämligen kunna antagas, att till följd af bristande tillgångar hos föräldrarna fattigvårdssamhällena finge sjelfva vidkännas nämnda kostnader. Komitén har ansett, att denna börda kunde komma att kännas för tung och till förebyggande häraf i främsta rummet tänkt på en fördelning af kostnaderna för skyddshemmens förvaltning samt underhållet af tjänstepersonal och skyddslingar. Såsom jag redan nämnt, har komitén öfvervägt frågan om att såväl staten som vederbörande landsting eller städer, som ej i landsting deltaga, härvid borde träda emellan. Utan att framlägga något direkt förslag angående fördelningen af ifrågavarande kostnader — komitén har ansett sådant ligga utom dess uppdrag — har komitén likväl gifvit en antydan om huru komitén tänkt sig denna fördelning.

Hvad angår kostnaderna för upprättandet af skyddshem har komitén ansett, att der ej dylika hem på enskild väg kommit till stånd, deras upprättande borde betraktas såsom en vederbörande landstings eller stadsfullmäktiges angelägenhet. Der statsdomäner af lämplig belägenhet funnes att tillgå, har komitén trott sig kunna antaga, att staten skulle vara villig att genom kostnadsfri jordupplåtelse underlätta bildandet af skyddshem. Kommunernas bidrag till dessas underhåll borde enligt komiténs åsigt kunna, utan begränsning till visst antal år, inskränkas till samma belopp, 50 öre om dagen för hvarje barn, som kommunerna skulle ega att under fem år uttaga från barnens föräldrar, och hvad som derutöfver kunde erfordras, skulle fyllas medelst anslag hufvudsakligen af statsmedel men möjligen till någon del också från landstingen. Då de årliga kostnaderna för hvarje barn enligt vid skilda anstalter vunnen erfarenhet torde kunna anslås till omkring 350 kronor, skulle statens bidrag till de i skyddshemmen intagna barnens underhåll uppgå till ungefär samma belopp som kommunens. Utan ett dylikt väsentligt understödjande från statens sida anser komitén endast föga förhoppning finnas derom att skyddshem till erforderligt antal skola komma till stånd.

Kostnaderna för barns uppfostran i skyddshem öfverstiga naturligen

vida dem, som erfordras för omhändertagna barns uppfostran i enskilda hem eller barnhem, då ju distriktets vanliga anstalter för folkskoleväsendet kunna af barnet begagnas. Naturligt är därför, att bidrag åt vederbörande kommuner ansetts erforderligt i första rummet för underhåll af barn i skyddshem. Komitén har emellertid ansett, att staten icke borde undandraga sig att i någon mån lemna tillskott för underhållet af de barn, som af barnavårdsnämnd anbringas i enskilda hem eller i barnhem. Det har nämligen, säger komitén, synts angeläget, att barnavårdsnämnden vid afgörandet, huruvida ett af nämnden omhändertaget barn skulle erhålla uppfostran i enskildt hem, barnhem eller skyddshem, icke måtte låta sig bestämma af hänsyn till de kostnader, vederbörande kommun i ena eller andra fallet kunde få vidkännas, hvilket kunde befaras blifva fallet, derest staten bidroge endast till de i skyddshemmen intagna barnens underhåll och sålunda kommunernas kostnader för dessa barn blefve väsentligen mindre än för de till enskilda hem eller barnhem öfverlemnade. Tydligt vore det i hög grad önskvärdt, att sättet för ett af nämnden omhändertaget barns uppfostrande bestämdes med hänsyn endast till hvad som för barnet kunde vara mest lämpligt och nyttigt, och en benägenhet hos barnavårdsnämnderna att företrädesvis anlita uppfostran i skyddshem vore så mycket betänkligare, som komitén af skäl, hvilka förut anförts, ansett sig böra i första rummet förorda uppfostran i enskilda hem, så snart icke beskaffenheten af barnets vanart nödvändiggjorde en strängare behandling.

Sedan jag nu lemnat en öfversigt öfver komiténs främsta förslag, vill jag med några ord omförmåla komiténs förslag till ändringar i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd, motsvarande förordning rörande Stockholm samt stadgan angående folkundervisningen.

Hvad de nyssnämnda förordningarna beträffar har komitén ansett sig kunna inskränka sig till att föreslå, att å vederbörliga ställen i dem — § 13 i förstomförmälda förordning och § 11 i den senare — barnavårdsnämnd borde omförmålas såsom en af de myndigheter, hvilka skulle hafva till åliggande att bereda till kyrkostämman inkommande ärenden. Sin uppfattning härutinnan har komitén grundat på den i § 3 af båda de ifrågavarande förordningarna gifna bestämmelse, att vid behandling af ärenden, om hvilka särskilda föreskrifter äro i lag eller författning gifna, vederbörande kyrkostämman skall ställa sig till efterrättelse hvad sålunda är stadgadt.

Komiténs förslag till ändring af § 42 i förnyade stadgan angående folkundervisningen i riket den 10 december 1897 afser dels att till stadgan öfverflytta de bestämmelser om lärarens bestraffningsrätt, hvarom enligt

hittills gällande föreskrift vederbörande reglemente för skoldistriktet bort innehålla stadgande. Detta skulle ske genom en ändring i 3 mom. af nyssnämnda § och motiveras af komitén bland annat dermed, att reglementena visat sig ofta innehålla i hög grad olämpliga bestämmelser i ämnet.

Vidare vill komitén, med hänsyn till införandet af barnavårdsnämnden och dess verksamhet i uppfostringssyfte, begränsa skolrådets i mom. 4 af § 42 gifna uppdrag att inskrida mot felaktiga lärjungar. Enligt momentets nuvarande lydelse eger skolrådet, i den mån erforderliga medel dertill kunna beredas, vidtaga anordningar, hvarigenom omförmälda lärjungar kunna erhålla en särskildt för dem lämpad uppfostran vare sig i särskild skola eller på annat sätt, som finnes ändamålsenligt. Denna befogenhet anser komitén böra inskränkas derhän, att skolrådet må antingen anmäla de felaktiga lärjungarne till behandling af vederbörande barnavårdsnämnd eller, om tillfälle dertill kan beredas, insätta dem i särskild skola.

Såsom jag redan omförmäلت, är vid komiténs betänkande fogad en reservation af en bland komiténs ledamöter. För denna reservation anhåller jag nu få redogöra.

Reservanten, ledamoten af Riksdagens andra kammare, folkskoleläraren F. Berg — hvilken tillhörde den afdelning af komitén, som särskildt handhaft frågan om uppfostringsanstalter för barn, hvilka vore vanartade eller i sedligt afseende försummade, men ej vore att anse såsom förbrytare — har i hufvudsak rigtat sig mot komiténs uppfattning om behovet af att inom rikets samtliga skoldistrikt inrätta en kommunal myndighet, barnavårdsnämnden, vid sidan af skolråd, kyrkoråd och fattigvårdsstyrelse. Berg erinrar till en början derom att Riksdagen i sin förutnämnda skrivelse förklarar sig anse, att fortfarande såsom hittills behandlingen af minderåriga förbrytare kunde anförtros åt domstolarne och polismyndigheterna samt behandlingen af vanartade och i sedligt afseende försummade barn åt skolstyrelserna, men att i fråga om båda dessa slag af vilsekommen ungdom krädes nya lagbestämmelser, hvilka beträffande de förra lämpligen kunde ansluta sig till strafflagen, i fråga om de senare åter till folkskolestadgan.

I hufvudsaklig öfverensstämmelse med dessa af Riksdagen gjorda antydningar hade ock, anmärker Berg, i det afgifna betänkandet angående minderåriga förbrytares behandling framlagts förslag till ändring i vissa delar af strafflagen m. m. Och redan förut hade Eders Kongl. Maj:t, likaledes i hufvudsaklig öfverensstämmelse med nämnda antydningar, i sin förnyade stadga angående folkundervisningen i riket infört åtskilliga be-

stämmelser, som gäfvé skolstyrelsen en vidsträcktare befogenhet med afseende å sådana barn, hvilka visade sig vanartade eller i moraliskt afseende groft försummade.

Berg ville visserligen ingalunda påstå, att en i denna rigtning gående lösning af frågan vore den enda rätta, och han hänvisade i detta afseende till Norge, hvarest man — såsom redan antydts — slagit in på en annan väg. Trots sitt erkännande af de fördelar, som den norska værgeraadsinstitutionen erbjöde, hade vederbörande komiterade i betänkandet angående behandlingen af minderåriga förbrytare icke velat införa en motsvarande ny myndighet i Sverige; och såsom skäl därför hade de anført, att en verksamhet sådan som værgeraadets icke stode tillsammans med den hos oss häfdvunna rättsordningen, samt att i vårt land skulden för det moraliska förderfvet bland ungdomen uteslutande tillskrifvits de bristfälliga lagbestämmelserna, icke de lagtillämpande myndigheterna, hvadan det ej vore af behovet påkalladt att fråntaga de senare någon del af den befogenhet, som för närvarande tillkomme dem. Men om dessa skäl vore tillräckliga att i fråga om behandlingen af minderåriga förbrytare motivera ett vidblifvande vid den hos oss häfdvunna rättsordningen, så förefölle det påtagligt, att de egde en ännu större giltighet i fråga om behandlingen af vanartade och sedligt försummade barn. Lika litet som man gjort domstolarna ansvariga för den växande »kriminaliteten» bland ungdomen, lika litet hade man hört påstås, att skulden för barnens sedliga försummande eller vanartande låge deruti, att skolstyrelserna såsom öfvervakande och ledande uppfostringsmyndigheter inom kommunerna skulle vara i och för sig olämpliga. Och kunde domstolarna genom meddelande af fullständigare och tydligare lagbestämmelser göras mera skickade för lösningen af den pedagogiska uppgift, som vore dem anförtrodd, så syntes detsamma ännu lättare kunna ske med afseende å skolstyrelserna.

Det hade på grund häraf icke varit Berg möjligt att följa komitén, då densamma, i strid såväl med hittills bestående ordning som med de grundsatser, hvilka funnes uttryckta i riksdagsskrifvelsen af den 25 april 1896 och i folkskolestadgan, föreslagit, att värden om vanartade och sedligt försummade barn skulle öfverlämnas åt en alldeles ny kommunal myndighet, den så kallade barnavårdsnämnden. Hvad som vid detta förslag genast måste falla i ögonen, vore, att barnavårdsnämnden i allt väsentligt blifvit organiserad med folkskolestyrelsen, skolrådet, såsom mönster: skolrådets uppgift rymde i sig barnavårdsnämndens, dess sammansättning och verksamhetsformer vore i hufvudsak desamma, som blifvit föreslagna för barnavårdsnämnden.

»Ännu större», yttrar Berg vidare, »skulle likheten visa sig vara, i

fall, enligt ofta uttalade önskningsar, bestämmelserna i folkskolestadgans §§ 51 och 42 blefve förenklade, förtydligade och fullständiggade, så att de för försumliga och tredskande föräldrar föreskrifna varningarna kunde utan tidsödande omvägar utdelas omedelbart af skolrådet samt frågan om kostnaderna för omhändertagna barns underhåll erhöles en sådan lösning, att hänsynen till de ekonomiska uppoffringarna ej komme att lägga sig alltför mycket hindrande i vägen, hvarje gång någon mera genomgripande uppfostringsåtgärd pröfvades vara af behovet påkallad.

»Den enda afsevärda åtskilnad, som sedan qvarstode mellan skolrådet och den påyrkade barnavårdsnämnden, inskränkte sig dertill, att barnavårdsnämndens befogenhet skulle sträcka sig öfver hela den kriminela omyndighetsåldern, medan skolrådets hittills i regeln varit begränsad till den s. k. skolåldern.

»Synnerligen betydande torde denna åtskilnad näppeligen kunna anses vara. Skolåldern räknas, enligt folkskolestadgans § 35 mom. 1, från och med det kalenderår, under hvilket barnet fyller sju till och med det under hvilket barnet fyller fjorton år. För barn, som äro födda i slutet af ett kalenderår, inträder skolåldern alltså strax efter fyllda sex år, och för dem, som äro födda i början af ett kalenderår, räcker den, tills de äro i det närmaste femton år. Hvad de sex första lefnadsåren angår, har komitén tvifvelsutan rätt, då den i sin motivering uttalar, att inom de spädaste åldersklasserna knappast torde förekomma någon vanart af sådan beskaffenhet, att den kunde berättiga ett ingripande i barnets uppfostran från det allmännas sida, hvadan den icke heller tänkt sig, såsom redan § 1 mom. 1 af dess lagförslag ådagalägger, att de för vanartade barns tillrättaförande anvisade åtgärderna skulle tillgripas, förr än icke blott hemnets utan äfven skolans uppfostringsmedel visat sig otillräckliga. Äro späda barn föremål för så grof försummelse i sedligt afseende, att kommunen nödgas träda emellan, så beror väl detta oftast på ytterligt armod, och i de ojemförligt flesta fall bör då genom fattigvårdens försorg den moraliska försummelsen kunna afhjelpas samtidigt med den materiella.

»Beträffande de barn, som utträdt ur den egentliga skolåldern, men ännu ej uppnått den kriminela ansvarighetsåldern, torde böra uppmärksammas, att, i fall de äro sysselsatta i fabrik, handverk eller annan handtering, så skola de enligt förordningen af den 18 november 1881 ända till fyllda femton år uti undervisningshänseende stå under skolrådets myndighet. Lyckligtvis går den upplysta allmänna meningen nu mer och mer i den riktningen, att just under den så ytterst kritiska öfvergångsåldern ungdomen mer än någonsin behöfver skolans uppfostrande ledning. I öfverensstämmelse med denna uppfattning har komitén i sin motivering fram-

hållit besökandet af aftonskolor, skolkök och hushållsskolor m. m. såsom ett utmärkt medel att förebygga den ungdomens förvildning, som industrialismen är egnad att framkalla. Ett uttryck af samma uppfattning äro ock gällande folkskolestadgas föreskrifter, att skolrådet bör uppmuntra ungdomen till deltagande i fortsatt undervisning. Ju mer denna undervisnings nödvändighet blir insedd, ju större utbredning skall den erhålla, och ju vanligare skall det blifva, att ungdomen åtminstone till fylda femton år kommer att stå under skolrådets öfverinseende. En bestämmelse, som gäfvade skolrådet rätt att vid behof ingripa i fråga om alla barn under femton år, skulle sålunda i verkligheten icke innebära någon synnerligen stor förändring i nu bestående förhållanden.»

Vidare yttrar Berg: Att genom en så nära till hands liggande utvidgning af skolrådets befogenhetsområde dess 'hela uppgift komme att till sina grunder undergå en väsentlig omgestaltning,' kunde Berg för sin del alldeles icke fatta. Lika litet kunde han medgifva, att den föreslagna barnavårdsnämnden, i fall den komme till stånd, skulle med rätta kunna sägas hafva fått sig tilldelad den 'särskilda uppgiften att öfva uppsigt beträffande uppfostringsförhållandena inom kommunen.' Så vidt Berg förstode, förhölle det sig nämligen så, att nämnda uppgift i betydande omfattning tillhörde och enligt sakens natur allt framgent komme att tillhöra folkskolans styrelse. Folkskolan måste alltid stå i närmare och lifligare förbindelse med hemmen än någon annan institution, i folkskolan visade det sig snarast och tydligast, hvilka barn som i uppfostringshänseende voro föremål för omvårdnad eller försummelse, folkskolan hade till sin första och högsta uppgift att främja barnens sedliga utveckling och folkskolan hade för vinnande af detta mål till sitt förfogande flere och verksammare medel än någon annan med undantag af hemmet. Att lärare och skolråd skulle kunna betrakta omvårdnaden om vanartade och sedligt försummade barn såsom från folkskolans synpunkt mindre trängande eller finna sig berättigade att i större eller mindre mån åsidosätta sina förpligtelser i detta hänseende, låte därför svårigen tänka sig. Ville man vid sidan af skolrådet upprätta en särskild s. k. barnavårdsnämnd, så kunde man visserligen — såsom ju ock komitéen föreslagit — till förmån för denna nämnd beröfva skolrådet någon del af den befogenhet, som det nyligen, genom 1897 års folkskolestadga § 42 mom. 4, fått sig tillerkänd. Men dermed hade en klar principiell gräns mellan de båda myndigheternas verksamhetsområden ingalunda blifvit uppräddagen. Skyldigheten att göra sig underrättad om uppfostringsförhållandena inom kommunen samt att motarbete moraliskt skadliga inflytelser tillkomme fortfarande folkskolan och dess styrelse, och endast i de jemförelsevis mera sällsynta fall, då skolans och skolrådets magtmedel befunnes

otillräckliga för undanröjande af vanart och sedlig försummelse, skulle ordningen komma till barnavårdsnämnden att gripa in. Lika väl med afseende å den moraliska som den intellektuella uppfostran vore och förblefve folkskolan den förnämsta barnavårdsanstalten näst hemmet samt skolrådet den förnämsta och egentliga barnavårdsnämnden, och skulle än en särskild ny myndighet med detta senare namn komma till stånd, kunde den i alla händelser icke blifva något annat än ett slags kommunal öfverinstans för ifrågavarande ärenden, till hvars afgörande endast ett fåtal, mera svårartade fall hänvisades. Att en dylik kommunal öfverinstans skulle i alla rikets skoldistrikt vara nödvändig eller ens nyttig, syntes icke ådagalagdt. Dess rol skulle blifva att antingen delvis upprepa och derefter fullfölja hvad skolan och skolrådet förut i saken åtgjort eller ock att efter förnyad pröfning förkasta och omintetgöra hvad dessa båda för sin del funnit riktigt och ändamålsenligt. Den skulle alltså dels göra förfaringsättet mera inveckladt, tungt och tidsödande än behöfligt vore, dels i väsentlig mån kunna hindra den nya lagstiftningen från att blifva verkligt effektiv. Komiténs förhoppning, att någon kollision mellan å ena sidan skolrådets samt å andra sidan barnavårdsnämndens uppgifter icke behöfde befaras, hade Berg i betraktande häraf ej kunnat dela.

Mot Bergs förslag att bibehålla skolrådet vid dess nuvarande förpligtelse i fråga om vanart och sedligt försummade barn samt att utrusta detsamma med de härför erforderliga resurserna hade blifvit anfördt, att genom de sålunda tillkomna göromålen skolrådets arbetsbörda skulle blifva allt för mycket tillökad. För orter, der, på grund af särskildt ogynnsamma förhållanden, vanart och moralisk vanvård förekomme i större utsträckning, hade denna invändning en viss vikt. Inom samhällen med kasernerade trupper och ett talrikt proletariat, framför allt ett talrikt barnproletariat, vore särskilda anordningar för behandlingen af dessa samhällens olycksbarn utan tvifvel påkallade. Men äfven der vore det helt visst folkskolestyrelsen, som genom sin verksamhet vore bäst egnad att bedöma, huruvida och i hvilken utsträckning dylika särskilda anordningar kunde vara behöfliga. Med stöd af erfarenheten från andra områden låte det tänka sig, att ärenden af förevarande art kunde handläggas af en särskild afdelning inom skolstyrelsen, biträdd af någon för ändamålet utsedd tjänsteman. Der en sådan anordning af en eller annan orsak ej ansåges tillfyllestgörande, borde skolstyrelsen kunna ingå med framställning häröfver till Konungen, som då egde förordna om den myndighet, på hvilken skolrådets befattning med vanartade och sedligt försummade barn delvis skulle öfverflyttas. Säkerligen komme emellertid icke ens i dessa ytterst sällsynta fall den nya uppfostringsmyndigheten att erhålla den organisation, som för barnavårdsnämnden

blifvit af komitén föreslagen, bland annat af det skälet, att en sådan organisation vore formelt och praktiskt omöjlig just i de allra största skoldistrikten, hvilka bestode af flere församlingar.

Hvad åter det stora flertalet skoldistrikt anginge, så kunde det visserligen vara sant, att äfven inom dem skolrådets arbetsbörda redan nu vore tillräckligt betungande, för så vidt anginge den person, hvilken i de flesta fall så godt som ensam hade att bära den, nämligen skolrådsordföranden. Ginge sålunda komiténs förslag ut derpå, att skolrådets ordförande och barnavårdsnämndens ordförande skulle kunna vara två skilda personer, så skulle det ur ren arbetsfördelningssynpunkt hafva åtskilliga skäl för sig. Men sådant förslaget nu vore, skulle arbetsbördan blifva fördelad icke på två personer, utan endast på två uppdrag, ombesörjda af samma person. Kyrkoherden eller den hans embete förestode skulle först få behandla ett ärende i egenskap af skolrådsordförande å sammanträde med skolrådets ledamöter och längre fram samma ärende i egenskap af ordförande i barnavårdsnämnden å sammanträde med dennas ledamöter; han skulle, om allt ginge rätt till, i sin förra egenskap få göra anmälningar och remittera handlingar till sig sjelf i sin senare egenskap; han skulle få ansvara för dubbla protokoll, uppsätta dubbla förslag till kyrkostämman, kanske äfven sköta dubbla kassor o. s. v. Att en dylik fördelning af ärendena skulle innebära någon lättnad för skolrådsordförandena, syntes föga sannolikt.

För de flesta af rikets skolråd, anför Berg slutligen, skulle det ökade arbete, som en ny lagstiftning i enlighet med den af Berg nu framställda åsigt kunde komma att af dem kräfvä, helt visst blifva kvantitativt obetydlig. Berg ansåge för sin del, att det ökade arbetet komme att blifva så ringa, att, om det lades på barnavårdsnämnden, obetydligheten deraf komme att sätta hela den nya lagstiftningen i ämnet i misskredit. Om deremot det för ett mera vidsträckt syfte utsedda skolrådet icke på flere år behöfde varna pligtförgättna föräldrar eller skilja vanartade barn från deras hem, vore derom intet annat än godt att säga; skolrådet blefve derigenom ingalunda sysslolöst eller betydselöst.

I öfverensstämmelse med dessa af Berg omfattade åsikter har han uppgjort och vid sin reservation fogat ett förslag till lag angående vanartade och i sedligt afseende försummade barns behandling, hvilket förslag i öfrigt skiljer sig från komiténs väsentligen endast derigenom, att den enligt komiténs förslag Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande tillerkända pröfningsrätt borde i stället tillkomma domkapitlet. I afseende härå anför Berg, att enligt hittills gällande rättsordning kommunala uppfostringsanordningar ansetts höra under stiftsstyrelsernas bedömande, och

att, endast för så vidt de varit af rent ekonomisk natur, länsstyrelserna egt att med dem taga befattning. Detta bestyrktes bland annat af landshöfdinge-instruktionen den 10 november 1855, der det visserligen i § 8 hette, att »Konungens befallningshafvande bör i allt, hvad på honom ankomma kan, tillse, att stadgandena till upprätthållande af religionens helgd, allmänna gudstjensten, sedlighet och uppfostran behörigen iakttagas», men der det ock omedelbart derefter tillades, att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande skulle, »om något deremot stridande sig tilldrager, derom underrätta vederbörande stiftsstyrelse», hvilken alltså äfven här betecknades såsom den rätta mellaninstansen i uppfostringsfrågor mellan kyrkostämman och dess delegationer å ena sidan samt Eders Kongl. Maj:t å den andra.

Beträffande öfriga af komitén framlagda, nu afsedda förslag föreligga äfven af Berg uppgjorda särskilda affattningar, delvis sammanhängande med hans af mig nyss omförmälda väsentliga skiljaktighet från komitén. Men derjemte har han varit tveksam, om det gjorde tillfyllest med de af komitén föreslagna ändringarna i de båda förordningarna om kyrkostämma m. m. — den allmänna och den för Stockholm särskilda. Härom yttrar han bland annat:

Då § 3 i gällande kyrkostämmoförordningar ålade kyrkostämma att vid behandling af ärenden, om hvilka särskilda föreskrifter vore i lag eller författning gifna, ställa sig till efterrättelse hvad sålunda vore stadgadt, skulle i anledning af den föreslagna lagen om vanartade och sedligt försummade barns behandling ingen som helst ändring i nämnda förordningar vara af behovet påkallad, så vida man nämligen, i likhet med komitén, finge taga för gifvet, att i § 3 kunde åsyftas äfven andra ärenden än de, som i § 2 uttryckligen uppräknades såsom hörande under kyrkostämmas handläggning. Skulle detta senare förmenande icke vara grundadt, blefve det gifvetvis nödvändigt att i förordningarna införa åtskilliga ändringar, hvilka dock, i händelse man ej föresloge upprättandet af en ny kommunal myndighet, hvarken behöfde röra vid förordningarnas rubrik, ej heller i öfrigt blefve många eller betydande. Då Berg för sin del icke kunnat bilda sig någon bestämd mening om rätta tolkningen af ifrågavarande § 3 i de båda förordningarna, hade han för säkerhets skull ansett sig böra framlägga förslag om sådana tillägg till nämnda förordningar, som skulle undanröja hvarje tvekan om kyrkostämmans och skolstyrelsens befogenhet att behandla frågor rörande uppfostringsåtgärder för vanartade och sedligt försummade barn.

I fråga om § 42 i folkskolestadgan finner Berg, med sin uppfattning om en utvidgning af skolrådets myndighet, ej skäl till ändring i mom. 4.

Vid underdånig anmälan den 25 maj 1900 af komiténs betänkande II behagade Eders Kongl. Maj:t förordna, att underdåniga utlåtanden beträffande de komiténs förslag, om hvilka nu är fråga, skulle afgifvas:

1:o) öfver förslaget till lag angående vanartade och i sedligt afseende försummade barns behandling ej mindre af domkapitlen och Stockholms stads konsistorium än äfven af öfverståthållarembetet och Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länen efter hörande af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej deltaga i landsting, samt, hvad Stockholms län anginge, jemväl efter hörande af styrelsen för Oscar-Josephina-föreningen, i sammanhang hvarmed äfven borde af öfverståthållarembetet och Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länen åvägabringas utredning samt, om anledning dertill förefunnes, afgifvas förslag beträffande frågan om och i hvad mån samt under hvilka villkor bidrag borde af staten lemnas till bestridande af kostnaden för vanartade och i sedligt afseende försummade barns vård och uppfostran;

2:o) öfver förslaget till lag om ändrad lydelse af § 13 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länen och domkapitlen;

3:o) öfver förslaget till lag om ändrad lydelse af § 11 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863 af öfverståthållarembetet och Stockholms stads konsistorium; samt

4:o) öfver förslaget till förordning om ändrad lydelse af § 42 i förnyade stadgan angående folkundervisningen i riket den 10 december 1897 af öfverståthållarembetet och Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länen, domkapitlen och Stockholms stads konsistorium samt öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor.

Sedan de sålunda infordrade utlåtandena numera inkommit, torde jag här få omförmåla de väsentligaste erinringar och anmärkningar, som i de afgifna yttrandena förekomma i fråga om de af mig förut angifna hufvudpunkterna i komiténs förslag angående vanartade och i sedligt afseende försummade barns behandling. Till vissa andra anmärkningar mot detta förslag får jag anledning framdeles återkomma vid omförmålan af vissa detaljbestämmelser.

En betydelsefull anmärkning har framstälts redan i afseende å den af mig omnämnda indelningen i tre hufvudgrupper af de barn, som enligt komiténs förslag I och II skulle blifva föremål för ingrepp. Det har påpekats, att det mycket väl kunde vara förhållandet, att ett barn, som ej blifvit tilltaladt för brott inför domstol, likväl vore långt mera vanartadt

än ett barn, som genom en eller annan, mången gång mera tillfällig handling komme att räknas till förbrytarnes klass. Den uppgjorda skilnaden vore därför icke betingad af någon väsentlig olikhet mellan dessa två grupper af vilseförda minderårige. Den behandling, de skulle underkastas, vore ock väsentligen af enahanda beskaffenhet. Men i ett fall skulle domstol, i ett annat fall barnavårdsnämnd, förordna om nödiga åtgärder. Deraf komme att följa, att olika betydelse tillades åtgärder af samma slag. Så t. ex. i fråga om aga, ådömd af domstol och verkställd af polismyndighet, samt aga, förordnad af barnavårdsnämnd och verkställd genom dess föranstaltande. Det vore klart, att i förra fallet agan komme att betraktas såsom ett verkligt straff. Oläglig vore ock den olikheten, att domstols beslut om aga kunde öfverklagas, barnavårdsnämnds beslut deremot icke, samt att beslut om barns insättande i en anstalt under olika förhållanden komme att dragas under högre domstols eller administrativ myndighets pröfning.

Till allt detta komme, att domstolarne icke syntes vara lämpade att utföra den uppfostrande verksamhet, som komitén, i enlighet med hittills gällande åskådning, velat förbehålla dem. Tvifvelsutan vore det bäst att frångå denna uppfattning och att i öfrigt så ordna, att bestämmelserna rörande behandling af såväl minderåriga förbrytare som vanartade barn blefve i möjligaste mån likartade.

Med afseende å förutnämnda indelning af barnen har äfven framhållits, att, derest anstalterna för tvångsuppfostran skulle af staten upprättas och till hufvudsaklig del med statsmedel underhållas, men kostnaderna för skyddshemmen i väsentlig mån drabba landsting och de städer, som ej i landsting deltaga, det gifvetvis komme att ligga i kommunernas intresse att, när vanartade barn skulle skiljas från hemmet, söka bereda dem inträde i statens anstalter. Deraf komme lätt att blifva en följd, att barn, hvilkas vanart visat sig genom brottsliga handlingar, i större utsträckning än lämpligt vore komme att dragas inför rätta för utverkande af domstols förordnande om deras intagande å statens uppfostringsanstalter.

Beträffande den af komitén föreslagna åldersgränsen för de barn, hvilka skulle utgöra föremål för barnavårdsnämndernas särskilda uppmärksamhet, har från ett håll ifrågasatts, att densamma skulle utgöra sjutton år i stället för femton. Vanarten hade i oroväckande grad tilltagit juston bland dem, som befunne sig i »slyngelåldern», hvilken ej kunde sägas sluta med det femtonde året, utan tvärtom just då började eller inträdde i sitt farligaste skede.

Endast ett fåtal af de hörda myndigheterna hafva anslutit sig till komiténs förslag om inrättande inom hvarje skoldistrikt af en särskild

barnavårdsnämnd. Af dem, som biträdt komiténs åsigt härutinnan, hafva några, i syfte att lätta kyrkoherdens tjensteåligganden, velat, att han ej skulle vara sjelfskrifven ordförande, utan att nämnden skulle få inom sig utse ordförande.

De flesta af myndigheterna hafva emellertid visserligen funnit inrättandet af barnavårdsnämnder vara af nöden i större städer och inom de landskommuner, der större industriela anläggningar vore belägna, men deremot ansett det icke vara behöfligt eller lämpligt att inom mindre kommuner en särskild kommunal myndighet för ändamålet tillsattes. Enligt vissa myndigheters mening borde skoldistriktet ega afgöra, huruvida med hänsyn till förhållandena inom kommunen barnavårdsnämnd skulle derstädes inrättas eller ej, hvaremot andra, i likhet med reservanten inom komitén, velat öfverlemna afgörandet af denna fråga till Eders Kongl. Maj:t. Utom de skäl, som af reservanten anförts emot inrättande af barnavårdsnämnder, har af vissa myndigheter framhållits, att det inom mindre kommuner skulle visa sig svårt att vid sidan af skolrådet, kyrkorådet och fattigvårdsstyrelsen finna lämpliga personer att insätta i barnavårdsnämnden samt att skolrådets betydelse skulle komma att minskas derigenom att dess nuvarande verksamhet splittrades och fördelades.

Beträffande den institution, som inom mindre kommuner skulle hafva vården om vanartade och i sedligt afseende försummade barn, hafva bland de myndigheter, som ej ansluta sig till komiténs åsigt om upprättandet i alla skoldistrikt af barnavårdsnämnder, rådt olika meningar, i det att vissa ansett, att nämnda verksamhet borde öfverlemnas åt skolrådet, som med afseende å dess sammansättning och arten af dess lagstadgade verksamhet företrädesvis vore skickadt att sköta ifrågavarande göromål. Andra åter hafva velat lemna detta uppdrag åt kyrkorådet eller åt skolrådet och kyrkorådet gemensamt. Äfven förekommer förslag om en fördelning af göromålen på kyrko- och skolråden. Från olika håll har den åsigt uttalats, att i stället för Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande domkapitlen borde mottaga skeende underställningar och besvär rörande beslut om barns skiljande från hemmet.

Slutligen må anmärkas, att beträffande Stockholm öfverstyrelsen för stadens folkskolor ifrågasatt, att bestyret med de skolpligtiga barnens vård och uppfostran borde tillkomma öfverstyrelsen, men fattigvårdsstyrelsen omhändertaga de barn, som ej inträdt i skolåldern. I samma riktning hafva stadsfullmäktige i Stockholm yttrat sig.

Såsom nämnts, hafva komiterade föreslagit, att barn, hvilka ansåges böra skiljas från hemmet, skulle öfverflyttas till annat enskildt hem eller

intagas i barnhem eller skyddshem. Angående inrättandet af barnhem innehåller emellertid komitéförslaget icke någon föreskrift och i fråga om skyddshems upprättande har komitén nöjt sig med en anmaning till landsting och de städer, som ej i landsting deltaga, att, då skyddshem ej på annan väg kommit till stånd till erforderligt antal, låta sig angeläget vara att draga försorg om anordnande af sådana. Med anledning häraf har påpekats nödvändigheten att i lagen intaga uttryckliga föreskrifter om upprättandet af såväl barnhem som skyddshem.

Några landsting hafva ansett, att, då antalet vanartade barn inom deras områden vore jämförelsevis litet, särskilda skyddshem för deras län icke vore af behovet påkallade. Med hänsyn såväl härtill som till de dryga kostnader, hvilka vore förenade med anläggning och upprätthållande af skyddshem, har föreslagits, att landstingen och de större städerna måtte få distriktsvis förena sig om gemensamma skyddshem i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad angående döfstumundervisningen är stadgadt; och borde denna distriktsindelning verkställas af Eders Kongl. Maj:t, dervid hänsyn jemväl borde tagas till redan befintliga skyddshem. För begränsning af kostnaderna vore det jemväl nödvändigt att frånträda komiterades förslag derom, att antalet samtidigt i ett skyddshem intagna skyddslingar ej finge öfverstiga 30.

I fråga om reglementena för skyddshemmen har det, med hänsyn bland annat dertill att sådana anstalter redan upprättats eller komme att upprättas genom enskildes offervillighet eller donationer, hvilka borde respekteras, anmärkts, att nådig fastställelse å reglementena ej borde fordras.

I förbigående anmärkande att åtskilliga myndigheter instämt med reservanten i fråga om huruvida Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande eller domkapitlen borde pröfva beslut om barns skiljande från hemmet, öfvergår jag nu till att omförmåla myndigheternas åsikter i kostnadsfrågorna. Samtliga myndigheter hafva, i likhet med komitén, ansett, att staten borde väsentligt bidra till kostnaderna för uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn. Beträffande i hvad mån och under hvilka villkor bidrag borde lemnas af staten hafva väsentligen följande olika åsikter yppat sig bland myndigheterna.

Landstinget i Vesternorrlands län har uttalat den mening, att staten borde i sitt eget intresse — de ifrågavarande barnen sprede sig i de flesta fall öfver hela landet och ådroge ofta såsom invånare i fångelserna staten dryga kostnader — bära hela kostnaden för deras uppfostran, med afdrag af hvad som kan erhållas af barnens föräldrar eller målsmän.

I hufvudsaklig öfverensstämmelse med komitén anser Eders Kongl.

Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län, att staten bör bidraga till alla af vederbörande barnavårdsmyndighet omhändertagna barns uppfostran. Men i olikhet med komitén håller nämnda myndighet före, att bidraget för i barnhem intaget barn bör sättas lika högt som om barnet vore intaget i skyddshem — Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande föreslår i båda fallen högst 180 kronor årligen för hvar barn. Föräldrarnes bidrag borde, såsom komitén tänkt sig, begränsas till 50 öre för dag. Beträffande bidraget för i enskildt hem intaget barn anser Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, att detsamma kan sättas något under nämnda belopp.

Andra förslag äro framställda dels af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län, att statens bidrag skulle vara lika för alla barn — 150 kronor årligen för hvarje, under vilkor, då fråga vore om skyddshem, att föräldrar, målsman eller kommun tillsköte 50—100 kronor för år räknadt samt vederbörande landsting eller stadsfullmäktige betalade återstoden, dels ock af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län, att 200 kronor, hvilket utgör ett större bidrag än komitén tänkt sig, skulle utgå för hvarje i skyddshem intaget barn, men intet till barn af de båda andra kategorierna. Till kostnaden för de i skyddshem intagna barnen skulle vederbörande kommun bidraga med 50 öre om dagen; återstoden skulle gäldas af landsting eller stadsfullmäktige.

Samma åsigt: att staten ej bör bidraga till underhållet af barn i barnhem eller enskildt hem, hyllas af Kalmar läns norra landsting, som förmenar, att staten bör ensam inrätta och underhålla skyddshemmen. Men medan Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län anser, att kommunerna böra bestrida kostnaden för omhändertagna barns vård i barnhem eller enskilda hem, håller nämnda landsting före, att kostnaden för barnens underhåll i enskilda hem bör bestridas af kommunerna, men kostnaden för i barnhem intagna barn af vederbörande landsting eller stadsfullmäktige.

Landstinget i Södermanlands län anser, att staten bör ansvara för halfva anläggningskostnaden för skyddshem och tillika betala ungefär halfva underhållskostnaden för der intagna skyddslingar.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Upsala län påyrkar till och med, att staten bör ensam betala hela nyssnämnda anläggningskostnad, men föreslår i stället, att staten ej skall åtaga sig någon underhållskostnad för de omhändertagna barnen, vare sig de insättas i skyddshem eller på annat sätt uppfostras.

Vidare har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Hallands län ifrågasatt, att staten skulle betala $\frac{1}{3}$ samt vederbörande landsting eller stadsfullmäktige $\frac{2}{3}$ af kostnaderna för skyddshems anläggande, hvarjemte

staten borde upplåta till byggnadsplats lämplig tomt, der sådan staten tillhörig fastighet finnes. Utgifterna för alla de omhändertagna barnen skulle tredelas mellan kommun, landsting eller stadsfullmäktige samt staten.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kristianstads län har uttalat den mening, att staten borde bidraga med minst hälften icke allenast till kostnaderna för upprättande, underhåll och förvaltning af skyddshem, utan äfven till de utgifter, de särskilda kommunerna kunde få vidkännas på grund af vanartade och i sedligt afseende försummade barns intagning i enskilda hem, barnhem eller skyddshem.

Slutligen må nämnas, hurusom stadsfullmäktige i Göteborg anse, att kostnaden för ett vanartadt eller i sedligt afseende försummadt barns uppfostran bör af barnets föräldrar eller vederbörande fattigvårdssamhälle gäldas med ett belopp af högst 100 kronor om året. Derest den årliga kostnaden öfverstege detta belopp, borde statsverket till bestridande af öferskjutande kostnad bidraga med 75 % och återstående 25 % betalas af föräldrarna eller fattigvårdssamhället.

I detta sammanhang bör jag ock omförmåla, hurusom den mening gjorts gällande, att de kostnader för ett vanartadt eller i sedligt afseende försummadt barns uppfostran, som drabbat en kommun, ej böra anses såsom fattigvårdskostnad enligt 1 § i gällande förordning angående fattigvården med deraf härflytande påföljder i afseende å fattigvårdsstyrelsens husbonderätt m. m. Tvärtom borde det uttryckligen förklaras, att denna kostnad ej vore fattigvård — hvilket ej behöfde hindra, att frågor om godtgörelse för sådan utgift kunde behandlas hufvudsakligen i samma ordning, som förslaget förutsatte.

Dessa äro i hufvudsak de anmärkningar och erinringar, som från de hörda myndigheternas sida framkommit mot komiténs förslag till lag angående vanartade och i sedligt afseende försummade barns behandling. Trots gjorda anmärkningar hafva de flesta myndigheterna likväl ansett sig kunna och böra tillstyrka, att en lag med i hufvudsak sådana bestämmelser, som komiteeförslaget innehåller, måtte komma till stånd.

Några få myndigheter hafva emellertid, under erkännande af nyttan och nödvändigheten deraf att kraftiga åtgärder vidtagas för erhållande af lämplig vård och uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn, ansett de af dem framställda anmärkningarna vara så väsentliga, att de funnit sig öfver hufvud taget icke kunna förorda förslaget.

Så har öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor under åberopande hufvudsakligen af dess, på sätt förut nämnts, uttalade åsigt om en fördelning af bestyren med ifrågavarande barns uppfostran, hemställt,

att komiterades förslag icke måtte läggas till grund för lagstiftning i ämnet för Stockholm, utan att det måtte öfverlemnas åt staden att på grundvalen af folkskolestadgan sjelf ordna de vanartade och i sedligt afseende försummade barnens uppfostran.

Landstinget i Skaraborgs län, som erinrat om den nyligen i § 42 mom. 4 af folkskolestadgan införda förut nämnda bestämmelsen att skolrådet egde, i den mån erforderliga medel kunde beredas, vidtaga anordningar, hvarigenom felaktige lärjungar kunde erhålla en särskildt för dem lämpad uppfostran, har ifrågasatt, huruvida de tilltänkta genomgripande förändringarna och anordningarna borde vidtagas, förr än man någon tid afvaktat verkningarna af nyssnämnda bestämmelser i folkskolestadgan.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län åter har hänvisat till den å vissa håll rådande uppfattningen, att den uppfostran, hvilken meddelades i barnhem och förbättringsanstalter, i allmänhet icke lemnade goda resultat och att man därför endast i särskilda, mycket svåra undantagsfall borde taga barnen från föräldrarne och flytta dem till uppfostriansanstalter. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande har därför hemställt, att ifrågavarande förslag ej måtte till annan åtgärd föranleda än utarbetande af förslag rörande dels statsunderstöd till skyddshem och internat, dels ock rätt för skolråd att skilja för grof vanart kända barn från deras föräldrar, om dessa icke visat sig lämpliga såsom uppfostrare. För de barn åter, som ådagalagt mindre grof vanart eller vore i sedligt afseende försummade, borde inrättas arbetsstugor, hvilkas verksamhet borde understödjas medelst statsanslag.

Slutligen hafva stadsfullmäktige i Norrköping framhållit, hurusom erfarenheten, åtminstone från deras samhälle, ej syntes gifva vid handen, att en lag af ifrågavarande beskaffenhet vore oundgängligen af behovet påkallad. Någon olägenhet hade nämligen ej försports af det tillväggångssätt, som inom Norrköpings stad hittills kommit till användning med afseende å behandlingen af så beskaffade barn, som i förslaget afsåges. Skolrådet hade med den befogenhet, som jemlikt § 42 i folkskolestadgan vore åt detsamma inrymd, tagit dylika barn om hand och med tillhjälp af särskildt för ändamålet donerade medel träffat anstalt om barnens uppfostran och undervisning; och allt dittills hade skolrådets anordningar i dessa hänseenden visat sig ändamålsenliga och i allmänhet tillfyllestgörande. Stadsfullmäktige ville emellertid erkänna, att inom många kommuner, särskildt sådana, der donerade medel för vanartade barns uppfostran ej funnes att tillgå, det kunde vara af stort värde att ega det stöd, som genom den föreslagna lagen skulle beredas.

De bland vederbörande hörda myndigheter, som i likhet med komitén ansett, att vårdnaden om vanartade och i sedligt afseende försummade barn borde öfverlemnas åt en särskild barnavårdsnämnd, hafva ej haft något att erinra mot förslaget till ändring af § 13 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 och 11 § i motsvarande förordning angående Stockholm.

Andra hafva haft vexlande förslag i afseende härå, beroende på deras olika åsikter om lämpligheten öfver hufvud af den ifrågasatta nya lagstiftningens införande eller om den myndighet, som borde erhålla omförmälda vårdnad sig uppdragen.

Åtskilliga, hvilka biträdt reservantens förslag i afseende å skolrådets öfvertagande af barnavårdsnämndens funktioner, hafva äfven anslutit sig till hans förslag om mera vidtgående ändringar i berörda förordningar, och några hafva funnit ej heller dessa göra till fyllest utan påyrkat ytterligare ändringar i dem.

Jemväl beträffande ifrågasatta ändringar i § 42 i folkskolestadgan hafva olika åsikter gjort sig gällande hos vederbörande myndigheter.

Slutligen bör jag, innan jag öfvergår till att framlägga min egen uppfattning i förevarande frågor, ej underlåta att nämna, att centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolelärareförening till Eders Kongl. Maj:t inkommit med en skrift, innehållande, jemte redogörelse för vederbörande kretsforeningars uttalanden i förevarande ämnen, en å nämnda förenings vägnar gjord underdånig anhållan, att Eders Kongl. Maj:t måtte godkänna och bringa till förverkligande de framlagda förslagen, dock med de afvikelser, som blifvit af reservanten inom komitén förordade.

Att den fråga, som utgjort hufvudföremålet för komiténs arbete, är af den största betydelse för hela samhället, är ej af nöden att vidare utveckla. Riksdagens initiativ, de af komitén från skilda håll begärda yttrandena, komiténs egna uttalanden, innehållet i de öfver komiténs förslag af myndigheterna afgifna utlåtanden, meddelanden i tidningspressen och enskildes erfarenheter om förhållandena inom skilda samhällsklasser, allt utgör talande vittnesbörd om nödvändigheten för det allmänna att ingripa mot det onda, innan detsamma slagit alltför djupa rötter. Frågan är därför ej, om något bör af staten göras med anledning af den tilltagande förvildningen bland ungdomen, utan hvad som bör göras.

Den uppfattning har gjorts gällande, att föremålet för statens tillrättaförande verksamhet i nu ifrågavarande afseende i främsta rummet borde

vara icke den vanartade och i sedligt afseende försummade ungdomen, utan de dåliga och vårdslösade hem, der denna ungdom fostrades. Denna åskådning må ega sitt berättigande, och tvifvelsutan kan åtskilligt på denna väg vinnas. Men om man tror sig dermed hafva satt yxan till roten, bedrager man sig. Ty dessa dåliga och vårdslösade hem äro alltför ofta utslaget af den förtviflade kamp för tillvaron, som icke lemnar fadern, ofta ej heller modern, tid och tillfälle att som sig bör förese sina barn, af det intensiva arbete, som industriens tjänst under konkurrensens tryck utkräver, af det moderna storstadslifvets trångboddhet och inneboende-system samt mångahanda lockelser till utelif. De medel, som skulle kunna råda bot för dessa missförhållanden, måste tydligen blifva djupt ingripande i sjelfva samfundsordningen. Men för närvarande lärer hvarken förefinnas enighet om hvilka dessa medel äro eller någonstädes råda en klar uppfattning om huru medlen kunde komma att verka. Om man därför ej kan förebygga det onda, bör och kan man, der det visar sig, söka begränsa detsamma, att det ej må taga öfverhand.

Ur dessa synpunkter anser jag, att den tanke, som lagts till grund för komiténs förslag, de vanartade och i sedligt afseende försummade barnens omhändertagande af det allmänna, bör fullföljas. Samhället skall, genom att kraftigare än hittills kunnat ske taga itu med de ifrågavarande missförhållandena, fullgöra en skyldighet såväl mot de barn, hvilka ingreppet närmast gäller, som mot de barn, för hvilkas sedliga utveckling de förre utgöra en fara. Att staten dervid samtidigt tillgodoser sina egna intressen, såväl ideela som äfven ekonomiska, har komitén redan anmärkt. Det vida öfvervägande flertalet af de myndigheter, som yttrat sig, har ock fullständigt anslutit sig till nämnda grundtanke i komitéförslaget och tillstyrkt en lagstiftning med i hufvudsak sådana bestämmelser, som förslaget innehåller. Ingen af de få myndigheter, som ansett sig ej kunna understödja förslaget, har dervid anført skäl, som kunna sägas i princip tala mot detsamma.

Synnerligt afseende synes mig ock böra fästas vid det af centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolelärareförening å föreningens vägnar gjorda, af mig nyss omförmälda uttalande.

Då jag nu skall något närmare skärskåda komitéförslagets hufvudsakliga innehåll, torde jag böra följa den ordning jag iakttagit vid den förut af mig lemnade allmänna redogörelsen för detsamma.

Första frågan är då, hvilka barn böra utgöra föremål för en lag om vanartade och i sedligt afseende försummade barns behandling.

För så vidt angår en blifvande framställning till Riksdagen i nu före-

varande ämne, har berörda fråga redan vunnit sin lösning i den riktning, som påyrkats af flere bland de hörda myndigheterna. Enligt det af Eders Kongl. Maj:t gillade förslaget till lag om ändrad lydelse af 5 kap. 1, 2, 3 och 6 §§ strafflagen skulle 1 § i nämnda kapitel komma att lyda: »Gerning, som eljest straffbar är, vare strafflös, om den begås af barn, innan det fyllt femton år.» Domstols rätt att förordna om dylikt barns agande eller insättande i allmän uppfostringsanstalt komme dermed att upphöra. Tillika skulle den bestämmelse i nu gällande strafflag komma att bortfalla, enligt hvilken, om gerning blifvit begången af den, som fyllt fjorton, men ej femton år, och han pröfvas hafva egt nog urskilning att inse gerningens brottslighet, gerningsmannen i vissa fall kan af domstol ådömas verkligt straff.

Genom dessa ändringar utgår den första af de utaf komitén uppställda tre hufvudgrupperna: minderårige förbrytare, vanartade barn och i sedligt afseende försummade barn; och de, som skulle räknats till den första, komma att ingå i den andra kategorien. Deraf påkallas den ändring i förevarande komitéförslag, att den i förslaget förekommande hänvisning till särskilda stadganden om behandling af barn, hvilka af domstol förklarats böra insättas i allmän uppfostringsanstalt, komme att utgå.

De skäl, som vid öfverläggning med chefen för justitiedepartementet rörande det ämne, som jag nu afhandlat, föranledt mig att omfatta den derutinnan uppställda grundsats i justitiedepartementets förslag, sammanfalla väsentligen med dem, som af myndigheterna gjorts gällande mot upprätthållandet af förutnämnda skilnad mellan minderårige förbrytare och vanartade barn. Förslaget innebär, att mer eller mindre tillfälliga förhållanden hädanefter icke skulle kunna bringa ett minderårigt barn i en anklagads ställning inför domstol och att domstolarne ej längre skulle komma att meddela förordnande om sådana barns uppfostran.

Det har på anförda skäl yrkats, att man borde i afseende å den tid, hvarunder ett ingrepp enligt lagen om vanartade och i sedligt afseende försummade barns behandling kunde ega rum, såsom åldersgräns sätta sjutton år. En sådan grundsats skulle dock jag för min del vilja uppställa endast för så vidt man samtidigt i lika måtto ändrade åldersgränsen för den kriminela ansvarigheten, hvilken nu i princip är förlagd till femton år och enligt justitiedepartementets förslag för framtiden skulle utan undantag först då inträda. En dylik förändring är emellertid, såsom synes, för närvarande icke satt i fråga. Enligt vår lagstiftning betecknar för öfrigt den inträdda femtonårs-åldern äfven en gräns i civilrättsligt afseende, i det att den, som uppnått femton år, tillåtes att sjelf råda öfver hvad han kan

förvärfva. Det bör ock gent emot nämnda yrkande erinras, att, om samhället allvarligt tager itu med vanartade och i sedligt afseende försummade barn under femton år, antalet af dem, som efter nämnda ålder kunna anses tillhöra samma kategori, lär komma att högst väsentligt förminskas.

För visst fall är det dock nödigt att göra ett undantag i den rigtning, hvarom nyss förmälts. Enligt justitiedepartementets förslag skall, som nämndt, gerning, som eljest straffbar är, vara strafflös, om den begåtts af barn, innan det fyllt femton år. Begås en sådan gerning — hvilken, med tillämpning af det förut sagda, hädanefter vore att anse endast såsom synnerligen grof vanart — af ett barn under tiden närmast innan det fyllt femton år, vore det mycket att befara, att denna vanart, huru svår rättskränkning gent emot annan den än må hafva medfört, icke kommer att ådraga barnet någon tillrättaförande behandling. Ty domstolarne finge ej ingripa, och den nu ifrågavarande lagen kunde ofta ej hinna att bringas till tillämpning, innan den därför bestämda åldersgränsen öfverskridits. Att häraf kunde följa svåra olägenheter torde ej behöfva närmare angifvas. Jag har därför ansett nödigt, att i den blifvande lagen intages en föreskrift, afsedd att förebygga den antydda faran. I det följande återkommer jag härtill.

Jag kommer nu till frågan om den myndighet, som bör handhafva vårdnaden om vanartade och i sedligt afseende försummade barn. Dervid ansluter jag mig till den åsigt, att det i många, sannolikt de flesta, fall lämpar sig bäst att åt skolrådet eller å de ställen, der en särskild myndighet utgör skolstyrelse, åt denna myndighet anförtro de funktioner, som barnavårdsnämnden skulle handhafva. De härför af reservanten inom komitén och många myndigheter anförda skälen synas mig icke nämnvärdt försvagade, än mindre vederlagda, genom hvad komitén i frågan anført. Mig synes att skolrådets ställning genom denna vidgning af dess uppdrag skulle vinna i styrka, att skolrådets auktoritet skulle höjas och dess intresse stegras. Att det alls ej innebär något i och för sig orimligt, om man på nämndt sätt ökar skolrådets åligganden, har reservanten uppvisat.

Långt ifrån alltså att anse, att barnavårdsnämnden bör göras till en obligatorisk, särskild institution, förmenar jag, att lagen i främsta rummet bör förklara skolrådet skola vara barnavårdsnämnd samt ega att omhändertaga de vanartade och i sedligt afseende försummade barnen, men att tillfälle dock bör lemnas att befria skolrådet från detta uppdrag genom inrättande af en särskild barnavårdsnämnd. Derom bör det ankomma på vederbörande distrikt att besluta. I fråga om en sådan särskild barnavårdsnämnds sammansättning, valbarhet till ledamot och suppleant i nämnden

m. m. ansluter jag mig till de af komitén föreslagna bestämmelserna rörande den af komitén afsedda barnavårdsnämnden. Ett nödigt tillägg anser jag vara en föreskrift derom att, då Eders Kongl. Maj:t på framställning af vederbörande domkapitel förordnar angående val af ledamöter och suppleanter i särskild barnavårdsnämnd, hvars verksamhet omfattar två eller flere pastorat, bör det ock tillkomma Eders Kongl. Maj:t att meddela nödiga bestämmelser i afseende å uppgörande af utgifts- och inkomststat, dessa förslags uppställning och framläggande, debitering och uppbörd af beviljade medel samt om nämndens räkenskaper, dessas granskning och ledamots ansvarighet.

Likaledes anser jag, att i lagen bör inflyta en bestämmelse derom att, då en särskild myndighet utgör skolstyrelse och såsom sådan är barnavårdsnämnd, skola, i afseende å afgifvande af förslag till utgifts- och inkomststat för utfölvande af skolstyrelsens verksamhet i nämnda egenskap, beviljande af medel härtill, dessa medels handhafvande, granskning af skolstyrelsens förvaltning och räkenskaper äfvensom ansvarsfrihet för skolstyrelsen i samma egenskap, i motsvarande tillämpning gälla de särskilda föreskrifter, som äro meddelade rörande sådan skolstyrelsens handhafvande af folkskoleväsendet. Denna bestämmelse finge sin betydelse i första rummet för Stockholm, der, ursprungligen på grund af nådig resolution den 27 september 1861, en särskild öfverstyrelse för hela stadens folkskolor är tillsatt, äfvensom för Göteborg, hvarest på grund af nådig resolution den 11 december 1857 och nådigt bref den 29 maj 1863 äfven finnes en särskild styrelse för skolväsendet, allmänna folkskolestyrelsen, och der kostnaderna för folkskoleväsendet bestridas af medel, som af stadsfullmäktige anvisas i likhet med omkostnaderna för stadens fattigvård.

Efter all sannolikhet komme hufvudsakligen de större städerna samt vissa landtkommuner med sammanträngd och talrik befolkning att tillsätta särskilda barnavårdsnämnder. Der lär behöfvet af särskilda myndigheter för ändamålet mest göra sig gällande, och dessa städer och kommuner äro undantagna från de väsentligaste af invändningarna emot inrättandet af dylika barnavårdsnämnder.

I detta sammanhang vill jag erinra, hurusom komitén vid förordandet af ett allmänt införande af barnavårdsnämnder ansett sig kunna antaga, att åt nämnden efter hand skulle kunna anförtras äfven andra uppdrag än barnavården enligt den föreslagna lagens bestämmelser. Särskildt har komitén tänkt sig, att fosterbarnsväsendet kunde blifva föremål för barnavårdsnämndens omsorger. Men då fosterbarnsväsendet af den komité, som handhaft denna fråga, ansetts väsentligen såsom en helsovårdsangelägenhet — af hänsyn härtill har ärendet numera öfverflyttats från

eklesiastikdepartementets till civildepartementets beredning --- och barnavårdsnämnden icke kan anses i regeln ega kvalifikationer för sådana angelägenheters handläggning, förlorar det sökta stödet för komiténs yrkande sitt fäste.

Såsom området för barnavårdsnämndens verksamhet har komitén i första rummet uppställt kyrkoförsamling. Hvarje kyrkoförsamling utgör ock i regel särskildt skoldistrikt. Der kyrkoförsamlingen och skoldistriktet ej sammanfalla, vill komitén på anförda skäl, att skoldistriktet skall utgöra området för barnavårdsnämndens verksamhet, dock att ett af flere församlingar bestående skoldistrikt bör kunna uppdelas i särskilda barnavårdsdistrikt.

För min del anser jag, som utgår från den förutsättning att skolrådet i de flesta fall komme att utgöra barnavårdsnämnd, att skoldistriktet bör förklaras utgöra nämndens verksamhetsområde. Kan skolrådet sträcka sin verksamhet såsom skolmyndighet öfver ett visst område, lär man ock kunna antaga, att skolrådet såsom barnavårdsnämnd bör kunna omfatta samma område. Af det nyss anförda framgår, att min nu angifna mening ej i sak innebär någon afvikelse från komiténs förslag, dock att någon uppdelning af verksamhetsområdet ej kan ifrågasättas.

I de fall åter, då en särskild barnavårdsnämnd ansetts böra inrättas — hvilket såsom antydt i regeln kan antagas komma att ske i större och folkrikare kommuner — synes man böra lemna möjlighet öppen för en uppdelning af den särskilda nämndens verksamhetsområde. Efter föredöme af komitén vill jag nämligen, då detta område består af två eller flere pastorat, att området skall kunna fördelas i särskilda barnavårdsdistrikt, som hvart för sig ega välja barnavårdsnämnder. Beslut härom lär böra meddelas af Eders Kongl. Maj:t efter ansökning af något bland omförmälda pastorat och indelningen till de särskilda barnavårdsdistrikten bör sammanfalla med pastoratsindelningen.

I detta sammanhang vill jag uttala min anslutning till komiténs åsigt i fråga om huruvida barnavårdsnämnds befogenhet skall omfatta de barn, som vistas inom dess område, eller endast dem, som inom detta område ega hemortsrätt. Helt visst kan verklig effektivitet hos den ifrågasatta lagstiftningen, för så vidt angår barn som vistas utom sin lagliga hemort, ej förväntas uppstå, om man ej vidtager den af komitén i nyssomförmälda afseende förordade utvägen. Låt vara att vissa olägenheter kunna tänkas blifva härmed förknippade. Men dessa böra dock högst väsentligt förminskas genom de modifikationer i afseende å uppstående kostnaders gäldande, som jag i det följande skall föreslå.

Vid anvisande af utvägar för barnavårdsnämnden till fullföljande af dess syftemål synes mig komitén hafva utgått från riktiga grundsatser. Kan barnet tillrättaföras genom lämpliga ingrepp mot detsamma i hemmet, är sådant utan tvifvel det ur alla synpunkter lyckligaste. Derfor har komitén ock i första rummet förordat åtgärder, afsedda att medverka vid hemmets uppfostrande arbete.

Om deremot hemmet ej är i stånd att fylla sin uppgift i afseende å barnets uppfostran — detta må nu bero på hemmets egen eller barnets beskaffenhet och förhållande — är den naturliga utvägen den af komitén angifna: att upphäfva förbindelsen mellan hemmet och barnet, att försätta barnet under andra och bättre inflytelser eller påverka detsamma med kraftigare, framför allt moraliska tvångsmedel, än barnet förut varit underkastadt.

I hufvudsak ense med komitén i nu omförmälda fråga måste jag emellertid tillkännagifva en visserligen oväsentlig skiljaktighet mellan mig och komitén, hvilken skiljaktighet sammanhänger med en annan i ett närliggande ämne.

Såsom förut nämnts, vill komitén vidtaga vissa ändringar i 4 mom. af folkskolestadgans § 42 i syfte att begränsa skolrådets rätt att inskrida mot felaktiga lärjungar. Skolrådet skulle, såsom hittills, ega att, om tillfälle dertill kan beredas, insätta dessa lärjungar i särskild skola. Men annars skulle skolrådet hänvisas till att göra anmälan hos barnavårdsnämnden för vidtagande af dess åtgärd. Häraf skulle följden blifva, att, äfven om utvägar — och utvägar, som till äfventyrs ej medförde särskilda kostnader för kommunen, t. ex. genom aulitande af donationer — stode skolrådet till buds för ingrepp mot barnet på annat sätt än genom insättande i särskild skola, skolrådet förmenades att söka på sådant sätt tillrättaföra barnet. Ett uteslutande af denna möjlighet för skolrådet att verka för sin uppgift innebure helt visst en allvarlig skada. Skolrådets ifrågavarande åtgärd, hvilken väl i regeln kan vidtagas efter godvillig öfverenskommelse med föräldrarne och hvilken måste anses utgöra ett i alla hänseenden lättare och lätthandterligare redskap, skulle nu icke få försökas, utan man skulle vara hänvisad till den kraftigare och större apparat, som barnavårdsnämnden komme att ega till sitt förfogande. För min del är jag ej öfvertygad om lämpligheten af ifrågavarande af komitén tilltänkta förändring af folkskolestadgan. Men då så är förhållandet, har jag ock ansett nödigt att något mildra den föreskrift i komitéförslaget, enligt hvilken barnavårdsnämnden, under vissa förutsättningar, ovilkorligen skall skrida till barnets skiljande från det egna hemmet. Det torde vara tillräckligt att förklara, det nämnden eger befogenhet härtill.

Då barnavårdsnämnd och skolstyrelse i de allra flesta skoldistrikt komme att sammanfalla och en särskild barnavårdsnämnd, som rätt förstår sin uppgift, otvifvelaktigt sträfvade att samarbeta med skolrådet, hvars ordförande i regeln ock är ordförande i barnavårdsnämnden, lära öfver hufvud några konflikter i nu omförmälda hänseende mellan barnavårdsnämnd och skolstyrelse näppeligen vara att befara, äfven om någon skarp gräns mellan bådas myndighet derutinnan icke skulle komma till stånd.

Att barnavårdsnämnds beslut om barns skiljande från hemmet bör, om vederbörande ej godkänt detsamma, underställas högre myndighets pröfning synes mig uppenbart. Deremot anser jag ej nödigt att vid sidan af denna underställning i lagen intaga föreskrift om besvärsrätt — rätten till besvär öfver den högre myndighetens beslut oförkränkt. Vederbörandes rättigheter synas mig fullt tillvaratagna, om i alla de fall, då ett formligt godkännande från deras sida ej kommit till stånd, en pröfning eger rum hos högre myndighet. Skulle en felaktig uppfattning hos barnavårdsnämnden om innehållet af den förklaring, som föräldrar eller målsman skola afgifva, komma att föranleda, att nämndens beslut utan underställning bringas till verkställighet, lär det stå vederbörande öppet att hos den högre myndigheten anmäla förhållandet för den åtgärd, saken kan finnas föranleda.

Beträffande frågan om den myndighet, hos hvilken underställning af barnavårdsnämndens ifrågavarande beslut bör ega rum, vill jag på de af reservanten anförda skäl upptaga den af honom och vissa myndigheter uttalade åsigt, att denna pröfningsrätt bör tillkomma domkapitlet.

Riktigt synes mig det förslaget vara, att barnavårdsnämnds beslut om barns skiljande från hemmet må kunna bringas till verkställighet utan hinder af underställning.

Här torde kunna vara platsen för en anmärkning, som jag har att framställa mot komitéförslaget. Komitén har ansett, att barnavårdsnämnd och skyddshems-styrelse skulle ega målsmansrätt öfver barn, som kommit under deras vård på grund af den ifrågavarande lagen. I likhet med vissa hörda myndigheter är jag af den åsigten, att detta är en i nämndens eller styrelsens hand lagd magt af olämpligt omfång och ledande till besvärigheter för sin innehafvare — jag tänker nu på vissa ekonomiska förhållanden, arfsangelägenheter m. m. Mig synes, som om man skulle sakna tillräckliga skäl att införa ifrågavarande bestämmelse i lagen. En uteslutning af densamma skulle för öfrigt antagligen medföra, att föräldrarne villigare gäfvé sitt samtycke till barns skiljande från hemmet, hvilket utan tvifvel vore en fördel. Dock bör man i lagen intaga en föreskrift derom, att skyddshems styrelse och föreståndare må ega disciplinär bestraffningsrätt öfver

skyddsling. I fråga om öfriga af barnavårdsnämnden omhändertagna barn kan folkskolans bestraffningsrätt i regeln komma till användning.

När barnavårdsnämnds beslut om barns skiljande från hemmet skall träda i verkställighet, skulle nämnden ega att välja mellan att anbringa barnet i ett annat enskildt hem eller intaga det i ett barnhem eller i ett skyddshem. Öfverhufvud taget har jag ej någon erinran att göra mot komiténs uttalanden och förslag härutinnan. Dock lär man, på sätt vissa myndigheter påyrkat, böra i den blifvande lagen inrycka uttryckliga bestämmelser till betryggande af att barnhem och skyddshem blifva i mån af behof inrättade och underhållna. I fråga om barnhem bör skyldigheten hvila å skoldistriktet, utan hinder för dem att förena sig om upprättande af gemensamma sådana. I afseende å skyddshemmen böra landsting och stad, som ej i landsting deltagar, åläggas att, hvar för sitt område, upprätta och underhålla skyddshem i den mån sådana erfordras för mottagande af barn från området.

Hvad särskildt skyddshemmen angår, lära såsom sådana vara att räkna åtskilliga redan befintliga för vanartade barn afsedda anstalter, hvilka, ehuru ej af vederbörande landsting eller städer inrättade, kunna förväntas blifva ställda till landstingens och städernas disposition. Till skyddshem böra ock uttryckligen hänföras sådana af kommun eller enskilde anordnade uppfostringsanstalter för vanartade minderårige, hvilka, derest det inför Eders Kongl. Maj:t af chefen för justitiedepartementet föredragna och af Eders Kongl. Maj:t till framläggande inför Riksdagen gillade förslaget till lag angående verkställighet af domstols förordnande om tvångsuppfostran i sinom tid varder gällande, af Eders Kongl. Maj:t må komma att erkännas såsom allmänna uppfostringsanstalter.

Äfven om hänsyn tages härtill, kunde emellertid nyssnämnda å vederbörande landsting och städer uppställda kraf komma att, om de utan inskränkning upprätthölles, blifva ganska betungande. Jag vill därför, med fäst afseende å vissa landstings uttalanden, föreslå, att två eller flere af vederbörande landsting och städer må kunna förena sig om upprättandet af gemensamt skyddshem samt att ett af ifrågavarande områden må kunna mot viss afgift få vanartade barn intagna i ett annat områdes skyddshem. Uppkomna frågor härom skulle underställas Eders Kongl. Maj:ts pröfning.

För vinnande af önskemålet att så mycket som möjligt lindra vederbörande landstings och städernas omkostnader i anledning af den nya lagstiftningen vill jag äfven hemställa om en ändring i de bestämmelser, som komitén föreslagit i afseende å skyddshems organisation. Komitén har tänkt sig, att antalet samtidigt i ett skyddshem intagna skyddslingar ej

utan Eders Kongl. Maj:ts medgifvande må öfverstiga trettio, derest icke tillämpning af en ifrågasatt bestämmelse om skyldighet för skyddshem att i visst fall återtaga skyddsling, som af skyddshemmets styrelse öfverlemnats till vård och uppfostran utom detsamma, dertill skulle föranleda. Denna siffra har syns mig, likasom ock åtskilliga af dem, som yttrat sig öfver komiténs förslag, väl låg. Den är för hög, om med begränsningen skall afses att vinna likhet med den trängre kretsen i ett vanligt hushåll. Men den är som antydtt onödigt låg, om man, med fäst afseende å vigten af att begränsa kostnaderna för skyddshems uppförande och underhåll, vill söka en maximisiffra, som dock möjliggör en personlig handledning af skyddslingarna och ett verksamt öfvervakande af dem, förutsatt att antalet af den vid skyddshemmet anställda personal ej blir alltför inskränkt. Förhållandena vid åkerbrukskolonien Hall och resultaten af dess verksamhet hafva erhållit goda vitsord. Der kan de intagna barnens antal uppgå ända till 175. Detta är visserligen en siffra, som jag är långt ifrån att anse tillrådligt att vilja uppnå i hvarje skyddshem, hvarom nu är fråga. Men onekligen kan man deraf vinna stöd för den åsigten, att maximisiffran af i ett sådant intagna skyddslingar bör utan fara kunna höjas öfver 30. Särskildt om barnen anbringas i afdelningar, förlagda på något afstånd från anstaltens hufvudbyggnad, synes siffran kunna sättas rätt afsevärdt högre.

Nu har visserligen komitén velat låta det ankomma på Eders Kongl. Maj:ts medgifvande att öfverskrida maximitalet 30. För min del anser ock jag, att afgörandet af frågan om maximitalet bör läggas i Eders Kongl. Maj:ts händer. Men jag håller före, att något maximital öfver hufvud icke bör utsättas i lagen. Och om Eders Kongl. Maj:t skulle finna lämpligt att härom utfärda en allmän föreskrift, är Eders Kongl. Maj:t likväl i tillfälle att, derest undantag från denna i särskilda fall påkallas, vid fastställande af reglementen för de olika anstalterna bestämma det i hvarje fall lämpliga maximiantalet af på en gång intagna skyddslingar i ett skyddshem.

Att nyssnämnda reglementen böra, på sätt af komitén föreslagits, af Eders Kongl. Maj:t fastställas är, såsom framgår af hvad jag anført, min åsigt. De betänkligheter, som häremot uttalats i afseende å vissa af enskilde upprättade anstalter, kan jag ej dela. Något vidtgående ingripande i anstalternas verksamhet lär ej blifva följden af fordran på nådig fastställelse af reglementena, för så vidt som anstalterna annars lämpa sig för den uppgift, som i den föreslagna lagen är dem anförtrodd. Redan den af mig föreslagna ändringen i fråga om högsta antalet intagna barn borde vara egnad att underlätta dylika anstalters inordnande bland andra skyddshem. I öfrigt äro de i lagförslaget införda föreskrifterna om

anstalternas organisation dels af beskaffenhet att kunna anses sjelfskrifna, dels ganska allmänt hållna; och det vid komitéförslaget fogade förslaget till normalreglemente är, såsom komitén sjelf anmärkt, ingalunda afsedt att vara i sina detaljer bindande. Men att staten genom den nådiga fastställelsen vill vinna full visshet, att den anstalt, som skall tjena den föreslagna lagens syften och som skall ega att påräkna statsbidrag för sin verksamhet, är i sina hufvuddrag inrättad på det sätt, att man kan hoppas på goda resultat af denna verksamhet, det synes mig naturligt.

De närmare anvisningar och föreskrifter, som komitén i sitt förslag gifvit rörande det omhändertagna barnets vård och öfvervakande, tiden för dess qvarhållande under barnavårdsnämnds eller skyddshems-styrelsens tillsyn och hvad med dessa saker eger sammanhang synas mig egnade att befrämja sitt syfte. Jag vill blott anmärka, att föreskriften derom, att underrättelse skall meddelas barnavårdsnämnd, till hvars distrikt annan barnavårdsnämnd öfverlemnar barn för vård i enskildt hem eller barnhem, hvilken föreskrift bildar en särskild paragraf i förslaget, lämpligen torde kunna flyttas tillsammans med och ingå bland vissa i förslaget upptagna bestämmelser rörande öfvervakande af barn, som antvardats åt enskilda hem eller barnhem.

Här må jag slutligen, med hänsyn till hvad jag förut yttrat rörande behovet af utsträckning i visst fall af åldersgränsen för vanartade barns omhändertagande för uppfostran enligt den ifrågasatta lagen, framhålla, att vid bestämmelserna om barns intagande i skyddshem må lemnas tillåtelse för barnavårdsnämnd att, om barn under tiden närmast innan det fyller femton år visat synnerligen grof vanart, låta intaga detsamma å skyddshem äfven sedan det uppnått nämnda ålder, dock ej efter fyllda sexton år.

Jag nämnde nyss, att staten genom fordran på nådig fastställelse af skyddshems reglemente önskade tillförsäkra sig att, från statens synpunkt sedt, skyddshemmets verksamhet vore ändamålsenlig. Enligt komiténs förslag skulle staten genom anordnande af inspektion kontrollera, att verksamheten ledes i sådan riktning. De uttalanden komitén gjort i sammanhang härmed har jag ej i allo kunnat biträda, och jag skall med några ord framhålla min skiljaktiga uppfattning härutinnan.

Komitén har utgått från att inspektionen åtminstone till en början skulle inskränka sig till skyddshemmen. Jag medger, att behovet af en omsorgsfull inspektion måhända gör sig mest gällande i fråga om dem. Men likasom komitén synes erkänna, att det vore riktigast, att staten, då den lemnade rätt till barns skiljande från hemmet, också genom något

sitt organ tillsåge, att alla på grund af barnavårdsnämnds beslut från sina hem skilda barn erhöles tillfredsställande vård och uppfostran, vill ock jag göra gällande, att, i den mån sådant utan för stora svårigheter och kostnader låter sig göra, tillsynen bör utsträckas utöfver det omfång komitén tänkt sig. Jag vill då påpeka, att inspektionen lätteligen kan vidgas till att omfatta, förutom skyddshemmen, äfven barnhemmen — längre torde nog för närvarande vara svårt att komma. Barnhemmen skulle i regeln blifva skoldistriktens sak att upprätta. Men redan nu finnas i hvarje skoldistrikt institutioner, som äro underkastade en ordnad inspektion från statens sida — jag menar naturligen folkskolorna, hvilka öfvervakas af statens folkskoleinspektörer. Åt dem skulle äfven inspektionen öfver barnhemmen kunna anförtras, och det borde ej kunna åstadkomma någon väsentlig ökning af inspektörens resekostnads- och traktementsersättning, derest han erhöles uppdrag att i sammanhang med sina inspektioner af folkskolorna besöka och tillse barnhemmen.

Samtidigt med att jag i olikhet med komitén vill genom statens folkskoleinspektörer åstadkomma en tillsyn öfver barnhemmen, vill jag befria dessa inspektörer från den tillsyn öfver skyddshemmen, som enligt komiténs tanke borde anförtras åt dem. De skäl komitén anført för att åt särskilde inspektörer anförtra denna sistnämnda tillsyn, tala, enligt min åsigt, mot att, såsom komitén ifrågasatt, till framtiden uppskjuta anställandet af sådana särskilde inspektörer. Utan tvifvel lærer framgången af skyddshemmens verksamhet vara i högst väsentlig grad beroende på såväl organisationen som arbetssättet i dem. Då såsom redan antydts fastställandet af ett skyddshems reglemente blott kan afse att betrygga, att anstalten i hufvudsak är ändamålsenligt inrättad, och man ej vill allt för strängt binda de olika skyddshemmen vid en viss form eller en viss methods detaljer, finnes i inspektionen en anordning, hvarigenom man kan närmare följa anstaltens arbete och bedöma om detta håller hvad reglementets grunddrag synas lofva. Genom inspektion kan man ock lättast under hand påverka vederbörande till att ändra och förbättra, der sådant må anses vara af nöden. Men för att detta skall blifva förhållandet, fordras det, att inspektören är en man med en mera omfattande erfarenhet i fråga om rätta ordnandet och skötseln af ett skyddshem. Naturligt är att en sådan erfarenhet i regel svårigen kan förefinnas hos folkskoleinspektörerna, hvilkas verksamhet är inskränkt till ett jernförelsevis ringa område. Då så är, bör det af komitén först omnämnda inspektionssystemet med en eller ett par inspektörer för hela riket, hvilka till sin hufvudsakliga uppgift skulle hafva inspektion af skyddshemmen, vara att föredraga. Hos sådana kan man förvänta erfarenhet och dermed auktoritet.

Jag omfattar alltså den mening, att folkskoleinspektörerna ej böra användas för inspektion af skyddshemmen, utan att denna bör uppdragas åt en eller ett par särskilde inspektörer.

Den närmare anordningen af inspektionen vid såväl barnhem som skyddshem bör ankomma på Eders Kongl. Maj:t att fastställa genom utfärdade instruktioner eller särskilda föreskrifter. Kostnaderna för densamma böra naturligen läggas på det anslag, som, efter hvad jag strax skall omförmåla, blifver nödigt att begära hos Riksdagen till uppfostringsanstalter för vanartade och i sedligt afseende försummade barn. Härvid kan det synas som om svårighet skulle uppstå vid godtgörelse för inspektion af barnhem genom folkskoleinspektörerna, hvilkas ersättning annars utgår af för ändamålet särskildt beviljade medel. Det bör dock ej möta någon svårighet för desse inspektörer att, om så behöfves enligt de närmare anvisningar Eders Kongl. Maj:t kan finna lämpligt gifva, så uppställa sina reseräkningar, att deraf må framgå, hvilken särskild kostnad tillkommit för den i sammanhang med inspektionen af folkskoleväsendet utförade tillsynen öfver barnhemmen och hvilken särskilda kostnad alltså skall utgå af anslaget till nyssnämnda statsbidrag.

Det har redan af mig antydts, hurusom frågan om gäldandet af de kostnader, verkställighet af ett beslut om barns skiljande från hemmet medför, är en mycket vigtig fråga. Detta redan därför, att, om det kunde befaras, att för kommunen skulle uppstå oskäligt stora kostnader, detta skulle kunna komma att lägga en hämsko på vederbörandes nit att tillämpa den ifrågasatta lagen. Men äfven därför, att svårighet kan möta att så afväga kommunernas kostnader för de olika fallen af uppfostran utom hemmet, att kostnadernas olika storlek ej blir en alltför afgörande faktor vid beslutandet om det särskilda slag af sådan uppfostran — i enskildt hem, barnhem eller skyddshem — som bör komma till användning. Härvid är en dubbel fara att undvika. Det faller af sig sjelft, att utgifterna för ett barns uppfostran i skyddshem blifva betydligt större än för barnets uppfostran i enskildt hem eller barnhem, bland annat därför att de vanliga skolorna i sistnämnda fall kunna användas för barnets undervisning och denna således ej kräver särskilda utgifter. Skulle nu kommunens kostnader för ett barns uppfostran i skyddshem blifva mycket ansevärdiga, frestas vederbörande lätt att låta åtgärderna mot vanartade barn så mycket som möjligt stanna vid försök till uppfostran i enskilda hem eller barnhem. Att sådant ofta kommer att leda till dåliga resultat är tydligt. Lättar man åter kommunens börda vid barns uppfostran i skyddshem alltför mycket, kan deraf blifva följden att barnavårdsnämnderna ej funne skäl att med tillräcklig

omsorg söka upprätthålla de visserligen ganska tånjbara gränserna mellan vanartade och i sedligt afseende försummade barn. Deraf följde åter, att barn, som ej rätteligen bort intagas i skyddshem, komme att, åtminstone för en tid, underkastas ett olämpligt starkt ingrepp och tvång. Men det säger sig sjelft, att nu omförmälda hänsyn icke böra få göra sig gällande, utan att frågan bör afgöras efter hvad som vore det för barnet i hvarje fall bästa och nyttigaste.

Den afvägning af kommunens kostnader i de olika fallen, som i nu berörda afseende är af nöden, bör, såsom komitén tänkt sig och äfven jag håller före, ske derigenom att staten och landstingen samt vederbörande stadsfullmäktige i vissa fall ikläda sig en del af omkostnaderna för barns uppfostran enligt den ifrågasatta lagen.

Jag har här talat i första hand om kommunens kostnader. Ingalunda därför, att jag ej i likhet med komitén anser, att barnets föräldrar eller målsman böra vara i viss mån ansvariga för de kostnader, som barnets uppfostran utom hemmet medför, dervid jag dock, såsom af det följande skall framgå, vill begränsa denna ansvarighet mer än hvad komitén föreslagit. Men det är antagligt, att föräldrars och målsmäns ersättningskyldighet i många, kanske de allra flesta, fall kommer att i följd af bristande tillgångar hos vederbörande blifva utan värde för kommunen; och man kan därför ej förvänta, att från detta håll kommunernas eventuella bördor skall nämnvärdt förminskas.

Såsom grundsats har komitén uppställt, att de kostnader, som uppstå genom verkställande af nämndens beslut angående ett barns uppfostrande i enskildt hem, barnhem eller skyddshem, böra i första hand bestridas af barnavårdsnämnden; dervid dock kostnaderna för barns vård i skyddshem skulle begränsas till ett belopp af 50 öre för dag. Äfven jag håller före, att barnavårdsnämnderna, i egenskap af skoldistriktens representanter, böra anses såsom de der i första hand ansvara för kostnader för barns vård i enskildt hem eller barnhem. De kostnader för barnavårdsnämnden, hvilka icke betäckas dels af bidrag från fattigvård, föräldrar eller målsmän dels ock af bidrag af staten, skulle det ankomma på kyrkostämman att bestrida. Hvad skyddshemmen åter angår har jag redan uttalat, att deras underhåll bör åligga vederbörande landsting och städer, som ej i landsting deltaga. Men lika med komitén anser jag, att ett begränsadt bidrag till underhållet bör af vederbörande barnavårdsnämnd lemnas för hvarje till skyddshemmet öfverantvardadt barn. Enligt min åsigt kan detta bidrag lämpligen bestämmas till ett belopp af 150 kronor för år räknadt eller det lägre belopp, som må vara tillräckligt för hela den årliga kostnadens betäckande — jag tänker härvid på det fall, att barnet af

skyddshemmets styrelse i vederbörlig ordning för uppfostran öfverlemnats till enskildt hem eller anstalts i arbete, tjänst eller yrke. Jag har trott nämnda begränsning till ett belopp af högst 150 kronor vara af nöden för att ej göra skilnaden mellan kommunernas kostnader för uppfostran i enskildt hem eller barnhem samt för uppfostran i skyddshem alltför stor. Att en skilnad i regeln uppstår borde framgå deraf, att enligt uppgifter, meddelade i det afgifna komitébetänkandet angående ordnande af fosterbarnsväsendet, fosterlegans storlek för barn, utackorderade af fattigvårdsstyrelserna, i medeltal synes utgöra för landsbyggen 55 kronor och för städerna 75 kronor. De uppgifna maximisiffrorna för de olika länen vexla mellan 100 och 165 kronor, för städerna mellan 72 och 250 kronor. För de barn, som utackorderats af enskilde, äro motsvarande siffror för samtliga dessa fall i regeln något högre. Beträffande barn, utackorderade af barnhus och dylika anstalter, äro medeltalssiffrorna för landsbygden 65 kronor, för städerna 80 kronor. Maximisiffrorna vexla på landsbygden mellan 60 och 180 kronor; sistnämnda siffra är maximum för städerna. Såsom ett antagligt medeltal kunde man, särskildt med hänsyn till den noggranna vård som för nu ifrågavarande barn fordras, uppställa ett belopp af 150 kronor. Beträffande kostnaderna för ett i barnhem intaget barn synas uppgifter, meddelade i nu förevarande komitébetänkande, utvisa, att dessa kostnader i anstalter, närmast motsvarande de i den blifvande författningen afsedda barnhemmen, i regeln utgöra 150—200 kronor. Såsom ett antagligt medeltal kunde man uppställa ett belopp af 175 kronor eller kanske bättre 180 kronor, hvilket utgör ungefär 50 öre för dagen.

Den skilnad mellan barnavårdsnämndens kostnader, då barn anbringas i enskildt hem och då det sättes i skyddshem, som det föregående gjort sannolik, blefve ännu mera afgjord, om man, såsom jag vill föreslå, under vissa villkor lemnar statsbidrag åt nämnden för dess kostnader vid barns anbringande i enskilda hem, men ej för kostnaderna vid barns uppfostran i skyddshem, då nämligen statsbidraget bör tillgodokomma skyddshemsstyrelsen och dermed vederbörande landsting eller stadsfullmäktige såsom i sista hand ansvarige. Genom ett lämpligt afpassadt statsbidrag till barns uppfostran i barnhem skulle man söka att så mycket som möjligt ernå, att äfven barns uppfostran i barnhem blefve för barnavårdsnämnden något fördelaktigare än barnets intagande i skyddshem.

Det torde på sådant sätt i regeln kunna anses uppstå större kostnader för barnavårdsnämnden, om barnet anbringas i skyddshem, än om det på annat sätt af nämnden uppfostras. Likväl torde denna skilnad icke komma att spela en alltför afgörande rol. I det föregående är omförmäldt, hurusom

skyddshems styrelse skulle ega att, efter det skyddsling tillbragt ett år i hemmet, tills vidare eller för viss tid för vård och uppfostran öfverlemna honom till enskildt hem eller anställa honom i arbete, tjänst eller yrke. I särskildt fall skulle detta kunna ega rum inom ett år efter intagandet.

Den förpligtelse skyddshems styrelse således skulle ega att i lämpliga fall förskaffa barnet uppfostran utom skyddshemmet, förbindes lätt med en ekonomisk fördel vid nyssnämnda utvägs anlitande. I det föregående är omförmäldt, att kostnaden för ett barns uppfostran i ett skyddshem i allmänhet kan uppskattas till 350 kronor för år. Härtill skulle skyddshemmets styrelse, såsom sagts, ega att påräkna ett bidrag från barnavårdsnämnden af 150 kronor. Till betäckande af återstående 200 kronor skulle visserligen lemnas statsbidrag. Men dettas belopp bör ej sättas så högt, att ej för skyddshemmets styrelse såsom representant för vederbörande landsting eller stad kvarstår ett ekonomiskt intresse af att så mycket som lämpligen ske kan förkorta barnets vistelse inom skyddshemmet. Dervid har styrelsen förutnämnda utväg att tillgå. Det synes — särskildt om man betraktar de af mig nyss lemnade sifferuppgifter — att kostnaden för barnets uppfostran utom skyddshemmet endast mera undantagsvis borde komma att öfverskrida 150 kronor och då endast med något obetydligare belopp. Men 150 kronor eller det lägre belopp, som vore tillräckligt, skulle skyddshems-styrelsen ega att från barnavårdsnämnden uppbära. Det lär derför nästan utan undantag blifva en fördel för skyddshemmets styrelse att i de fall, då barnets utackorderande med hänsyn till barnets eget bästa är lämpligt, också tillgripa denna åtgärd. Men äfven för barnavårdsnämnden skulle detta göras ekonomiskt fördelaktigt genom beviljande af statsbidrag åt nämnden för dess kostnader, under samma villkor som om barnavårdsnämnden sjelf anförtrött barnet i enskildt hems vård.

I samma syfte, begränsning af barnavårdsnämndens kostnader för barns uppfostran i skyddshem, vill jag föreslå, att nämndens bidrag till barns uppfostran genom skyddshems styrelse ej må utgå för längre tid än fem år. Såsom särskildt motiv härför kan gälla hvad komitén anført till grund för begränsning af föräldrars eller målsmans ersättningsskyldighet till en tid af fem år, nämligen att barnet sedan bör genom sitt arbete kunna åtminstone i någon mån ersätta de kostnader, dess uppfostran medför. Förmånen häraf komme ju skyddshemmet till godo, och derför kan barnavårdsnämndens bidrag vid nämnda tidpunkt indragas.

Jag har nu talat om barnavårdsnämndens ansvarighet för gäldande af de kostnader, som följa af ett barns omhändertagande af nämnden. Likasom komitén vill äfven jag, att fattigvårdssamhällena skola iklädas

förpligtelse af ersättning till barnavårdsnämnderna, främst det fattigvårdssamhälle, der barnet vistades, då dess skiljande från hemmet egde rum, med rätt för detta samhälle att erhålla sitt åter af annat samhälle, der barnet må hafva hemortsrätt. Men i olikhet med komitén håller jag före, att denna ersättningsskyldighet bör underkastas en viss begränsning på sätt jag går att i korthet omförmåla.

Barnavårdsnämndens regressrätt till det fattigvårdssamhälle, hvarest barnet vistades, då dess skiljande från hemmet egde rum, bör inskränkas i den mån nämndens kostnader frivilligt godtgjorts af barnets föräldrar eller målsman. Men derjemte anser jag, att fattigvårdssamhällets ersättningsskyldighet bör begränsas till ett visst maximum. Denna begränsning har ej någon verklig betydelse, då barnets hemortskommun sammanfaller med skoldistriktet. Men om barnet har hemortsrätt i ett främmande fattigvårdssamhälle, kan genom begränsningen en del af kostnaderna för det omhändertagna barnets uppfostran komma att stanna på skoldistriktet. Detta synes mig vara en lämplig anordning, sammanhängande dermed att skoldistriktet har att svara för de kostnader, hvilka kunna anses påkallade af ett barns undervisning och omvårdnad i psykiskt afseende, medan vederbörande fattigvårdssamhälle bör bära de kostnader, hvilka närmast kunna betecknas såsom utgifter för barnets lekamliga underhåll. Anordningen har en förebild i vissa bestämmelser om kostnaderna för döfstumskoleväsendet och blindundervisningen.

På grund af hvad jag nu anfört, vill jag föreslå, att det fattigvårdssamhälle, inom hvilket barnet vistades, då dess skiljande från hemmet egde rum, skall vara skyldigt att ersätta de barnavårdsnämnden af barnets omhändertagande förorsakade kostnader med ett årligt belopp af 100 kronor eller det lägre belopp, som må vara tillräckligt för att godtgöra nämndens utgift; och skulle fattigvårdssamhället för sin kostnad ega den regressrätt till hemortskommunen, hvarom förut nämnts. Den kostnad det ena eller andra fattigvårdssamhället härvid fått vidkännas må det sedan uttaga hos barnets föräldrar eller målsman. Dessas årliga ersättningsskyldighet skulle alltså blifva inskränkt till ett belopp af högst 100 kronor. Det kunde ifrågasättas, om detta ej vore att ställa för ringa fordran på dem. De kunde frestas att afsigtligt vårdslösa barnen för att derigenom befrias från att uppfostra dem mot det att de erlade högst 100 kronor. Jag tror dock ej, att farhågan härför är berättigad. Kunna föräldrar och målsmän ej fullgöra sin ersättningsskyldighet, är det ju likgiltigt, hvilket belopp man uppställer såsom måttet för denna skyldighet. Och det synes mig antagligt, att just i de hem, der en sådan beräkning verkligen skulle kunna af ekonomiska hänsyn göras, densamma icke

kommer till utförande. Men genom att bestämma nyssnämnda belopp såsom maximum för föräldrars eller målsmans ersättningsskyldighet har man för de föräldrar, hvilka, ehuru endast med en viss svårighet, kunna fullgöra denna skyldighet, möjliggjort detta fullgörande utan att öfver höfvan anstränga dem.

Med rätta har komitén befriat barnavårdsnämnderna från att af en främmande hemortskommun samt föräldrar och målsmän utkräfvat de kostnader, som böra stanna på dem, och i stället lagt detta på vederbörande fattigvårdsstyrelser inom skoldistriktet. Dessa styrelser hafva nödig erfarenhet vid behandling af liknande ärenden, sådana som afse ersättning för lemnad fattigvård, och just för att lätta fattigvårdsstyrelsernas arbete har komitén, såsom mig synes med rätta, likställt nu ifrågakvarande ärenden med dylika ersättningsfrågor.

Nyss omförmälda begränsning af fattigvårdssamhällellens samt dermed föräldrarnas och målsmännens ersättningsskyldighet gent emot barnavårdsnämnderna är ej den enda inskränkning i denna ersättningsskyldighet, som jag vill föreslå. Likasom jag till en tid af fem år vill inskränka barnavårdsnämnds ansvarighet gent emot skyddshemsstyrelse och af enahanda skäl, som jag därför åberopat, anser jag ock, att fattigvårdssamhällellena — och dermed föräldrar och målsmän — ej böra för längre tid i hvarje särskildt fall än sammanlagdt fem år vara skyldiga att lemna godtgörelse för barnavårdsnämndernas ifrågakvarande kostnader, de må vara föranledda af ett barns uppfostran i skyddshem, barnhem eller enskildt hem. Härvid kan den oegentlighet uppstå, att t. ex. i några fall, då barnavårdsnämnd först sökt uppfostra ett barn i enskildt hem eller barnhem, med sedan måst öfverlemna detsamma till ett skyddshem, och tiderna för de olika slag af uppfostran, som sålunda kommit barnet till del, sammanlagdt öfverstege fem år, nämnden ej skulle från vederbörande fattigvårdssamhälle utfå godtgörelse för den öfverskjutande tiden; men denna oegentlighet lærer knappt blifva af vidare praktisk betydelse.

Likasom enligt förordningen angående fattigvården staten i vissa fall ikläder sig de fattigvårdskostnader, ett fattigvårdssamhälle fått vidkännas, bör staten ock, på sätt jemväl komitén för särskildt fall ifrågasatt, under vissa förhållanden öfvertaga gäldandet af de kostnader, som ett fattigvårdssamhälle fått vidkännas i anledning af ett vanartadt eller ett i sedligt afseende försummadt barns uppfostran. Då dessa kostnader skola betraktas såsom kostnad för lemnad fattigvård, är det naturligt, att statens utgifter för ifrågakvarande ändamål få utgå af förslagsanslaget till fattigvården i allmänhet.

I det föregående har uttalats, att staten borde lemna bidrag till betäckande af kostnaderna för barns uppfostran, i enlighet med den föreslagna nya lagen. En synpunkt har dervid varit omsorgen om att på ett lämpligt sätt afväga förhållandet emellan kommunernas kostnader för de olika fall af barnuppfostran, som skulle ifrågakomma. Men statsbidrag påkallas redan af nödvändigheten att i och för sig lindra de enskilda kommunernas samt vederbörande landstings och stadsfullmäktiges omkostnader för nu ifrågavarande ändamål. Detta är så mycket nödvändigare, som det i statens intresse påkallade ingreppet i barnuppfostran utan statens mellankomst skulle kunna på grund af olikartade förhållanden komma att drabba alltför ojemnt på olika håll.

De villkor i afseende å statsbidrag för omförmälda ändamål, som jag vill föreslå, kan jag sammanfatta på följande sätt.

Till styrelse för skyddshem skulle till bestridande af kostnaderna för hvarje på grund af den föreslagna nya lagen i skyddshemmet intaget barns vård utgå ett årligt statsbidrag af 100 kronor för den tid, skyddslingen vårdas i skyddshemmet. Derigenom skulle statens samt vederbörande landstings och stadsfullmäktiges omkostnader för ett dylikt barns uppfostran i skyddshemmet blifva ungefär lika stora.

Till betäckande af de för barns uppfostran i enskildt hem eller barnhem eller under anställning i arbete, tjänst eller yrke uppkomna kostnader, som på grund af nyssnämnda lags bestämmelser stannat å barnavårdsnämnd — d. v. s. hvad ej af fattigvårdssamhälle, föräldrar eller målsman ersättes — skulle för den tid barnet på nämndens föranstaltande njuter sådan uppfostran till nämnden utgå årligt statsbidrag med 40 kronor, om barnet vårdats i barnhem, och med hälften af kostnadernas belopp, dock ej öfver 25 kronor, om barnet är anförtrödt åt enskildt hem eller anställdt i arbete, tjänst eller yrke.

Genom att sätta statsbidraget till 40 kronor för hvarje i barnhem intaget barn, skulle statens och skoldistriktets, liksom i fråga om skyddshem statens och landstingets eller stadsfullmäktiges, omkostnader blifva ungefär lika. Sättes statens bidrag till kostnaderna för barn i barnhem lägre än 40 kronor, skulle barnavårdsnämndens kostnader i samma mån ökas och i och med detsamma skulle lätt nog dessa kostnader för ett barn intaget i barnhem blifva väsentligen större än för ett barn i skyddshem, hvarigenom barnavårdsnämnd skulle frestas att i åtskilliga fall sända barn till skyddshem, ehuru barnhemsvården vore att föredraga.

Angående förhållandet mellan de särskilda bidragen till betäckande af de i det föregående angifna kostnaderna för barns uppfostran i skyddshem, barnhem eller enskildt hem torde följande tablå vara belysande:

Bidrag från	Om barnet fostras i		
	skyddshem	barnhem	enskildt hem
Föräldrar eller fattigvård	100	100	100
Staten	100	40	25
Barnavårdsnämnd	50	40	25
Landsting eller stadsfullmäktige	100	—	—
Summa kronor	350	180	150

Eders Kongl. Maj:t skulle det tillkomma att besluta om de nu nämnda statsbidragens utbetalande under den kontroll och de bestämmelser i öfrigt, som må finnas erforderliga.

Då, på sätt jag strax skall nämna, den föreslagna nya lagen ej borde bringas till full tillämpning förr än från och med den 1 januari 1905, skulle anslag för ifrågavarande statsbidrags utgörande ej synas påkalladt förr än med ingången af år 1905. Men jag anser det vara af yttersta vikt, att ett kraftigt ingrepp mot de missförhållanden, som lagen afser att afhjelpa, så snart som möjligt må kunna ega rum, och för detta ändamål skulle det vara synnerligen behjertansvärdt, att staten kunde lemna sitt bidrag redan under år 1903. Derfor har jag föreställt mig, att man ej borde till år 1905 undanskjuta beredandet af det statsanslag, som åtminstone då måste finnas att tillgå. För åren 1903 och 1904 borde Eders Kongl. Maj:t ega att, med tillämpning, så vidt ske kan, af nyss af mig angifna bestämmelser, utdela understöd för barns uppfostran i skyddshem och barnhem. För uppfostran i enskilda hem åter torde det, innan lagens bestämmelser hunnit träda i full tillämpning, möta alltför stora svårigheter att under betryggande kontroll bereda statsbidrag. De närmare föreskrifterna i afseende å de ifrågasatta understöden skulle Eders Kongl. Maj:t ega att meddela.

Hvad beträffar beloppet af det statsanslag, som erfordras, ligger det i sakens natur, att det ej med säkerhet kan fixeras till en summa, som under alla förhållanden vore just hvad som behöfdes. Hvilket belopp man än vill antaga, bör sjelfva anslaget gifvas naturen af förslagsanslag.

Ej ens om de uppgifter, som finnas att tillgå rörande antalet vanartade och i sedligt afseende försummade barn i riket, vore fullständigare och tillförlitligare än hvad som synes vara fallet, kunde en fixering af det behöfliga anslagets belopp ega rum. Om man emellertid utgår från de af

komitén införskaffade uppgifterna synes som om af de i riket befintliga vanartade barnen, omkring 1,000 till antalet, vid pass 33 % vore föremål för särskild uppfostran. Helt visst kan man förvänta, att, om den föreslagna nya lagen kommer till stånd, nämnda procenttal kommer att växa. Jag anser dock, att man särskildt för den tid, då lagens tillämpning är i sin begynnelse, ej bör beräkna, att det antal barn, för hvilket statsunderstöd blifver erforderligt, kommer att mycket öfverskrida nyssnämnda procenttal. Det är antagligt, att till en början statsunderstöd ej kommer att ifrågasättas för de till åtskilliga anstalter hörande barn, hvilka rätteligen kunde betecknas såsom vanartade och hänföras under bestämmelserna i den tillämnade lagen. Samtliga befintliga anstalter torde nämligen ej kunna förväntas vilja eller vara redo att omedelbarligen inordna sig bland de anstalter, som i lagen betecknas såsom skyddshem och hvilka skola underkastas vissa reglerande föreskrifter. Jag anser därför för närvarande vara tillfyllest att beräkna, att statsunderstöd kommer att påfordras för omkring 40 % af de vanartade barnen, eller för ett antal af 400. Deraf skulle för staten uppstå en kostnad af 40,000 kronor.

Af de sedligt försummade barnen, enligt komiténs uppgifter utgörande omkring 4,000, synes för närvarande ett mycket ringa antal vara föremål för särskild uppfostran. Med hänsyn härtill och då det ej lärers kunna förväntas, att förhållandena härutinnan omedelbart skulle undergå någon omstörtande förändring, torde man kunna vid sin beräkning af det behöfliga anslaget utgå från att statsbidrag ej skulle påkallas för större antal dylika barn än 20 %, eller 800, dervid äfven de barn, som från skyddshem utackorderades, kunde räknas ingå i antalet. Då utackordering i enskildt hem skulle anbefallas framför intagande i barnhem, kan man antaga, att statsunderstöd å högst 25 kronor erfordras för 500 af dessa barn samt å 40 kronor för 300 af hela antalet. Under dessa förutsättningar skulle till statsunderstöd för uppfostran åt sedligt försummade barn erfordras tillhoppa högst 24,500 kronor.

Ifrågavarande anslag skulle äfven användas till bestridande af kostnaderna för inspektioner. Om man härför förslagsvis beräknar ett belopp af 5,500 kronor, skulle hela anslaget komma att sättas till 70,000 kronor.

Vid redogörelsen för komiténs förslag har jag omförmålt, hurusom komitén antagit, att, der statsdomäner af lämplig belägenhet funnes att tillgå, staten skulle vara villig att genom kostnadsfri jordupplåtelse underlätta bildandet af skyddshem. Härpå finner jag ej anledning att nu ingå, utan lärers sådant få ankomma på framställning och beslut i hvarje särskildt fall.

Sedan jag nu genomgått grunddragen af komiténs lagförslag angående vanartade och i sedligt afseende försummade barns behandling och dervid angifvit mina från komiténs uppfattning afvikande åsikter i frågor af mer eller mindre väsentlig art, skall jag med några ord omförmåla vissa enstaka punkter i komitéförslaget i öfrigt, i hvilka jag vill påyrka någon förändring, delvis på grund af hörde vederbörandes uttalanden.

Då det kan anses lämpligt, att lagen innehåller en allmän föreskrift om skyldighet för barnavårdsnämndens ledamöter och kretsombud att hafva uppmärksamhet derå, att barn ej blifva försummade i sedligt afseende eller vanartas, bör en sådan föreskrift införas i lagen, lämpligen i sammanhang med bestämmelserna om anmälan hos nämnden rörande barns vanart eller sedliga vanvård.

Förutom, på sätt komitén föreslagit, vederbörande kretsombud lärar afven den för distriktet anstälde särskilde folkskoleinspektör, hvilken likasom kretsombud skall ega deltaga i nämndens förhandlingar, böra kallas till öfverläggning om anmaldt barn, hvadan föreskrift härom bör i lagen inflyta.

I afseende å den procedur, som bör föregå barns skiljande från hemmet, samt i fråga om det förfarande, som bör iakttagas af vederbörande myndighet, hvars pröfning barnavårdsnämnds beslut underställts, hafva vissa anmärkningar och yrkanden blifvit framställda. För min del anser jag, att ändringarna kunna inskränka sig till föreskrifter derom, att, om barnavårdsnämnd vill söka genom lämplig åga påverka vanartadt barn före dess skiljande från hemmet, ågan bör tilldelas barnet i ojäfviga vittnens närvaro och genom någon af nämnden utsedd lämplig person; att vidtagande af åtgärd för särskild uppsigt öfver barn, som ännu ej skilts från hemmet, bör mera eftertryckligt anvisas barnavårdsnämnden än genom det af komitén härutinnan använda ordet »må»; att domkapitlet bör förstäddas att, i händelse af skedd underställning på grund af att barnets föräldrar eller målsman ej lemna sitt samtycke till barnets skiljande från hemmet, låta delgifva vederbörande föreläggande att inställa sig hos domkapitlet för att höras eller ock inkomma med skriftligt yttrande; äfvensom att, om underställning skett därför att barnets föräldrar eller målsman ej kunnat anträffas för affordrande af samtycke till barnets skiljande från hemmet, domkapitlet bör ega att genom kallelse i allmänna tidningarna anmana vederbörande att inom viss tid i ärendet sig yttra samt att, äfven om yttrande ej inom förelagd tid inkommit, i ärendet besluta.

Från några håll hafva yrkanden gjorts om mera detaljerade föreskrifter i afseende å beslut om barns skiljande från hemmet och dermed i samband stående förfaranden. Mig synes dock som om de af komitén

föreslagna bestämmelserna, med de af mig nu ifrågasatta tilläggen och ändringarna, böra göra tillfyllest. Jag befarar, att om proceduren göres alltför tung och invecklad, densamma mindre skall komma till användning och lättare föranleda svårigheter.

Bland de af komitén föreslagna bestämmelser är äfven den, att, om barn blifvit af allmän åklagare för brottslig gerning tilltaladt, barnavårdsnämnd skall på begäran af åklagare meddela de i nämndens protokoll och den anteckningslängd, som af nämnden skall föras, tillgängliga upplysningar om barnets uppförande och de förhållanden, under hvilka det uppvuxit. Det har i afseende härå uttalats, bland annat, att det ej vore lämpligt, att barnvårdsnämnden på dylikt sätt nödgades gå åklagaremagten tillhanda. I denna mening kan jag ej instämma; och då i det framlagda och af Eders Kongl. Maj:t gillade förslaget till lag, innefattande vissa bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande minderårige, det i 1 § heter, att, om den, som ej fyllt aderton år, tilltalas för gerning, som i allmänna strafflagen är med straff belagd, skall i protokollet upptagas, bland annat, upplysning om de förhållanden, under hvilka den tilltalade uppvuxit, samt huruvida han tillförene gjort sig känd för vanart, synes mig omförmälda bestämmelse i nu ifrågavarande lagförslag nödvändig för att på bästa sätt tillförsäkra domstolen nyssberörda upplysningar. Bestämmelsen bör således såsom grundsats kvarstå, men kan skäligen lämpas till närmare öfverensstämmelse med begynnelseorden i 1 § af förslaget till lag innefattande vissa bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande minderårige.

I öfverensstämmelse med de af mig nu uttalade åsikter har inom ecklesiastikdepartementet uppgjorts ett förslag till lag i det ämne, hvarom nu är fråga. De afvikelser från komiténs förslag, som, frånsedt redan af mig omförmälda ändringar, det inom departementet uppgjorda förslaget företer, inskränka sig väsentligen till obetydliga ändringar i uttrycken och torde ej här behöfva närmare angifvas eller motiveras. Jag vill blott påpeka, att jag ansett den af komitén föreslagna benämningen: lag angående vanartade och i sedligt afseende försummade barns behandling, lämpligen kunna utbytas mot: lag angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn.

Den ifrågasatta nya lagen synes, såsom jag förut antydtt, böra träda i kraft den 1 januari 1905 eller samma tid, då de af justitiedepartementet framlagda förslagen skulle blifva gällande; dock att de åtgärder, som erfordras för att lagen vid nämnda tidpunkt skall kunna träda i tillämpning, böra redan dessförinnan vidtagas. Nyssnämnda tidpunkt är lämplig ej allenast därför, att den öfverensstämmer med den i omförmälda förslag

angifna och således förekomme, att under några förhållanden barn under femton år skulle kunna ryckas ur barnavårdsnämndens händer för att inställas inför domstol, utan äfven därför att ej alla landsting med säkerhet kunna förväntas förr hafva hunnit ordna de skyddshem, som måste upprättas.

Jag öfvergår nu till de öfriga af komitén framställda särskilda förslag, hvilka det tillkommit mig att inför Eders Kongl. Maj:t anmäla.

Hvad då först beträffar frågan om ändring i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 hyllar jag den af reservanten framställda mening, att man ej kan inskränka sig till den af komitén föreslagna ändringen af § 13. Mitt från reservantens åsigt afvikande förslag i afseende å den myndighet, som bör handhafva barnavården, medför, att de ändringar i kyrkostämmoförordningen, som jag anser böra ske, äro dels andra dels ock flere än de, hvilka reservanten påyrkat. De af mig ifrågasatta ändringarna beröra §§ 1, 2, 9, 10, 13, 19, 22, 30, 36 och 39 i berörda förordning och innefattas i ett inom ecklesiastikdepartementet uppgjordt förslag till lag. Det torde ej vara af nöden att lemna någon närmare redogörelse för ändringarna, hvilka uteslutande äro tillkomna med hänsyn till de uppgifter, som, derest förslaget till lag om uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn varder gällande, skulle tillhöra kyrkostämma, skolråd och särskild barnavårdsnämnd. Hvad beträffar tiden, då omförmälda ändringar skulle träda i kraft, synes man kunna bestämma samma tidpunkt, som för sistnämnda lag är föreslagen, eller den 1 januari 1905, dock med den tidigare tillämpning i vissa delar, som erfordras med hänsyn till berörda lag.

Vidkommande härefter förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863 skulle det ligga närmast till hands att nu i densamma ifrågasätta förändringar, motsvarande dem, som föreslagits i afseende å allmänna kyrkostämmoförordningen. Förslag har emellertid väckts om att i kyrkostämmoförordningen för Stockholm vidtaga åtskilliga förändringar i sammanhang med att folkskoleväsendet i nämnda stad skulle förklaras utgöra en angelägenhet, hvilken staden såsom kommun egde att vårda; och flere af de paragrafer i förordningen, som i förevarande sammanhang borde af mig ifrågasättas till ändring, skulle jemväl beröras af nyssnämnda ärendes utveckling. Då det är möjligt, att denna fråga hinner blifva så beredd, att den kan underställas Eders Kongl. Maj:ts pröfning och sedermera föreläggas Riksdagen år 1903, synes mig det ej vara lämpligt, att nu föreslå ändringar i kyrkostämmoförordningen för Stockholm. Blefve dylika ändringar nu med anledning

af förevarande lagförslag verkställda, är det antagligt att delvis samma paragrafer i kyrkostämmoförordningen skulle behöfva ändras redan vid nästa riksdag och således innan de hunnit träda i full kraft. Bifalles åter icke det tilltänkta förslaget rörande folkskoleväsendet i Stockholm, lärar det med hänsyn till den jemförelsevis aflägsna tidpunkt, då lag om uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn skulle träda i full tillämpning, ändock medhinnas att få de nödiga ändringarna i behörig tid genomförda. Detta så mycket hellre som, att döma af vederbörandes afgifna utlåtanden, det är sannolikt att särskild barnavårdsnämnd ej komme att tillsättas i Stockholm, åtminstone ej i början, utan att öfverstyrelsen finge utöfva barnavårdsnämnds funktioner. Dertill kommer att lagen om uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn enligt mitt förslag skulle innehålla vissa bestämmelser för det fall, att särskild skolstyrelse utgjorde barnavårdsnämnd, hvilka bestämmelser tills vidare kunde göra tillfyllest.

I fråga om föreslagna ändringar i nådiga stadgan angående folkundervisningen i riket den 10 december 1897 framgår af det föregående, att jag ej anser någon ändring i § 42 mom. 4 af behovet påkallad eller lämplig. Komiténs förslag till ändring i mom. 3 af § 42 torde deremot vara förtjent af nådigt afseende. Det står emellertid ej i omedelbar förbindelse med nu förevarande ämne, och ändringen kan af Eders Kongl. Maj:t företagas utan Riksdagens hörande, hvarför jag ej finner mig böra i detta sammanhang anmäla frågan till nådigt afgörande.

Genom de i förslaget till lag angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn ifrågasatta bestämmelser torde några ändringar i förordningen angående fattigvården ej blifva behöfliga.

Slutligen bör jag erinra derom, att komiténs förslag till ändring i lagen angående lösdrifvares behandling berör en fråga, som icke har sammanhang med förevarande ämne.»

Departementschefen uppläste härefter omförmälda inom ecklesiastikdepartementet uppgjorda två lagförslag, hvarefter departementschefen, under åberopande af hvad han i ärendet yttrat, hemstälde, det Kongl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att

dels antaga de upplästa förslagen till

1:o) lag angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn och

2:o) lag angående ändrad lydelse af §§ 1, 2, 9, 10, 13, 19, 22, 30, 36 och 39 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862;

dels medgifva:

att till styrelse för skyddshem må till bestridande af kostnaderna för hvarje på grund af lag angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn i skyddshemmet intaget barns vård utgå ett årligt statsbidrag af 100 kronor för den tid, skyddslingen vårdas i skyddshemmet;

att till betäckande af de för barns uppfostran i enskildt hem eller barnhem eller under anställning i arbete, tjänst eller yrke uppkomna kostnader, som på grund af nyssnämnda lags bestämmelser stannat å barnavårdsnämnd, må för den tid barnet på nämndens föranstaltande njuter sådan uppfostran till nämnden utgå ett årligt statsbidrag af 40 kronor, om barnet vårdas i barnhem, och hälften af dessa kostnaders belopp, dock ej öfver 25 kronor, om barnet är anförtrödt åt enskildt hem eller anställdt i arbete, tjänst eller yrke; samt

att det må ankomma på Kongl. Maj:t att vid nämnda statsbidrags utbetalande anordna den kontroll och meddela de bestämmelser i öfrigt, som kunna finnas erforderliga;

dels förklara, att Kongl. Maj:t må, för tiden från början af år 1903, till dess lag angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn i allo träder i kraft, utdela understöd för barns uppfostran i skyddshem och barnhem med tillämpning, så vidt ske kan, af omförmälda grunder för statsbidrags utgående och i enlighet med de närmare föreskrifter Kongl. Maj:t må finna lämpligt meddela;

dels ock, för att till nu angifna ändamål användas, på ordinarie stat under riksstatens åttonde hufvudtitel bevilja ett förslagsanslag, med titel »uppfostringsanstalter för vanartade och i sedligt afseende försummade barn», å 70,000 kronor.

På tillstyrkan af statsrådets öfrige ledamöter behagade Hans Maj:t Konungen i nåder gilla och bifalla hvad departementschefen sålunda hemställt; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

A. I. Lindhagen.